

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ARCHIVNICTVÍ A POMOCNÝCH VĚD HISTORICKÝCH

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ZMĚNY OBYVATELSTVA A MAJETKOVÝCH POMĚRŮ
V ČESKO-NĚMECKÉM POHRANIČÍ MEZI LÉTY 1945 AŽ 1953 –
KONFISKACE, PŘÍDĚLY A ODCHODY PŘÍDĚLCŮ
NA PŘÍKLADU KATASTRÁLNÍHO ÚZEMÍ CUDROVICE**

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.

Autor práce: Aneta Čadová

Studijní obor: Německý jazyk a literatura – Archivnictví

Ročník: 3.

2013

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Prachaticích dne 5. května 2013

.....
Aneta Čadová

Anotace

Bakalářská práce s názvem *„Změny v obyvatelstvu a majetkových poměrech v česko-německém pohraničí mezi léty 1945 – 1953 – konfiskace, přiděly a odchody přidělců na příkladu katastrálního území Cudrovice“* si klade za cíl zdokumentovat na základě dostupných archivních materiálů zlomový okamžik v poválečném vývoji obce Cudrovice a osady Plešivec, který postupně vedl k jejich úplnému konci. Jedná se tedy o zachycení existenčních podmínek původního německého obyvatelstva po skončení druhé světové války, jejich prohlášení za „státně nespolehlivé osoby“ a samotná konfiskace jejich majetku. Jedinou výjimkou byla rodina Šrajerových, která zde žila jak před válkou, tak i po ní, a byla tak jediným pojítkem mezi osudy místní starousedlíků a novými osídlenci. Právě noví přidělci tyto místa alespoň na chvíli znovu vzkřísili. Jejich životní osudy pojící se právě s těmito místy jsou stěžejní částí práce. Na pozadí politických situací byli noví přidělci zkoušeni i nepříznivými hospodářskými podmínkami Šumavského podhůří. Jedno s druhým nakonec zapříčinilo jejich odchod a následný zánik obce Cudrovice a s osady Plešivec. Práci doplňuje neméně důležitá část obecných historických událostí a charakteristiky důležitých dobových normativních pramenů, vztahujících se k obsahu práce. Katastrální mapy a jednotlivé dobové fotografie pak mají za úkol dodat amorfním místům, událostem a jménům konkrétní podobu. Novodobé fotografie poté dokládají skutečnost zániku Cudrovice a částečného zániku Plešivce.

Abstract

Bachelor thesis called „*Changes in inhabitants and property conditions on the Czech-German border area during the years 1945 – 1953 – confiscations, rations and leaving assignment using the example of cadastral community Cudrovice.*“ In my work I engaged in documentation on the base of accessible archives from breaking moment in post-war evolution of Cudrovice-municipality and Plešivec-settlement, which led gradually to their very last end. This is the question to express living conditions of original German after the ending of the Second World War, their denotation as „publicly unreliable individuals“ and the confiscation of their possessions itself. The only exception was Šrajer’s family, which had lived there both before the war and after it, therefore it was the only link among local oldsettled people and new settlement. Just new settlement brought to life these places at least for a while. Their destiny connected with these places is fundamental part of my work. The new settlement was examined both by political background and unfavourable economic conditions of Šumava foothills. One and the other caused their leaving and consequently end of Cudrovice and Plešivec. The work is completed by also important part of common historical events and prescriptive sources, related to subject of my work and particulars contemporary cadastral maps, photographs charged to provide factual form to amorphous places, events and names. Modern photographs support reality of extinction of Cudrovice and partial extinction of Plešivec.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda vyjádřila upřímný dík především vedoucí mé bakalářské práce, paní doc. PhDr. Marii Ryantové, CSc., za odborné vedení, cenné rady, podnětné a upřímné připomínky a také za její laskavý a trpělivý přístup. Mé díky patří i těm, kteří mi umožnili bádání – především vedoucímu Pobočky Prachatic, Státního pozemkového úřadu Ing. Františku Šebestovi, který mi dovolil procházet materiály bývalého ONV Prachatic k příděllovému řízení v K. Ú. Cudrovice, všem pracovníkům Státního okresního archivu v Prachaticích, paní Mgr. Richterové z Prachatického muzea a paní Ing. Mileně Šindelářové za pomoc s překladem anotace do angličtiny. A v neposlední řadě také mé rodině, především mamince za obětavou podporu, pomoc a pochopení.

Obsah

Úvod	7
1. Historické souvislosti	10
1.1. Boj o pohraniční oblasti, Říšská župa Sudety a druhá světová válka	11
1.2. Geneze odsunu a samotný průběh transferu německého obyvatelstva	17
1.3. Poválečný vývoj a budování nového Československa	21
1.4. Otázka terminologie pojmů užívaných v českém a německém prostředí	27
2. Seznámení s normativními prameny	28
2.1. Dekrety presidenta republiky	28
2.2. Zákony týkající se konfiskovaného majetku	33
2.3. Zákony o revizi první pozemkové reformy a o nové pozemkové reformě	35
3. Charakteristika katastrálního území	38
4. Cudrovice a Plešivec po druhé světové válce – konfiskace majetku	41
5. Původní obyvatelé v nových podmínkách – rodina Šrajerových	50
6. Národní správa a přidělové řízení	52
6.1. Obec Cudrovice	53
6.2. Osada Plešivec	64
Závěr	69
Seznam zkratk	71
Seznam pramenů a literatury	73
Seznam příloh	78

Úvod

V poslední době se s tématem nejrůznějších zaniklých obcí po transferu německého obyvatelstva přímo „roztrhl pytel“. Ani mé téma není v podstatě výjimkou, neboť i v případě mnou vybraných lokalit došlo u první zmiňované obce k úplnému zániku a druhá osada byla až na jednu rodinu nakonec vysídlena také. Pro mě ale osud obou míst nekončí odsunem německých starousedlíků, ba naopak právě začíná. Jádro mé práce totiž spočívá v tom, že po vysídlení původních německých obyvatel, se stát snažil tyto lokality znovu osídlit. Stěžejní část jsem proto vymezila časovým obdobím 1945 – 1953. Právě v této době došlo k největším změnám jak ve složení obyvatelstva, tak i v držbě majetku. Tím se na tato místa dostali přidělci nejen z Čech a Moravy, kteří ze svých původních domovů odešli, neboť jejich bydliště byla válkou úplně zničena, nebo jen toužili po založení si vlastního hospodářství, což jim v místě jejich dosavadního pobytu nebylo umožněno, ale přišli sem i osídlenci-reemigranti ze vzdálenějších končin, jako je Rumunsko. Tito nově příchozí obyvatelé neměli k místní půdě žádný vztah. Mnozí z nich ani neměli zkušenosti s vedením hospodářství, a už vůbec ne s hospodařením v hornatém terénu, jakým je právě Šumavské podhůří.

Práci je možno rozdělit do dvou pomyslných větších celků. První z nich obsahuje kapitoly obecnějšího rázu. Je to kapitola „Historické souvislosti,“ která obsahuje vyličení předválečných, válečných a poválečných událostí. Tato kapitola zahrnuje také popis geneze vysídlovacích myšlenek a seznámení s terminologickými pojmy (odsun, Vertreibung atd.). Přestože tato kapitola obsahuje i mé vlastní myšlenky, chtěla bych dopředu předejít, že se jedná hlavně o kompilát. V poznámkách pod čarou jsou uvedeny publikace, ze kterých jsem čerpala převážnou část informací, a ostatní literatura, která mi při tvoření této kapitoly rovněž pomohla, je pak uvedená v seznamu literatury na konci samotné práce. Další neméně důležitou kapitolou v první části práce je „Seznámení s normativními prameny.“ Zde jsem uvedla nejdůležitější dekrety presidenta republiky,¹ zákony týkající se konfiskovaného majetku² a zákony o revizi první pozemkové reformy a nové pozemkové reformě,³ které jsou důležité pro obsah celé práce a na které budu v dalších kapitolách odkazovat. Následující kapitola je jakýmsi mezičlánkem mezi oběma celky, obecným a konkrétním. Jedná se o kapitolu,

¹ Dekrety presidenta republiky č. 5, 12, 28, 108, 121/1945 Sb.

² Zákony č. 31 a 90/1947 Sb.

³ Zákony č. 142/1947 Sb. a č. 46/1948 Sb.

ve které charakterizují mnou vybrané katastrální území Cudrovice, z hlediska teritoriálního vymezení. Druhý celek se skládá s kapitol zaměřených tedy již konkrétně. První z kapitol pojednává o původních obyvatelích německé národnosti. Nachází se zde popis usedlostí podle čísel popisných, jejich vlastníků a členů v domácnosti podle několika jmenných seznamů, se kterými jsem měla možnost pracovat. Následuje krátká kapitola věnovaná jedné z rodin, která zde žila již před oběma světovými válkami, a protože příslušníci rodiny byli české národnosti, netýkal se jich nucený odsun, a tedy zůstali na své usedlosti i nadále hospodařit. V poslední stěžejní kapitole této práce se věnuji samotným novým přidělcům. Snažím se tak zmapovat jejich příchod, život na přidělených usedlostech a následný odchod, který zapříčinil zánik obce Cudrovice a částečný zánik osady Plešivec. Práce obsahuje samozřejmě i seznam použitých pramenů a literatury, seznam zkratk a příloh. V příloze na konci práce se nachází dobové fotografie i fotografie nejnovější a také mapové podklady.

První obecná kapitola práce s názvem „Historické souvislosti“ a kapitola charakterizující vybrané území se opírá o literaturu uvedenou v seznamu. Jsou to hlavně práce věnované dějinám první poloviny 20. století,⁴ sudetoněmecké otázce,⁵ samotnému odsunu⁶ a samozřejmě i knihy věnované dějinám poválečného Československa.⁷ Velice inspirativní jsou zejména knihy pracující se vzpomínkami jednotlivých účastníků odsunu.⁸ Při charakteristice území jsem využila především retrospektivních lexikonů obcí,⁹ toponomastický přehled od Antonína Profouse¹⁰ a knížky provázející po nejrůznějších lokalitách na Prachaticku i po celé Šumavě.¹¹ Kapitola seznamující

⁴ BENEŠ, Z. aj., *Rozumět dějinám*, Praha, 2002; TIGRID, P., *Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu*, Praha, 1990.

⁵ STANĚK, T., *Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa*, Ostrava; HOUŽVIČKA, V., *Sudetoněmecká otázka v názorech a postojích obyvatel českého pohraničí*, Praha, 1996.

⁶ GRUBE, F., RICHTER, G., *Flucht und Vertreibung, Deutschland zwischen 1944 – 1947*, Hamburg, 1980; MIKŠÍČEK, P., *Sudetská pouť aneb Waldgang*, Praha, 2005.

⁷ KAPLAN, K., *Československo v letech 1945 – 1948 1. část*, Praha, 1991; KAPLAN, K., *Československo v letech 1948 – 1953 2. část*, Praha, 1991; KAPLAN, K., *Československo v letech 1953 – 1966 3. část*, Praha, 1992; KREJČÍŘ, J., SOJÁK, S., VÍT, J., *Dějiny české. Chronologický přehled*, Dubicko, 2010.

⁸ SCHOLL-SCHNEIDER, S., SCHNEIDER, M., SPURNÝ, M., *Sudetské příběhy/Sudetengeschichte*, Praha, 2010; KLEINDIENST, J., *Nichts führt zurück: Flucht und Vertreibung 1944 – 1948 in Zeitzeugen-Erinnerungen*, Berlin, 2001.

⁹ *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850 – 1970*, Praha: 1978.

¹⁰ PROFOUS, A., *Místní jména v Čechách – Jejich vznik, původní význam a změny, Díl I., A – H*, Praha: 1954; PROFOUS, A., *Místní jména v Čechách – Jejich vznik, původní význam a změny, Díl III., M – Ř*, Praha: 1951.

¹¹ PODHOLA, Roman, *Prachaticko známé i zapomenuté*, Český Krumlov: R. Podhola, 2008. PODHOLA, Roman, *Ozvěny šumavských zvonů*, Český Krumlov: R. Podhola, 2006.

s presidentskými dekrety a zákony vznikla jako výtah nejdůležitějších informací z jednotlivých normativních pramenů. Druhá část mé práce je založená především na práci s dosud nevydanými archivními prameny z fondů Archiv obce Cudrovice, Místní národní výbor Cudrovice a materiálů bývalého Okresního národního výboru Prachatice. Jedná se především o jmenné seznamy, konfiskační vyhlášky, materiály k přidělovému řízení a také materiály týkající se trestních záležitostí a šetření.

1. Historické souvislosti

Bez seznámení se s historickými souvislostmi, které stály za vysídlením Němců do Německa, a dalšími událostmi, které měly vliv na pozdější dosídlení prázdných vesnic, se nedá zcela jasně a srozumitelně toto období pochopit. Někde byl proces dosídlení vcelku úspěšný a tyto lokality „přežily“ takovou zásadní změnu, jakou byl odsun německého obyvatelstva, někde to ale vedlo k postupnému zániku. Tyto události se samozřejmě plošně týkaly daleko většího území, než je samotná Šumava, kde se nachází právě katastrální území, na kterém chci v této práci demonstrovat zničující dopad silně změněné národnostní a sociální struktury místního obyvatelstva a politické moci Československa v druhé polovině čtyřicátých a padesátých let 20. století. Právě proto je mým úkolem na začátku této práce obecněji zdokumentovat vliv událostí budujících dějiny novodobé Evropy.

Dnes bychom mohli oblast Šumavy a Šumavského podhůří vymezit přibližně hranicemi okresů Klatovy, Prachatice a Český Krumlov.¹² Přesnější vymezení se nabízí v rámci tzv. politických a soudních okresů, které známe už z doby po roce 1850. Tento rok byl jakýmsi přelomem ve vývoji moderní rakouské státní správy a především samosprávy.¹³ Politických okresů bylo na **Šumavě**, nazývané obyvatelstvem též **Böhmerwald** (nejen v této době, ale i dlouho před tím a ještě poté), celkem pět. Každý politický okres se skládal z několika menších soudních okresů, které vymezují lokalitu ještě o něco konkrétněji. Středisky těchto soudních okresů byly **Nýrsko** (*Neuern*, polit. okres Klatovy), **Sušice** (*Schüttenhofen*), **Hartmanice** (*Hartmanitz*, polit. okres Sušice), **Kašperské Hory** (*Bergreichenstein*, polit. okres Sušice), **Prachatice** (*Prachatitz*), **Vimperk** (*Winterberg*, polit. okres Prachatice), **Volary** (*Wallern*, polit. okres Prachatice), **Krumlov** (*Krummau*), **Chvalšiny** (*Kalsching*, polit. okres Krumlov), **Horní Planá** (*Oberplan*, polit. okres Krumlov) a **Vyšší Brod** (*Hohenfurth*, polit. okres Kaplice).¹⁴ Převážná část obyvatelstva těchto okresů byla německého původu, a na jihu a jihozápadě se tak vytvořilo prakticky souvislé jazykově německé území.¹⁵ Důkazem převahy německy mluvícího obyvatelstva na pozdějším území soudního okresu

¹² Geografický portál Zeměpis.com [online], 2002 – 2011 [cit. 14. 4. 2013], dostupné z: <http://www.zemepis.com/okresy.php>

¹³ DOBEŠ, J., HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., *Dějiny správy v Českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha, 2005, s. 273 – 278.

¹⁴ DOBEŠ, J., HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., *Dějiny správy v Českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha, 2005, s. 522 - 523.

¹⁵ KOBLASA, P., ZÁRUBA, V., *Šumava: Místopisný slovník*, České Budějovice, 2000, s. 5.

Prachaticice je kumulování vesnických názvů v příponou „- **schlag**“ (česky = paseka, mýtina) v době kolonizace. Tato přípona byla typická především pro názvy v horním Rakousku kolem 14. století, odkud se s kolonisty rozšířila na Krumlovsko a také na Prachaticko.¹⁶ Jen kolem Prachatic bychom mohli najít celkem patnáct místních jmen s touto příponou a jednu vesnici, jejíž celý název zněl Schlag.¹⁷ Té se dodnes hovorově říká „Šlog“.

1.1. Boj o pohraniční oblasti, Říšská župa Sudety a druhá světová válka

V pohraničních oblastech spolu Češi a Němci žili takřka od nepaměti. Přestože toto soužití nebylo úplně jednoduché, k myšlenkám na úplné oddělení a samotnému radikálnímu kroku došlo až v polovině 20. století. Ještě v první dekádě prvorepublikového Československa vypadalo toto soužití celkem bezproblémově. Po krachu na Newyorské burze a propuknutí světové hospodářské krize otřásl záhy základy česko-německého soužití politický a vojenský vzestup Hitlerovy Třetí říše. Navíc se při volbách v roce 1935 silně prosadila autoritativně orientovaná **Sudetendeutsche Partei** (SdP), která se stala suverénně nejsilnější politickou stranou a dokonce co do počtu hlasů i nejsilnější politickou stranou v ČSR vůbec.¹⁸ Postoj českých politiků k sudetoněmeckému problému vycházel ze dvou základních principů, a to těch, že jakékoliv řešení této problematiky muselo akceptovat hlavní zásady československého demokratického politického systému, a že nesmělo porušovat státní integritu republiky. A právě návrhy sudetoněmeckých politiků jasně útočily na oba tyto principy.¹⁹ Československá politika nebyla na řešení tohoto problému ale příliš připravena, neboť různé názory řešení napříč politickým spektrem jakékoliv řešení spíše zdržovaly, zatímco problém nabýval stále větších a větších rozměrů. V průběhu roku 1937 SdP stále stupňovala své politické požadavky a mohla tak dobře poukazovat na neochotu československé vlády k dohodě. Dne 28. března 1938 přijal vůdce Třetí říše Hitler zatím ještě předsedu SdP Henleina a označil ho za svého místopředsedu v ČSR. V dubnu 1938 bylo na sjezdu SdP v Karlových Varech zformulováno **osm karlovarských požadavků**, které byly chápány jako jakýsi minimální politický program strany. Ze strany SdP šlo spíše o stupňování nátlaku na československou vládu,

¹⁶ PULKRÁBEK, J., Cudrovice, *Vítaný host na Šumavě a v Českém lese*, 2008, roč. 2, č. 3, s. 32–33.

¹⁷ KOBLASA, P., ZÁRUBA, V., *Šumava: Místopisný slovník*, České Budějovice, 2000.

¹⁸ BENEŠ, Z., KURAL, V., Převara aktivismu, In: BENEŠ, Z. aj., *Rozumět dějinám*, Praha, 2002, s. 80.

¹⁹ BENEŠ, Z., KURAL, V., Od neonegativismu k nacismu – 1933 - 1939, In: BENEŠ, Z. aj., *Rozumět dějinám*, Praha, 2002, s. 88.

kteřá už spolu s prezidentem Benešem na tuto situaci zareagovala návrhem na přebudování Československa z původního státu národního na **stát národnostní**. Tento návrh by tak vyšel vstříc nejen většině požadavků sudetoněmecké politiky, ale i dalším národnostním menšinám. Navíc prezident doufal, že by tento krok mohl získat Československu sympatie u jeho spojenců, což se také potvrdilo na jednáních mezi francouzskou a anglickou vládou, která Československu v případě nutnosti přislíbila vojenskou pomoc. Vláda tedy práce na národnostním statutu urychlila, a tak byl schválen na konci května jako tzv. **druhý plán**. To se samozřejmě nelíbilo ani Hitlerovi, ani Henleinovi. SdP se vyslovila ve své situační zprávě ze dne 18. května 1938 k odmítnutí mírového řešení sudetské otázky. Dva dny nato povolala československá vláda do zbraně jeden ročník záloh a některé specialisty. V oblasti mezinárodní politiky byly důsledky „**květnové krize**“ spíše negativní. Naopak v oblasti vnitřní politiky posílila krize antifašistickou frontu. Této situace využila SdP ke zvýšení svých požadavků v tzv. **Náčrtu**²⁰ navazujícím na karlovarské požadavky. Jeho přijetí by znamenalo de facto likvidaci fungování státu, neboť by se republika stala velmi volnou federací teritoriálně vymezených národních celků, které by měly vlastní silné samosprávné funkce, a centrální moc by byla redukována na úplné minimum. Přesto o něm vláda musela jednat. Do tohoto jednání zasáhla Británie, která nařídila, aby návrh nebyl předkládán sněmovně, dokud nedojde k dohodě s Henleinem, což bylo prakticky nemožné a další návrh na řešení situace byl tedy poslán k ledu. V srpnu 1938 následoval další plán, podle něhož měly být v Československu zřízeny tři ryze německé samosprávné celky (tzv. župy). Tuto myšlenku převzal také britský vyjednaváč **lord Runciman**. Myšlenku zakomponoval do svého programu řešení krize, kterou na konci srpna předal Benešovi. I tento návrh dopadl stejně jako všechny předchozí. Britský premiér **Chamberlain** ale prosadil ve vládě názor, že je třeba jednat o odstoupení sudetoněmeckých území. Vedení SdP vypracovalo další variantu svých požadavků, které byly samozřejmě nepřijatelné stejně jako předchozí požadavky, ale prezidentu Benešovi posloužily jako východisko při formulování tzv. **čtvrtého plánu**, v němž v podstatě přijal většinu karlovarských požadavků a snažil se stále zachovat alespoň minimum centrálně správních kompetencí státu. SdP ale na příkaz z Berlína tento plán nepřijala. Stupňování napětí, podporované nátlakovými akce, ke kterým měli být využiti samotní „čeští“ Němci, vyvrcholil dne 12. září Hitlerovým projevem na **norimberském**

²⁰ Náčrt nového řádu pro vnitrostátní poměry Československa na základě 8 bodů, které zazněly v řeči Konrada Henleina v Karlových Varech 24. Dubna 1938.

sjezdu NSDAP. Reakcí byly další nepokoje a teror v českém pohraničí. Dne 15. září vydal Henlein proklamaci touhy po navrácení se domů do Říše a Hitlerovi navrhl řešení sudetoněmeckého problému okamžitým odstoupením všech československých území, na kterých žilo v té době více než padesát procent německého obyvatelstva, a obsazením těchto oblastí do dvou dnů německými jednotkami. Ne všichni sudetští Němci ale s Henleinovým pučem souhlasili. Reakce britského ministerského předsedy na prohlubující se krizi dala vzniknout tzv. **plánu Zet**, jehož cílem bylo smírně vyřešit československo-německou otázku. A tak dne 15. září 1938 přiletěl Chamberlain poprvé za Hitlerem. Tato událost tak otevřela cestu k „Mnichovu“ a ke zrodu tzv. **druhé republiky**. Ještě dne 17. září se Beneš pokusil o nalezení východiska tím, že poslal do Paříže ministra Nečase s přísně tajným poselstvím, totiž s tzv. **pátým plánem**, jenž vešel ve známost až na počátku následujícího roku. Jádrem tohoto plánu byla možnost odstoupení československého území, které leží před hlavní linií vojenského opevnění. To vlastně znamenalo rezignaci na princip historických hranic, ze které vyplývalo, že je v zájmu bezpečnosti nutné snížit v ČSR počet Němců. Zde se zrodila i **myšlenka na kombinaci vnějšího a vnitřního transferu**. Vnější, tzv. kompenzační odsun znamenal transfer části německé menšiny za hranice státu, a vnitřním transferem se mělo docílit vytvoření uzavřených německých oblastí uvnitř Československa.²¹

Uzavřením tzv. **Mnichovské dohody** dne 30. září 1938 dosáhl Hitler úspěchu vůči Československé republice, které tak uštědřil porážku, znamenající hlubokou destrukci celé československé státní ideje. Navenek se to projevilo okupací velké části státního území (přibližně jedné třetiny), z něhož bylo nuceno utéct nebo bylo přímo vyhnáno do vnitrozemí téměř 200 000 Čechů, Židů, ale i sudetoněmeckých demokratů. Pod německým nátlakem se stát začal rozpadat. Dne 5 října 1938 oznámil prezident Edvard Beneš předsedovi vlády svou **rezignaci**. Na konci listopadu 1938 byl přijat **ústavní zákon o autonomii Slovenskej krajiny a ústavní zákon o autonomii Podkarpatské Rusi**. Stupeň samostatnosti Slovenska předpokládal i jeho vlastní ústavu, což značně přesahovalo rámec pojmu autonomie. Z jednotného Československého státu se tak stal stát složený. Toto se brzy ukázalo jako další krok k likvidaci pilířů, na nichž byl stát vybudován. Až teprve 30. listopadu 1938 byl zvolen prezidentem tzv. druhé republiky **Emil Hácha**. Slovenský sněm se usnesl, po jednání Jozefa Tisa s Adolfem Hitlerem, dne 14. března 1939 na **vyhlášení samostatného**

²¹ KURAL, V., Cesta k „Mnichovu“, In: BENEŠ, Z. aj., *Rozumět dějinám*, Praha, 2002, s. 102 – 107.

a nezávislého Slovenského státu. Druhého dne, tedy 15. března, byl v Berlíně podepsán protokol, v němž státní prezident v zájmu zajištění pokoje ve střední Evropě odevzdal osud českého národa do rukou vůdce Německé říše. Za Čechy podepsali protokol prezident Emil Hácha a ministr zahraničí Chvalkovský a na straně druhé stál Hitler se svým ministrem zahraničí Ribbentropem. Dne 16. března 1939 vydal Adolf Hitler **výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava.**²² Následující text se zaměří na situaci v pohraničí.

Na základě Mnichovské dohody proběhla ve dnech 1. až 10. října 1938 vojenská okupace pohraničí. Tady měla okupační branná moc zabezpečit klid, potlačit jakýkoliv odpor a hlavně připravit převedení správy obsazeného území na Říši. Pro stanovení rozsahu záboru byl zřízen **mezinárodní výbor** se sídlem v **Berlíně**, který se skládal z vyslanců signatářských států Mnichovské dohody a ze zástupce Československa. Samozřejmě se vše řídilo Hitlerovými směrnicemi a požadavky, které měl mezinárodní výbor pouze potvrdit. Do začátku listopadu 1938 si Německo vymohlo připojení více než sta českých obcí na Jilemnicku a Chodsku, takže se fakticky jednalo o nedohodnuté šesté pásmo záboru, místo původního pátého. K podpisu československo-německého protokolu, potvrzujícímu nové státní hranice, došlo 20. listopadu 1938, po neúspěšné snaze československé delegace o odvrácení zabrání šestého pásma. Den nato byl protokol potvrzen i berlínským mezinárodním výborem. V návaznosti na tento právní akt byl vydán **zákon o opětovném sjednocení sudetoněmeckého území s Německou říší**, který u sudetoněmeckého obyvatelstva vyvolal nesmírné a opojné nadšení. Složitě situace ČSR využily také Polsko a Maďarsko, aby se zmocnily jimi dlouho požadovaných území. Jak už bylo psáno výše, po výsledcích Mnichovské dohody, ze strachu před wehrmachtem, gestapem či radikálními sudetskými Němci, opustilo v září a říjnu 1938 svůj domov mnoho Čechů, Židů, ale i německých odpůrců nacistického režimu. Někteří neodešli hned v naději, že je nikdo nevystěhuje, neztratí zaměstnání a že budou i nadále moci nějakým způsobem přežít. Po porážce Polska v roce 1939 připadlo Třetí říši i Polskem anektované území Těšínska. Celková délka hranic Říšské župy Sudety s Česko-Slovenskem činila celých 435 km. Začleňování ekonomiky Říšské župy do hospodářství nacistického Německa bylo zvláště významným procesem, neboť připojením obsazených území k Říši, získalo Německo oblasti převážně průmyslové. Severní a severozápadní Čechy v té době patřily dokonce

²² KURAL, V., Tzv. druhá republika, In: BENEŠ, Z. aj., *Rozumět dějinám*, Praha, 2002, s. 110 – 113.

k nejprůmyslovějším oblastem střední Evropy, což se ale později projevilo jako problém, protože zde převažující exportní spotřební průmysl byl závislý na dovozu surovin. Také zde byl markantní rozdíl mezi průmyslovými aglomeracemi a málo produktivním „zaostalým“ zemědělstvím.²³ Podoba, jakou mělo nově vzniklé území, nikdy jako historický celek neexistovala, proto toto území vyžadovalo nový efektivní způsob správy. Tu v prvních dvaceti dnech po „Mnichovu“ zajišťovala tzv. **vojenská správa** v čele s velitelem okupační armády. V té době zde také prováděly oddíly bezpečnostní policie tzv. **očisťovací akci**, která znamenala preventivní zatýkání všech odpůrců a protivníků nového režimu. Kromě zatýkání odpůrců se pozornost policie zaměřila i na osoby židovského původu s cílem donutit Židy k opuštění říšského prostředí. K jejich úplnému vyhnání mělo dojít během pogromu o tzv. **křišťálové noci** z 9. na 10. listopadu 1938. Protižidovské tažení se ale protáhlo až k přelomu roku 1938/1939. Dne 20. října 1938 přešla správa území na Konrada Henleina, pozdějšího říšského místodržitele (der Reichstatthalter). Ten, jako jedno z prvních rozhodnutí, nařídil rozpuštění všech politických stran, zákaz všech vydávaných novin a časopisů a později také zákaz shromažďování, prozatím s výjimkou pro SdP a její organizace. Na konci října 1938 vyhlásil Hitler **vytvoření Říšské župy NSDAP Sudety**, jejíž vedení přímo podléhalo říšskému vedení v Mnichově. NSDAP tak dostala rozhodující slovo prakticky ve všech oblastech života Říšské župy Sudety. V osobě Konrada Henleina se spojovala územní organizace vnitřní správy spolu se stranickou strukturou NSDAP. Práci NSDAP v jednotlivých okresech zřizovali vedoucí, podřízení přímo Henleinovi, a místní organizace řídili místní vedoucí spolu s dalšími pověřenými osobami tak, že měla totalitní strana v podstatě přístup do každé rodiny. Členství v příslušných pobočných organizacích strany, jako byly například **Německá pracovní fronta** (DAF), **Hitlerjugend**, **Svaz německých dívek** (BDM) nebo **Nacionálněsocialistická péče o blaho lidu** (NSV) atd., se stalo společenskou a existenční podmínkou všech obyvatel župy, jimiž díky těmto organizacím a různým systémovým krokům mohla NSDAP velmi lehce manipulovat. Rafinované metody navíc umožňovaly propojení sítě NSDAP se sítí bezpečnostní služby a dále i orgány bezpečnostního a potlačovacího aparátu, zejména s politickou policií (gestapem). Župnímu vedení NSDAP bylo do 15. března 1939 podřízeno 40 okresních vedení a po okupaci Čech a Moravy ještě dalších pět se sídly na území Protektorátu. Zákon

²³ RADVANOVSKÝ, Z., Říšská župa Sudety, In: BENEŠ, Z. aj., *Rozumět dějinám*, Praha, 2002, s. 129 – 149.

o výstavbě Říšské župy Sudety vstoupil v platnost 15. dubna 1939 a celé území rozdělával na **tři vládní obvody v čele s vládními prezidenty** a se sídly v Chebu, Karlových Varech a Ústí nad Labem. Tento systém se stal vzorem pro připravovanou celorožskou reformu. Do Říšské župy Sudety ale nebyla začleněna všechna odtržená území. Jihočeská a jihomoravská území patřila **k sousedním župám Německé říše**, oblasti přiléhající k bývalému Rakousku se staly součástí žup **Oberdonau** a **Niederdonau** a menší části odtržených severomoravských území se dostaly do právy vládního prezidenta se sídlem v Opolí. Aktivita členstva NSDAP v těchto oblastech řídila příslušná župní vedení NSDAP.²⁴

Jednu z posledních zásadních změn do života obyvatelstva sudetské župy přinesl začátek posledního roku války. Sudety se v té době dostaly do blízkosti fronty a získaly označení „**operační fronta**“. Byly vyňaty z dosavadní podřízenosti armádních okruhů a následně byly podřízeny jako celek (i s Protektorátem) nově utvořené skupině armád „**Mitte**“. Stále častěji probíhaly nálety spojeneckých letadel na území župy s cílem zničit nejdříve všechna průmyslová střediska a později i významná města, jako Ústí nad Labem, Karlovy Vary a Cheb. K oblasti tzv. východních Sudet se ze severu a východu přibližovala Rudá armáda. Už od podzimu 1944, vlastně až do konce války, procházely územím Protektorátu a župy **kolony německých uprchlíků**, které z domovů vyhnala buď blízkost fronty, nebo přicházeli z vybombardovaných oblastí Německa. Dalším ukazatelem blížícího se konce války se staly **pochody vězňů** z koncentračních a zajateckých táborů skrze župu i Protektorát. Sudety začali nepozorovaně opouštět především ti, kteří sem původně přišli z jiných částí Německa a pracovali zde jako úředníci či nejrůznější pověřenci. K Říšské župě Sudety se přiblížila válka nejprve od východu, a také k oblasti západních Čech se přibližovala spojenecká vojska. Na některých místech župy byla počátkem března 1945 nařizována **evakuace obyvatel**. Válka se neúprosně blížila ke konci. Dne 7. května 1945 odjel Konrad Henlein na Karlovarsko, aby se svými nejbližšími spolupracovníky navázal kontakt s americkou armádou. Druhý den ráno se poprvé setkali s americkou armádou v Lokti, odkud byli převezeni do Chebu, kde byli pouze v zajateckém táboře vyslechnuti a následně dopraveni do Plzně. Tam byl po výsleších Henlein kolem půlnoci převezen do provizorního zajateckého tábora, kde v noci z 9. na 10. května 1945 spáchal

²⁴ Tamtéž.

sebevraždu.²⁵ V posledních měsících války se v pohraničí a na území Protektorátu zdržovalo něco kolem 4 000 000 německých civilistů. Bohužel přesný počet se nedá s jistotou určit, neboť již tak složité poměry komplikovala zvýšená migrace německého obyvatelstva a jakoukoli přesnou evidenci navíc znemožňoval rozklad administrativy v závěru války. Ke konci války také přibylo na území Protektorátu mnoho uprchlíků utíkajících před postupující východní frontou, nebo evakuovaných karpatských Němců ze Slovenska. U německého obyvatelstva v posledních měsících války stále více narůstala obava z viditelné blížící se porážky nacistického Německa a strach z budoucího osudu. Pro Čechy naopak konec války sliboval osvobození, konec teroru a obnovení republiky, leckdy vzbuzoval také touhu po odvetě a pomstě na těch, kteří nesli vinu za utrpení posledních šesti let.²⁶

1.2. Geneze odsunu a samotný průběh transferu německého obyvatelstva

Vysídlovací plány se pravděpodobně inspirovaly vzkazem (tzv. pátým plánem) Edvarda Beneše z exilu, ve kterém byla idea transferu úzce spojena s otázkou obnovení ČSR. Samotná okupace území Čech a Moravy, nezahrnutých do mnichovské anexe, znamenala nepopiratelný mezník ve vývoji vysídlovacích myšlenek. Původní plány se zatím netýkaly všech sudetských Němců, ale jejich většiny, především členů SdP a svým způsobem obsahovaly i možnost odstoupení menší okrajové části území. Nicméně plány se dále vyvíjely a prvním pomyslným hřebíkem do rakve budoucnosti sudetských Němců, byla **krutá odvěta Němců za demonstrace k 28. říjnu 1938** při příležitosti výročí vzniku Československa. Demonstrace byla tehdy rozehnána gestapem za pomoci střelných zbraní. Přitom bylo těžce zraněno několik lidí včetně studenta Jana Opletala, který na střelné zranění o několik dnů později zemřel. U příležitosti jeho pohřbu vyšly protestní průvody zvonu do ulic. Dne 17. listopadu 1938 byly z rozkazu Adolfa Hitlera **uzavřeny české vysoké školy** (údajně na tři roky) a na 1200 jejich studentů pozatýkáno a dopraveno do koncentračních táborů a devět předních představitelů studentských organizací bylo popraveno. Rovněž diskriminace Židů, vnímaná i jako předobraz české budoucnosti, přispěla k vzrůstající nenávisti, která ústila do plánů na odvetu a počítala s vysídlením Němců z českých zemí.²⁷

²⁵ Tamtéž.

²⁶ BENEŠ, Z., PEŠEK, J., České země a Němci na konci války a těsně po ní, In: BENEŠ, Z. aj., *Rozumět dějinám*, Praha, 2002, s. 198 – 202.

²⁷ KURAL, V., Vliv okupace a války na vývoj plánu transferu, In: BENEŠ, Z. aj., *Rozumět dějinám*, Praha, 2002, s. 156 – 160.

Po heydrichiádě se Beneš připojil k trendu panujícímu nyní v zostřené podobě jak ve světě, doma, tak i v exilu, a převládlo u něho kritérium viny a trestu za heydrichiádu, které mělo při dalším koncipování transferu převládnout. Tato koncepce vyústila v roce 1943 v tzv. **desetibodový plán**, se kterým následně v prosinci Beneš odlétl do Moskvy k jednání o československo-sovětské smlouvě se **Stalinem**. Uvedený plán se stal také základnou pro Benešovo jednání se Stalinem o sudetoněmecké otázce. Sověti Benešovy plány přijali, ale sami si byli vědomi, že s definitivním řešením je třeba čekat na výsledek války a na to, jaký osud Německu určí spojenci. Poté, co byl princip transferu sudetských Němců formulován a v zásadě přijat spojenci, šlo už pouze o to, začlenit jej do **oficiálního vládního (Košického) programu** a o to, aby s ním spojenci souhlasili. Bez toho by celý projekt nebyl dost dobře uskutečnitelný a navíc se Beneš obával riskovat separátní akci, proto cestou z Moskvy navštívil v Africe **Winstona Churchilla**, aby ho informoval o jednání se Stalinem. Během první poloviny roku 1944 vypracovala vláda pro spojence memorandum o československých cílech, které se týkalo také vysídlení sudetských Němců. Tomuto tématu se podrobně věnovalo další **memorandum ze dne 23. listopadu 1944**, které vlastně představovalo závěrečnou formulaci řešení německé otázky a znamenalo definitivní formulaci integrálního pojetí a vítězství tvrdé nacionalistické linie.²⁸ Rámcová pravidla postupu proti Němcům stanovil tedy tzv. Košický vládní program ze dne 5. dubna 1945. V košickém vládním programu ale nebyl nějak zvlášť detailně propracovaný plán definitivního řešení sudetoněmecké otázky v obnoveném státě. Navíc obecné principy mohly mít také různý výklad vzhledem k okolnostem. Čekání na dohodu všech velmocí, jak řešit tento složitý plán, ale vytvořilo prostor, který se snažily všechny složky československé reprezentace nějakým způsobem zaplnit. To také zapříčinilo, že se závazná opatření, týkající se vysídlení německého obyvatelstva připravovala a aplikovala za chodu, tzn. ve sledu událostí od poloviny května 1945.²⁹ **Postupimská konference** proběhla až ve dnech od 17. července do 2. srpna 1945. Definitivně o transferu rozhodla „**Velká trojka**“ dne 31. července 1945. Podle zprávy vydané 2. srpna se čelní představitelé USA, Sovětského svazu a Velké Británie dohodli na odsunu německého obyvatelstva ze tří států, Polska, Československa a Maďarska, který měl být prováděn především spořádaně a lidsky. Představitelé těchto vlád zmocnili Kontrolní radu, která měla zjistit,

²⁸ KURAL, V., Transfer obyvatelstva z ČSR, In: BENEŠ, Z. aj., *Rozumět dějinám*, Praha, 2002, s. 173 – 178.

²⁹ STANĚK, T., *Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa*, Ostrava, 1992.

kolik Němců už do Německa přišlo a v jaké době a jak rychle by mohlo dojít k dalšímu odsunu vzhledem k situaci v Německu. O tomto rozhodnutí pak byly zpraveny vlády v jednotlivých zemích, kterých se to týkalo, a byly požádány, aby zastavily další vyhošťování, dokud Kontrolní rada nesplní úkoly, které jí byly uloženy. Zprávu o usnesení Spojenecké kontrolní rady v Berlíně ze dne 20. listopadu 1945 sdělili zástupci velmocí československé vládě zvláštními diplomatickými nótami ze dne 28. listopadu, 3. a 7. prosince 1945 a dále už Československo pokračovalo podle požadavků obsažených v těchto nótách. Samotný transfer, jehož principy byly velmocemi schváleny již v průběhu války, byl brzy poté stvrzen v dalších mezinárodních smlouvách, především v **pařížské dohodě o reparacích** od Německa.³⁰

Průběh odsunu německého obyvatelstva z osvobozeného Československa by se dal rozdělit do dvou hlavních etap, na tzv. divoký odsun a následně tzv. odsun organizovaný. Nesmíme ale zapomínat, že k transferu Němců docházelo už v průběhu samotné války. V posledních měsících války docházelo k **organizovaným evakuacím** obyvatel z míst přímo ohrožených válkou. Tak se například na území Protektorátu dostala většina karpatských Němců ze Slovenska. Někteří z nich se poté vrátili zpátky na Slovensko a až později na ně byly vztaženy předpisy o odsunu do Německa. Někteří Němci z míst ohrožených frontou, vybombardovaných oblastí, anebo ze strachu před pronásledováním, také opouštěli svoje domovy. Tento případ se převážně netýkal německých starousedlíků v českomoravském pohraničí, ale na území Protektorátu proudily zástupy německých **uprchlíků** už v průběhu roku 1944 převážně z bombardovaných měst uvnitř Říše. Též sem utíkali Němci ze Slezska a také Hlučínska.³¹ Skutečnost, že byli po skončení války prohlášeni Němci za státně nespolehlivé obyvatelstvo, umožňovala vojenským velitelům, úřadům a bezpečnostním formacím zorganizovat akce, které měly řešit otázku dalšího pobytu Němců v Československu. Podezřelé osoby, ale i celé skupiny byly zajišťovány a internovány. Za tímto účelem vznikaly záchytné, internační a pracovní tábory a naplnila se taktéž stávající vězeňská zařízení. K nejzávažnějším důsledkům postupu vojenských, správních a bezpečnostních orgánů patřilo nucené vysídlování Němců z jejich domovů po skončení války až do srpna 1945. Někteří obyvatelé byli soustředěni, jiní nasazeni na práce, nebo přesunuti za hranice, ať už pěšími pochody nebo železničními transporty.

³⁰ PAVLÍČEK, V., Otázka legality a legitimacy odsunu, In: BENEŠ, Z. aj., *Rozumět dějinám*, Praha, 2002, s. 251 – 255.

³¹ BENEŠ, Z., PEŠEK, J., Průběh odsunu In: BENEŠ, Z. aj., *Rozumět dějinám*, Praha, 2002, s. 203 – 208.

Docházelo tak rovněž k rozdělování rodin. Celý průběh vysídlování měl v mnoha případech dosti radikální spád. Němci museli ve velmi krátké době opustit své domovy (někdy i do půl hodiny) a bylo jim povoleno vzít si s sebou zavazadla pouze do 30 až 50 kg, jídlo na více než tři dny a peněžní částku ve výši 100 až 300 říšských marek, všech ostatní zde museli zanechat. Po provedení prohlídek, soustředění a kontrole věcí, které si stihli vzít s sebou, pak byli zařazováni do pěších kolon nebo transportů. Praxe ale byla na různých místech značně odlišná. Při přípravě a provádění těchto tzv. **divokých (lokálních, živelných) odsunů** docházelo k tragickým událostem. K nejstrašnějším případům, které si vyžádaly velké množství obětí, patřilo zejména vyhnání Němců z Brna do Rakouska³² a tzv. ústecká katastrofa.³³ Mnoho osob v této době opouštělo československé území také dobrovolně proto, aby se vyhnuli nucenému transportu, nebo aby se za hranicemi setkali se svou rodinou. Na naléhání československé strany přislíbil Sovětský svaz pomoc při provádění těchto odsunů, které pak na základě dohod vojenských orgánů probíhaly až do srpna 1945. Tento postup také odpovídal původnímu plánu vysídlit z republiky co nejvíce Němců v co nejkratší době, neboť se počítalo také s možností, že se nedosáhne závazného souhlasu Velké Británie a USA.³⁴ Pak přišlo jednání na Postupimské konferenci, které zastavilo fázi tzv. divokého odsunu. Začátkem ledna 1946 byly dokončeny přípravy k tzv. **organizovanému (řádnému, soustavnému, systematickému) odsunu**. K odsunu mělo původně dojít ve třech fázích. První z nich, měla proběhnout do poloviny roku 1946 a neměly v ní být odsunuty osoby zaměstnané v průmyslových podnicích v pohraničí, které byly zařazeny do kategorie A, tedy důležité závody a provozovny, nebo v zemědělství a lesnictví. Při druhé fázi měly být do Německa transportovány všechny zbývající osoby, mimo antifašistů, příslušníků národnostně smíšených manželství a specialistů se svými rodinami. V této fázi měly být vystěhovány skupiny Němců, kteří byli nasazeni na práce ve vnitrozemí. V poslední etapě mělo dojít k vysídlení kvalifikovaných pracovních sil z průmyslu a zemědělství. Všechna zdravotnická a technická opatření měla být uplatňována tak, aby bylo možné provést odsun co možná plynule a v rychlém tempu. I při této etapě odsunu ještě docházelo k případům násilí a šikanování, jak ve střediscích, tak i při sestavování transportů. I přesto, že byla situace odsunutých osob ve válkou zničeném Německu složitá, chtěli

³² HERTL, H., *Němci ven! die Deutschen raus!: brněnský pochod smrti 1945*, Praha: 2001.

³³ PAUL, E., *Lidice – Brno – Ústí nad Labem: místa českého a německého utrpení*, Praha: 1990.

³⁴ STANĚK, T., *Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa*, Ostrava, 1992.

mnozí Němci z republiky co nejdříve pryč. Fáze tzv. organizovaného odsunu probíhala v podstatě až do konce roku 1947.³⁵ Strasti integrace odsunutých Němců v samotném válkou zničeném Německu popisuje dobře ve své knize s názvem *Chladná vlast* německý historik **Andreas Kossert**.³⁶

1.3. Poválečný vývoj a budování nového Československa

Krátce po osvobození byla obnovena samostatná Československá republika, do které se dne 16. května 1945 navrátil i prezident **Edvard Beneš**. Československo však nebylo obnoveno v celé své původní rozloze, neboť přišlo o Podkarpatskou Rus, jež byla od listopadu 1944 pod vládou sovětské armády a mocenských orgánů, které usilovaly o její připojení k Ukrajině. Po náročných jednáních o znárodňování podepsal prezident Beneš na konci října 1945 znárodňovací dekrety, které se týkaly bank a pojišťoven, klíčového průmyslu a závodů s více než pěti sty zaměstnanci. V poválečné obnově nastoupila ČSR cestu budování tzv. **lidově demokratického systému**. Došlo tak k výraznému sociálnímu přesunu moci, což bylo dáno především znárodněním soukromého kapitálu, orientací politických stran doleva a významnou roli zastávalo i revoluční odborové hnutí (ROH). V květnových volbách v roce 1946, do kterých kandidovaly, respektive mohly kandidovat pouze strany začleněné do Národní fronty, zvítězili komunisté. Zejména v pohraničních okresech, kde dosáhli komunisté nadpoloviční většiny hlasů. A tak byla na začátku července jmenována **nová československá vláda**, jejímž předsedou se stal **Klement Gottwald**. Ještě předtím, v červnu byl do své funkce prezidenta **opětovně zvolen Edvard Beneš**. Mezinárodní změny (Marshallův plán) a vnitropolitické události v roce 1947 (sociální nespokojenost, narůstající hospodářské obtíže i špatné výsledky středních rolníků v pohraničí a v neposlední řadě také extrémní sucho) znamenaly v dosavadním vývoji Československa zásadní zlom. Od začátku roku 1948 rostlo politické napětí, které vyvrcholilo vládní krizí. V atmosféře demonstrací komunistických přívrženců a v obavě z občanské války přijal prezident Beneš 25. února 1948 demisi demokratických ministrů, a přistoupil na požadavky komunistů, kteří žádali jmenování nové vlády složené převážně z komunistů a jejich spojenců. Postup komunistů byl cílevědomý a komunistická strana zcela ovládla politickou situaci a převzala v Československu moc. Brzy tak po „vítězném“ únoru byly odstraněny všechny rysy parlamentárně

³⁵ Tamtéž.

³⁶ KOSSERT, A., *Chladná vlast*, Brno, 2011.

demokratického systému a byl zaveden **totalitní systém diktatury KSČ**. Nová ústava legalizující tuto vzniklou situaci v republice byla přijata už dne 9. května 1948, jelikož se tak stalo v den výročí osvobození, vstoupila tato ústava do dějin pod názvem **Ústava 9. května**. Necelé dva měsíce nato abdikoval prezident Beneš ze své funkce a 3. září téhož roku Beneš zemřel. Dne 14. června byl zvolen novým **prezidentem** bývalý předseda vlády **Klement Gottwald**. Za jeho funkčního období došlo postupně k úplnému **znárodnění průmyslu a obchodu** a byla zahájena také násilná **kolektivizace zemědělství** (viz níže).³⁷ V komunistické éře byla zcela znemožněna svoboda tisku a projevu. Tisk, rozhlas a veřejné sdělovací prostředky se staly nástroji na výrobu veřejného mínění, na oslavování vládní politiky a šíření oficiální ideologie, navíc byly podřízeny přísné stranické cenzuře. Zakázán byl i dovoz „rekreačního“ zahraničního tisku. Potlačováno bylo rovněž náboženské smýšlení obyvatelstva. Ideologickému monopolu KSČ byly podřízeny také všechny oblasti vědy a kultury.³⁸ Ke dni 1. lednu 1949 došlo k nahrazení zemského zřízení **zřízením krajským**. V oblasti tržního hospodářství došlo taktéž ke změně a postupnému nahrazování **systémem centrálního plánování**. Ve dnech 5. až 8. ledna 1949 došlo v Moskvě k ustanovení **Rady vzájemné hospodářské pomoci**.³⁹ První polovina padesátých let neblaze proslula také vykonstruovanými politickými procesy, jež byly přirozenou součástí komunistického režimu a podmínkou pro existenci totalitního monopolu moci, a které měly kromě odstranění všech forem odporu působit i preventivně, tedy odvážné odpůrce popravit a ostatní zastrašit.⁴⁰ Dne 14. března 1953 umírá další prezident republiky Klement Gottwald. Na jeho místo byl zvolen **Antonín Zápotocký**. Jedním z jeho prvních významných počínů v roli prezidenta bylo uskutečnění **měnové reformy** ke dni 1. červnu 1953. Dne 14. května 1955 vznikl vojenský pakt **Varšavská smlouva**. Na začátku léta téhož roku se pak konala první celostátní spartakiáda v Praze, které se měly opakovat v pravidelných pětiletých intervalech. V listopadu 1957 prezident Zápotocký zemřel. O šest dní později, tedy 19. listopadu byl do funkce nového prezidenta zvolen **Antonín Novotný**. Za jeho funkčního období došlo dne 11. července 1960 k přijetí nové **Socialistické ústavy**, v níž byla zakotvena vedoucí úloha KSČ ve společnosti. Se schválením nové ústavy byl přijat i nový název státu **Československá socialistická republika** a nový státní znak. V témže roce došlo také k provedení další

³⁷ KREJČÍŘ, J., SOJÁK, S., VÍT, J., *Dějiny české. Chronologický přehled*, Dubicko, 2010, s. 84 – 89.

³⁸ KAPLAN, K., *Československo v letech 1948 – 1953, 2. část*, Praha: 1991, s. 36.

³⁹ KREJČÍŘ, J., SOJÁK, S., VÍT, J., *Dějiny české. Chronologický přehled*, Dubicko, 2010, s. 84 – 89.

⁴⁰ KAPLAN, K., *Československo v letech 1948 – 1953, 2. část*, s. 82 – 84.

reformy státní správy, která dala vzniknout nový tzv. **velkým krajům**. V průběhu šedesátých let pak nastalo částečné uvolnění, především v ideologické a kulturní oblasti. Současně ale narůstaly hospodářské problémy a ožehavou otázkou se stalo státoprávní postavení Slovenska v dosud unitárním státě.⁴¹ Dějiny Československa od „Mnichova“ do srpna 1968 popisuje zajímavou formou dialogu ve své knize *Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu* významný český spisovatel, publicista, politik a jeden z nejvýznamnějších mluvčích českého kulturního protikomunistického exilu **Pavel Tigríd**.⁴² Mezi další knihy popisující vývoj v Čechách patří chronologický přehled *České dějiny v datech 1945 – 1999* od autorů **Karoliny Adamové a Pavla Mateše**,⁴³ či *Dějiny země Koruny české v datech* od **Františka Čapky**.⁴⁴

Masový odsun německého obyvatelstva znamenal jednak **vyřešení vnitropolitického česko-německého problému**, jednak zjednodušení národnostních vztahu v ČSR. Dosídlení pohraničí přispělo značnou měrou ke změně sociální struktury společnosti, především české. Odsun s sebou přinesl ale i různé problémy, jako byly hospodářské ztráty i dlouhodobé účinnosti, zejména pak úbytek pracovních sil, zvláště těch kvalifikovaných. Kromě toho měl odsun na svědomí i značné sociální a hospodářské rozdíly mezi pohraničím a vnitrozemím, které se nedařilo dlouhá léta překonat. Masový odsun, založený na principu kolektivní viny, a zejména jeho samotné provedení, negativně poznamenaly politickou kulturu společnosti.⁴⁵ Ještě dlouho po osvobození Československa se na jeho území nacházely armády amerických a sovětských vojáků, jejichž pobyt značně zatěžoval ekonomiku celého státu. Již v polovině května 1945 bylo zahájeno jednání o odchodu amerických vojsk, které ale americká vláda podmiňovala splněním požadavku o odchodu sovětské armády. Po dohodě nakonec opouštěla sovětská vojska ČSR dne 15. listopadu 1945 a Američané je následovali o pět dní později. Dost dlouho trvalo, než se podařilo dostat vládě pod kontrolu poměry v pohraničí. Nepodařilo se to plně ani po dvou letech, neboť v mnoha případech si tamní mocenské orgány počínaly podle své vůle a nerespektovaly vládní

⁴¹ KREJČÍŘ, J., SOJÁK, S., VÍT, J., *Dějiny české. Chronologický přehled*, Dubicko, 2010, s. 84 – 89.

⁴² TIGRID, P., *Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu*, Praha, 1990.

⁴³ ADAMOVÁ, K., MATEŠ, P., *České dějiny v datech 1945 – 1999*, Praha: 2000.

⁴⁴ ČAPKA, F., *Dějiny země Koruny české v datech*, Praha: 2010.

⁴⁵ KAPLAN, K., *Československo v letech 1945 – 1948, 1. část*, Praha: 1991, s. 15.

autoritu. Kritika poměrů v pohraničí se tak na dlouho „uhnízdila“ jak na stránkách novin, tak i v projevech politiků.⁴⁶

Druhou největší změnu vlastnických vztahů představovala **první etapa poválečné pozemkové reformy**, která znamenala konfiskaci půdy a zemědělských závodů Němců, Maďarů, kolaborantů a zrádců, jež byly následně za úhradu přidělovány českým a slovenským bezzemkům, deputátníkům a malým rolníkům. V českých zemích probíhala tato první etapa pozemkové reformy od května 1945 až do jara následujícího roku. Na Slovensku se protáhla až do roku 1948. Přestože se těžiště první etapy pozemkové reformy nacházelo v českém pohraničí, ovlivnila reforma zásadně i poměry ve vnitrozemí, neboť fakticky odstranila soukromé velkostatky a zároveň změnila i sociální strukturu vesnic tím, že z nich odcházely sociálně nejnížší vrstvy obyvatelstva do pohraničí. Nakonec ale pozemková reforma splnila jak předpokládaný politický cíl, tedy **osídlení pohraničí Čechy a Slováci** (jednotlivý přidělci viz samostatná kapitola č. 6), tak i sociální záměr, totiž **zmírnění sociálního napětí ve společnosti** tak, že se z bezzemků a deputátníků stala vrstva „nových středních rolníků.“ Už v průběhu a především po skončení se první etapa pozemkové reformy stala terčem kritiky. Již v roce 1947 požadovali její kritikové stále častěji revizi.⁴⁷ V programu a v činnosti vlády zaujímala stále důležitější pozici opatření sociálního rázu. Tak se v důsledku nových mocenských poměrů stávala **sociální politika** stále významnější, neboť se podílela na tvorbě sociálních opor nového režimu a tvořila zdroj vlivu politických stran a odborů. Významným počinem vlády bylo například zabránění masové nezaměstnanosti, která byla typickým jevem provázejícím přechod od válečné k mírové ekonomice, a tak i zabránění změnám vyhocených sociálních napětí v otevřené konflikty a stávky. Sociální opatření byla odůvodnitelná i oprávněná, neboť brzdila růst sociálního napětí a mzdových bojů, a rovněž posilovala sociální oporu režimu. Rozhodující význam ale měly změny v oblasti ekonomiky, které daly vzniknout **třísektorové ekonomice** (kapitalistický, znárodněný a malovýrobní sektor), tedy hospodářské struktury lidově demokratického režimu. Jelikož byl ale kapitalistický sektor natolik oslaben, že pozbyl schopnosti určovat směr ekonomického vývoje, přebral jeho roli sektor znárodněný, který měl v odvětvích klíčových pro výrobu (např. banky, hutě a doly, elektrárny, chemické a velké strojírenské závody apod.) monopolní

⁴⁶ KAPLAN, K., *Československo v letech 1945 – 1948, I. část*, s. 19.

⁴⁷ KAPLAN, K., *Československo v letech 1945 – 1948, I. část*, s. 23 – 24.

nebo rozhodující pozice. To znamenalo taky, že na něm byly ostatní sektory do jisté míry závislé. Znárodněný sektor představoval obrovský hospodářský kolos s přirozenými monopolními tendencemi.⁴⁸ V září roku 1947 rozvířily politické vody spory, vyvolané v důsledku sucha a milionářské daně, které zvýšily napětí mezi stranami v místech i okresech. K nim se přidala také nespokojenosti se zásobováním, doprovázená poklesem důvěry ve vládu, zejména u rolníků. Velkým problémem byl rozvinutý **černý trh**, kterému bylo potřeba zabránit, pokud mělo dojít k vyřešení záležitostí, týkajících se zásobování. Nutnost potírání černého trhu se vyznačovala vzestupem radikalismu a voláním po ostrých zásazích a trestech, dokonce i podle zákona na ochranu republiky. **Radikalismus** se v českém pohraničí, kde byl důsledkem sociální a hospodářské situace obzvlášť silný, zaměřoval i nacionálně proti německým obyvatelům a smíšeným manželstvím. Na vesnicích docházelo k neustálým sporům o zemědělskou politiku, především mezi příznivci a odpůrci komunistické linie jako celku, ale i jednotlivých opatření. Důsledkem toho byl rozvoj zápasu o vesnice mezi politickými stranami, který v obcích sblížoval nekomunisty.⁴⁹

Bezprostředně po únoru 1948 se zrodila **politická struktura společnosti**, jež byla nezbytným základem mocenského monopolu. Kromě ideologicky zfanatizovaných nositelů a vykonavatelů moci a kromě „nepřátel“ režimu (ať už veřejně vystupujících, nebo za ně oficiální politikou prohlášených), existovala vrstva pasivních, vystrašených a lhostejných, která ale byla nejpočetnější. Charakteristickým rysem poúnorového života tak bylo rychlé narůstání politické lhostejnosti, která kontrastovala s politickou aktivitou a zájmem občanů o věci veřejné ještě před několika měsíci. **Politická lhostejnost**, která se brzy nato přeměnila ve „vynucený souhlas“, sice dávala vedoucím funkcionářům představu stabilizačního faktoru režimu, ale již v polovině roku 1948 zřetelně signalizovala první politickou krizi. Od léta 1948 se také znatelně změnil postoj k řemeslníkům a obchodníkům, neboť v nich vedoucí funkcionáři viděli nepřátelé režimu a začali mluvit o jejich tzv. přechodu na vyšší způsob výroby do družstev nebo národních podniků.⁵⁰ Úřady začaly soukromým živnostníkům omezovat přiděly surovin, zakazovaly jim zaměstnávat pracovní síly, národní podniky přestaly dodávat soukromým obchodům některé druhy zboží a zakládaly vlastní maloobchodní sítě. Mimořádně hrozivý dopad mělo **vyřazení živnostníků z vázaného trhu** od ledna 1949.

⁴⁸ KAPLAN, K., *1. část*, s. 24 – 26.

⁴⁹ KAPLAN, K., *1. část*, s. 103.

⁵⁰ KAPLAN, K., *Československo v letech 1948 – 1953, 2. část*, Praha: 1991, s. 12 – 13.

V důsledku této skutečnosti byli nuceni nakupovat základní potraviny a textil za neúnosné a přemrštěné ceny na volném trhu. Vedle ekonomického tlaku na ně působila také oficiální politická kampaň, v níž se zdůrazňovala nutnost přechodu malovýroby k tzv. vyšším formám podnikání. V jejím rámci začali funkcionáři zařazovat stále větší počet živnostníků mezi tzv. **třídní nepřátele**. Narůstající ekonomický i politický tlak vyvolával i živnostníků existenční nejistotu a vedl k jejich hromadnému útěku nebo nucenému přechodu do národních či komunálních podniků a družstev.⁵¹ Masová nezákonnost se stala běžným jevem provázejícím kolektivizaci zemědělství. Přítomna byla už v přípravném období kolektivizace, ve které se komunistické vedení pokoušelo o tzv. třídní diferenciaci venkova. V první vlně zakládání **JZD**, tedy v roce 1949, nezákonnost na vesnicích čím dál více sílila a největších rozměrů dosáhla v letech následujících. Jejím cílem bylo donutit rolníky pomocí politického či hospodářského nátlaku ke vstupu do JZD a tím je zlikvidovat jako soukromé hospodáře. Mezi léty 1948 až 1950 patřil k hlavním nátlakovým prostředkům **třídní rozpis povinných dodávek státu**. Jenže pro některé rolníky byl tak vysoký, že jej nemohli splnit. Následovaly u nich kontroly, prohlídky, zabavení nutných zásob, ale i vypínání elektrického proudu, nucený výmlat obilí v obcích, nechyběly ani tresty peněžité nebo tresty na svobodě apod. Další rozšířenou formou nezákonnosti a nátlaku byla výměna pozemků. Při utváření ucelených pozemků JZD byla zabírána soukromým rolníkům pole, za které dostávali jako náhradu vzdálené pozemky v horší kvalitě.⁵² Zvláštní kapitolou byly nezákonnosti vůči větším rolníkům, tzv. **vesnickým boháčům či kulakům**.⁵³ Mezi léty 1948 – 1953 směřovala k likvidaci této skupiny rolníků celá řada opatření, mezi něž patřil třídní a naprosto nereálný rozpis povinných dodávek, výkup strojů, daňová a cenová politika a také zákaz zaměstnávat cizí pracovní síly. Tato opatření měla samozřejmě za následek **hospodářský úpadek**. Směrnicí z října roku 1951 se na úpadkovou hospodářství velkých rolníků uvalovala národní správa, majetek jim byl zabrán a byli vyhoštěni z obce se zákazem návratu.⁵⁴ V polovině roku 1953 se zemědělství nacházelo v katastrofálním stavu, zapříčiněném nejen důsledky první pozemkové reformy, ale již i dopadem kolektivizace, zvláště pak její silnou vlnou probíhající v posledních dvou letech. Od roku 1951 bylo zemědělství

⁵¹ KAPLAN, K., *Československo v letech 1948 – 1953, 2. část*, s. 78.

⁵² KAPLAN, K., *Československo v letech 1948 – 1953, 2. část*, s. 78 – 79.

⁵³ **Kulak** = v českém prostředí byl výraz užíván komunisty v rámci násilné kolektivizace ČSR na přelomu 40. a 50. letech 20. století a označoval rolníka s výměrou nad 20 ha půdy (později i s menší), jako největšího nepřítele kolektivizace a režimu, a tím pádem se usilovalo o jeho likvidaci (KAPLAN, s. 80)

⁵⁴ KAPLAN, K., *Československo v letech 1948 – 1953, 2. část*, s. 80.

důležitým faktorem pro výstavbu těžkého průmyslu, především jako zdroj pracovních sil a finančních prostředků. Této skutečnosti se tedy podřizovala oficiální zemědělská politika a nelze se tedy divit katastrofálnímu dopadu, který měla na zemědělství.⁵⁵ Poválečnou situaci v pohraničí popisují rovněž autoři **František Čapka, Lubomír Slezák a Jaroslav Vaculík** ve své knize *Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce*.⁵⁶ Vývoj pohraničí mapuje rovněž zamýšlená šestidílná edice s názvem *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945 – 1951 Dokumenty z českých archivů* (zatím vyšly pouze dva díly) od editorů **Tomáše Staňka a Adriana von Arburga**.⁵⁷

1.4. Otázka terminologie pojmů užívaných v českém a německém prostředí

Nelze jednoznačně určit, který výraz by se měl v souvislosti s transferem německého obyvatelstva používat, aby nevzbudil mezi lidmi vlnu emocí a kritiky, neboť se jedná stále ještě o často diskutované a velmi citlivé téma. V různých dobách se samozřejmě používaly rozličné termíny vzhledem k politickému a sociálnímu smýšlení a přirozeně také s ohledem na to, v jakém jazyce chtěl/chce mluvčí tento termín použít. V češtině máme pro tento „**transfer**“ několik výrazů. Kromě tedy již použitého slova „transfer“, užívá čeština nejčastěji výrazů „**odsun**“, „**vyhnání**“, „**vysídlení**“, „**přesídlení**“, „**stěhování**“, nebo dokonce výraz „**očista**“, respektive „**národní očista**“.⁵⁸ K těmto více či méně citově zabarveným výrazům užívá němčina především pojmů „**die Vertreibung**“, „**die Aussiedlung**“, „**die Abschiebung**“ nebo „**der Transfer**“.⁵⁹ Často používanému českému pojmu „odsun“ se přisuzuje jako ekvivalent německý výraz „die Vertreibung“, což není z hlediska významového až tak doslovný překlad. Německému „die Vertreibung“ totiž významově odpovídá spíše české „vyhnání“, a naopak českému „odsun“ německý výraz „die Abschiebung“. Oba tyto pojmy se v dnešní době většinou chápou veřejností jako totožné. S ohledem na odlišnost významu, vyvolávají u každého z nás trošku rozdílné asociace ovlivňované i prostředím, ve kterém jsme vyrostli, a výchovou, které se nám dostalo, a s respektem k této události, by se podle mého názoru tyto pojmy přeci jen měly rozlišovat.

⁵⁵ KAPLAN, K., *Československo v letech 1948 – 1953, 2. část*, s. 108.

⁵⁶ ČAPKA, F., SLEZÁK, L., VACULÍK, J., *Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce*, Brno: 2005.

⁵⁷ STANĚK, T., VON ARBURG, A., ed., *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945 – 1951. Dokumenty z českých archivů*, Středokluky: 2010 - ?.

⁵⁸ BENEŠ, Z., PEŠEK, J., Terminologie odsunu, In: BENEŠ, Z. aj., *Rozumět dějinám*, Praha, 2002, s. 219.

⁵⁹ Tamtéž.

2. Seznámení s normativními prameny

Po podepsání Mnichovské dohody 29. září 1938, byly k Německu připojeny pohraniční oblasti, tzv. Sudety. Sudety byly oblasti, kde převážnou část obyvatelstva tvořili Němci. Konec druhé světové války a konstituování se nového státního útvaru znamenaly pro tyto oblasti velké změny. Jednou z nejzásadnějších změn byl odsun německého obyvatelstva a následné dosídlení území, čímž se v Sudetech radikálně změnilo národnostní složení obyvatelstva.

Pro pochopení návazností jednotlivých událostí souvisejících s odsunem německého obyvatelstva, konfiskací jejich majetku a následným dosídlením prázdných usedlostí, je třeba seznámit se s nejdůležitějšími normativními prameny, které se touto problematikou zabývaly, tzn. konfiskační dekrety presidenta republiky a zákony upravující rozdělení zabraného majetku a nové správní uspořádání. Otázkami tzv. Benešových dekretů a jejich ovlivněním dění v Evropě se zabývají autoři jednotlivých studií v knize *Benešovy dekrety Budoucnost Evropy a vyrovnávání se s minulostí*.⁶⁰

2.1. Dekrety presidenta republiky

Dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, který byl vydán 19. května 1945, ustanovoval tzv. národní správu. Jejím hlavním úkolem byla správa majetku státně nespolehlivých osob. Národní správa byla zavedena do všech podniků, závodů a do všech majetkových podstat, které vyžadovaly plynulý chod výroby a hospodářského života. Za osoby státně nespolehlivé byly označeny jednak osoby německé a maďarské národnosti, (tzn. osoby, které se při sčítání lidu do roku 1929 hlásily k německé či maďarské národnosti, nebo patřily k členům národních skupin, útvarů nebo politických stran, které v sobě sdružovaly osoby německé nebo maďarské národnosti). Dále pak osoby, které vyvíjely činnost proti Československé republice.⁶¹ Dekret vymezoval kompetence jednotlivých národních výborů, které zřizovaly národní správy mimo jiné také u zemědělských a lesních

⁶⁰ BLAIVE, M., MINK, G., *Benešovy dekrety. Budoucnost Evropy a vyrovnávání se s minulostí*, Praha, 2003.

⁶¹ § 4 – 6 dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb.

majetků⁶² a upravoval rozhodnutí o zavedení, nebo zrušení národní správy a případně vyjmutí majetku z národní správy. Dekret rovněž vymezoval práva a povinnosti národního správce.⁶³

Dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělní zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, ze dne 21. června 1945 přímo konkretizoval osoby, kterým měl být zemědělský majetek zabaven pro účely pozemkové reformy. Majetek nemusel být zkonfiskován osobám německé nebo maďarské národnosti, pokud během okupace projevili aktivity pro zachování Československé republiky. O připuštění této výjimky rozhodoval okresní národní výbor na návrh příslušné rolnické komise. Ve sporných případech byly návrhy vyjmutí z konfiskace předány okresními národními výbory zemskému národnímu výboru. Ten je poté, včetně svého vyjádření, postoupil ministerstvu zemědělství, které po dohodě s ministerstvem vnitra vydalo konečné rozhodnutí. Jako zemědělský majetek byla označena zemědělská a lesní půda včetně budov a zařízení. Dále živý a mrtvý inventář, tzn. veškeré movité příslušenství, a všechna práva, s tímto majetkem spojená.

Tímto dekretem byl při ministerstvu zemědělství zřízen Národní pozemkový fond, který spravoval zkonfiskovaný majetek až do doby, kdy byl odevzdán přídělci.⁶⁴ Zkonfiskovaný majetek mohl být přidělen do vlastnictví osobám slovanské národnosti, obcím a okresům k veřejným účelům a družstvům za splnění podmínek stanovených tímto dekretem.⁶⁵ Uchazeči o přiděl si ze svých řad volili místní rolnické komise při místním národním výboru. Úkolem takovéto komise bylo vypracovat přidělový plán a návrhy na úhradu za přidělený majetek. Vše poté předala místní rolnická komise ke schválení okresní rolnické komisi.⁶⁶ Úhradu za přidělený majetek vybíral Národní pozemkový fond a tyto peníze dále použil například na uhrazení dluhů a závazků na konfiskovaných majetcích, nebo k uhrazení válečných škod na majetku osob, které byly po čas okupace perzekuovány.⁶⁷

⁶² § 7 – 10 dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb.

⁶³ Dále upraveny: Směrnici pro národní správce zkonfiskovaného zemědělského majetku č. 315/1945 ze dne 7. září 1945.

⁶⁴ § 6 dekretu presidenta republiky č. 21/1945 Sb.

⁶⁵ § 7 dekretu presidenta republiky č. 21/1945 Sb.

⁶⁶ § 9 dekretu presidenta republiky č. 21/1945 Sb.

⁶⁷ § 12 dekretu presidenta republiky č. 21/1945 Sb.

Dekretem presidenta republiky č. 28/1945 Sb. o osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů a jiných nepřátel státu českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci, který vstoupil v platnost 20. července 1945, bylo ustanoveno, kdo a za jakých podmínek se směl ucházet o přiděl půdy v rámci osídlení. Jednou z hlavních podmínek, které musel žadatel splnit, bylo prokázání své státní a národní spolehlivosti. Přednostní právo na přiděl půdy mohli využít lidé, kteří se aktivně zapojili do národně-osvobozenekých bojů, bývalí političtí vězňové, deportovaní s rodinnými příslušníky, nebo rolníci poškození válkou. Podmínky pro uznání přednostního práva musel každý uchazeč řádně prokázat. Uchazeči podávali žádost o přiděl místní rolnické komisi, která jejich přihlášky postoupila okresnímu národnímu výboru, a ten došlé žádosti přezkoumal a následně je odeslal zemskému národnímu výboru, který žádosti spolu se svým vyjádřením předkládal ministerstvu zemědělství. Ministerstvo zemědělství spolu s okresní rolnickou komisí a okresním národním výborem poté rozhodovaly o přidělu půdy. A to podle potřeby, možnosti, a s přihlédnutím k okolnostem, které uchazeč uvedl v žádosti.⁶⁸ V den, který byl stanoven v rozhodnutí o přidělu, přešlo vlastnictví půdy na přidělce. Povinností přidělce bylo na této půdě osobně a řádně hospodařit. Pokud se půda nacházela v krajích, jejichž zemědělská výroba nebyla výnosná, nebo pokud tamější podmínky vyžadovaly přeorientování zemědělské výroby (zejména v horských oblastech) mohlo ministerstvo zemědělství ponechat zabranou půdu ve správě Národního pozemkového fondu. Tento stav potom trval až do doby, kdy bylo rozhodnuto o přeorientování zemědělské výroby.⁶⁹ Přidělci byl přidělen zemědělský majetek do vlastnictví za úhradu, která se vypočítávala podle výnosu, polohy, odlehlosti, stavu obdělání půdy a také s přihlédnutím k rodinným poměrům přidělce. Tuto úhradu mohl přidělce splatit buď jednorázově, nebo postupně ve splátkách. Kromě peněz mohl přidělce platit také naturáliemi. Pokud přidělce nedostal spolu s přidělenou půdou potřebné budovy a zařízení a nemohl si jejich opatření dovolit ze svých vlastních prostředků, měl možnost požádat Národní pozemkový fond o levný dlouhodobý úvěr.⁷⁰

Dne 25. října 1945 byl přijat **dekret presidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy**. Tento dekret vymezoval další majetek, který měl být, v případě, že k tomu ještě nedošlo,

⁶⁸ § 4 dekretu presidenta republiky č. 28/1945 Sb.

⁶⁹ § 6 dekretu presidenta republiky č. 28/1945 Sb.

⁷⁰ § 7, 8 dekretu presidenta republiky č. 28/1945 Sb.

zkonfiskován ve prospěch Československé republiky. Kromě nemovitého majetku se jednalo i o majetek movitý a majetková práva (pohledávky, cenné papíry, vklady). V případě, že osoby německé nebo maďarské národnosti prokázaly, že zůstaly v době nesvobody věrny Československé republice, nebo trpěly pod nacistickým či fašistickým terorem, byl jim majetek ponechán. Výjimky z konfiskace tvořila také část majetku, který byl nevyhnutelně potřeba k pokrytí životních potřeb nebo k vykonávání zaměstnání těchto osob a jejich rodinných příslušníků. Pokud se jednalo o majetek v podílném spoluvlastnictví, bylo rozhodující, zda osoby, jejichž majetek podléhal konfiskaci, vlastnily více než jednu polovinu. V takovém případě byl majetek zkonfiskován celý a vlastníkům, jejichž majetek konfiskaci nepodléhal, náležela náhrada.⁷¹ Tímto dekretem byly při každém osidlovacím úřadu zřízeny Fondy národní obnovy. Fondy národní obnovy měly na starost zatímní správu konfiskovaného majetku a jeho další rozdělení. Po dohodě s příslušnými orgány vypracovávaly osidlovací úřady rámcové plány. Rámcový plán stanovoval zejména kolik malých, středních a velkých majetkových podstat a průmyslových majetků mělo být v jednotlivých místech přiděleno a jak mělo být naloženo se zbývajícími majetky. Návrhy zvláštního přidělového nařízení připravovaly příslušné orgány veřejné správy stejně jako rámcový plán. Návrh přidělového nařízení byl sestavený podle druhu konfiskovaného majetku, který měl být přidělen. Návrh obsahoval znaky, podle nichž se rozlišovaly malé, střední a velké majetkové podstaty, vlastnosti, které museli mít budoucí přidělci určitého druhu majetku, a směrnice, podle kterých se stanovovala výše úhrady, způsoby jejího splácení, a podmínky, za jejichž splnění mohl být majetek přidělen nebo naopak odebrán. Na základě těchto návrhů poté krajské národní výbory vydávaly jednotlivá přidělová nařízení. Podle rámcových plánů a přidělových nařízení byly sestavovány přidělové a úhradové plány. Majetek zkonfiskovaný podle tohoto dekretu se přiděloval do vlastnictví zemím, okresům, obcím, veřejnoprávním korporacím, zájmovým a kulturním družstvům nebo oprávněným uchazečům. Při přidělování takto konfiskovaného majetku dostávali přednost především účastníci národního odboje a jejich pozůstalí rodinní příslušníci, osoby poškozené válkou, osoby perzekuované, osoby vracející se do pohraničí, jež musely opustit v důsledku územních změn, a osoby vracející se z ciziny do vlasti. Právo na přednostní postavení musely tyto osoby náležitě prokázat.⁷² O konkrétním přidělu potom rozhodoval buď příslušný okresní národní

⁷¹ § 1, 2 dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb.

⁷² § 7 dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb.

výbor, zemský národní výbor, anebo příslušné ministerstvo podle velikosti přidělovaných majetkových podstat. Místní národní výbor vyzýval na žádost osidlovacího úřadu zájemce o přiděl k podání přihlášek. Ze zájemců, kteří vyhovovali přidělovým podmínkám, a ze členů místního národního výboru pak jmenoval místní národní výbor místní přidělovou komisi. Předsedu místní přidělové komise jmenoval místní národní výbor ze svých členů. Stejným způsobem vznikaly i okresní přidělové komise při okresních národních výborech. Jmenování členů místní a okresní přidělové komise při příslušných národních výborech přezkoumával a potvrzoval vždy jim nadřazený národní výbor. Místní přidělová komise vypracovávala pro malé majetkové podstaty, v obvodu svého místního národního výboru, přidělový plán a návrh na úhradu, kterou požadovala za přidělovaný majetek. Tento plán i s návrhem na úhradu a s poučením o námitkách byl vyvěšen na úřední desku místního národního výboru po dobu 15 dnů. Námitku mohl podat každý československý státní příslušník starší 18 let. Místní přidělová komise poté předala přidělový plán, návrh na úhradu a došlé námitky spolu se svým vyjádřením k přezkoumání okresní přidělové komisi. Opis přidělového plánu a návrhu na úhradu zasílala místní přidělová komise také osidlovacímu úřadu, berní správě a okresnímu národnímu výboru. Po schválení nebo úpravě přidělového a úhradového plánu okresním přidělovou komisí a se zřetelem na stanovisko osidlovacího úřadu, se tyto dva plány staly podkladem pro přidělování malých majetkových podstat.⁷³ Podobně se postupovalo také při stanovování přidělových plánů pro střední a velké majetkové podstaty a pro průmyslový majetek. Tento dekret se nevztahoval na zemědělský majetek, který byl konfiskován podle dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb.⁷⁴

Dekretem prezidenta republiky č. 121/1945 Sb. o územní organizaci správy, vykonávané národními výbory, ze dne 27. října 1945, byl obnoven stav zemí a správních okresů ke dni 29. září 1938. Dekret nově upravoval právní postavení statutárních měst a rozšiřoval jejich územní obvody, s výjimkou Prahy. Dále upravoval i venkovské správní okresy, které měly sídlo v statutárním městě. Obnovoval správní expozitury jako expozitury příslušných okresních národních výborů s původními obvody v místech, kde dne 29. září 1938 vykonával působnost okresního hejtmána

⁷³ § 10 dekretu prezidenta republiky č. 108/1945 Sb.

⁷⁴ Dekret prezidenta republiky ze dne 21. června 1945 č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.

úředník, jeho jménem exponovaný. Dekret také zřizoval některé nové expozitury okresních národních výborů, například expozituru ve Vodňanech, pro obce soudního okresu vodňanského, ve správním okrese píseckém. Územní obvody obcí byly obnoveny ve stavu ke dni 29. září 1938. To znamená, že byly označeny za neplatné rozhodnutí o rozdělení obcí nebo jejich územní úpravy, v důsledku vedení okupační čáry. Byly obnoveny obce se svými původními českými názvy, které v době okupace zanikly sloučením.⁷⁵ Osady jako právnické útvary a jako útvary územní samosprávy tento dekret neobnovoval, naopak rozšiřoval působnost vládního nařízení č. 265/1941 Sb.⁷⁶ i na pohraniční území.⁷⁷ Dekret také nově měnil některé územní obvody správních okresů a územní obvody obcí. Dekret obsahoval přehled derogačních ustanovení a seznam opatření z doby nesvobody, které označil za neplatné.⁷⁸ Přílohu tohoto dekretu tvořily tabulky Správní okresy v zemi České, Správní okresy v zemi Moravskoslezské, Okresní expozitury v zemi České, Statutární města v zemi České a Statutární města v zemi Moravskoslezské.

2.2. Zákony týkající se konfiskovaného majetku

Zákon č. 31/1947 Sb., o některých zásadách při rozdělování nepřátelského majetku, konfiskovaného podle dekretu presidenta republiky ze dne 25. října 1945, č. 108 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy vešel v platnost 14. února 1947. Tento zákon umožnil osidlovacímu úřadu a Fondu národní obnovy slučovat nebo rozdělovat majetkové podstaty, které byly zkonfiskovány podle konfiskačního dekretu č. 108/1945 Sb.⁷⁹, a to z důvodu hospodářské účelnosti. Tyto malé a střední majetkové podstaty byly ve zkráceném přidělové řízení přiděleny do vlastnictví oprávněným uchazečům za úhradu. Při zkráceném přidělovém řízení opadlo řízení u přidělových komisí, tzn. vypracování přidělových a úhradových plánů. O přidělu rozhodoval přímo osidlovací úřad na základě návrhu místního národního výboru, v případě malých majetkových podstat, a podle návrhu okresního národního výboru, pokud se jednalo o přiděl středních majetkových podstat. Přídělce následně obdržel od osidlovacího úřadu rozhodnutí o přidělu. Samotné předání přiděleného

⁷⁵ § 12 dekret presidenta republiky č. 121/1945 Sb.

⁷⁶ Vládní nařízení ze dne 12. června 1941 č. 265/1941 Sb., kterým se zrušují osady ve smyslu obecního zřízení.

⁷⁷ § 13 dekret presidenta republiky č. 121/1945 Sb.

⁷⁸ § 21 – 24 dekret presidenta republiky č. 121/1945 Sb.

⁷⁹ Dekret presidenta republiky ze dne 25. října 1945 č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.

majetku přidělci poté uskutečnil fond.⁸⁰ Obecně platilo, že se drobné živnostenské podniky v pohraničí, zkonfiskované podle konfiskačního dekretu č. 108/1945 Sb.,⁸¹ přidělovaly za úhradu jejich dosavadním národním správcům. Za stejných podmínek se přenechávaly rodinné domky jejich dosavadním uživatelům. Žadatelé museli ve stanovené lhůtě požádat a splňovat i všechny ostatní podmínky pro přiděl tohoto majetku.⁸² Zákon umožňoval přidělit drobné živnostenské podniky nebo rodinné domy také právnickým osobám. Pokud byl uchazeči přidělen podnik, k jehož provozu vyžadoval zákon platné živnostenské oprávnění nebo povolení, příslušný orgán vydal automaticky tomuto přidělci společně s přiděleným podnikem i nutné živnostenské oprávnění, jako například živnostenský list, koncesní dekret, licence atd.⁸³

Zákon č. 90/1947 Sb. o provedení knihovního pořádku stran konfiskovaného nepřátelského majetku a o úpravě některých právních poměrů vztahujících se na přidělený majetek, ze dne 8. května 1947, se vztahoval na provádění knihovního pořádku, jak u zemědělského majetku konfiskovaného podle dekretu č. 12/1945 Sb.,⁸⁴ tak i u ostatního majetku konfiskovaného podle dekretu č. 108/1945 Sb.⁸⁵ V případě konfiskovaného zemědělského majetku podával návrh na provedení knihovního pořádku Národní pozemkový fond při ministerstvu zemědělství. V případě ostatního konfiskovaného majetku, příslušelo toto právo osidlovacím úřadům a fondům národní obnovy.

Pokud propadlo konfiskaci celé knihovní těleso, tzn. všechna knihovní tělesa zapsaná v jedné vložce, nebo spoluvlastnický podíl na knihovním tělese, knihovní soud na návrh fondu poznamenal v příslušné vložce, podle kterého předpisu ke konfiskaci majetku došlo. Z přiděleného majetku jedné osobě v příslušném katastrálním území vzniklo nové knihovní těleso a pro toto nově vzniklé těleso se zřídila také nová knihovní vložka.⁸⁶ Při převodu zápisů z dosavadních vložek do nových se musely přeložit do češtiny zápisy, které byly v dosavadních vložkách v jiném jazyce než

⁸⁰ § 4 zákona č. 31/1947 Sb.

⁸¹ Dekret presidenta republiky ze dne 25. října 1945 č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.

⁸² §5 zákona č. 31/1947 Sb.

⁸³ §12 zákona č. 31/1947 Sb.

⁸⁴ Dekret presidenta republiky ze dne 21. Června 1945 č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.

⁸⁵ Dekret presidenta republiky ze dne 25. října 1945 č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.

⁸⁶ § 8 zákona č. 90/1947 Sb.

českém. Přidělený majetek mohl nový vlastník zcizit, reálně dělit, zatížit, propachtovat nebo pronajmout jedině se souhlasem fondu, jinak bylo toto právní jednání neplatné. Souhlas fondu ale nebylo potřeba, pokud se vlastnické právo převádělo například mezi manžely, nebo z rodičů na děti (a jejich manžely).⁸⁷ Novému nabyvateli mohly být uloženy v rozhodnutí o přechodu majetku na nového nabyvatele také další podmínky, které měly zajistit, že bude přiděleného majetku užívat k účelu, ke kterému mu byl přidělen.

2.3. Zákony o revizi první pozemkové reformy a o nové pozemkové reformě

Podle **zákona č. 142/1947 Sb. o revizi první pozemkové reformy**, ze dne 11. července 1947, byl podroben revizi pozemkový majetek zabraný podle záborového zákona č. 215/1919 Sb.⁸⁸ a dalších zákonů jej provádějících. Například pokud vlastník směnil svobodný (nezabraný) pozemkový majetek za majetek zabraný, který svou výměrou a s ohledem na jeho bonitu (jakost) a technicko-výrobní potřeby přesahoval hodnotou majetek, za který byl směněn. Revisi podléhala také prvorepubliková rozhodnutí (i rozhodnutí o přidělu) a opatření státního pozemkového úřadu nebo ministerstva zemědělství, na které byla přenesena působnost Státního pozemkového úřadu po jeho zrušení.⁸⁹ Všichni bez rozdílu státního občanství i tuzemské a zahraniční právnické osoby byly povinny sepsat svůj majetek za účelem revise. Pokud byli lidé, kteří měli tuto soupisovou povinnost, nezvěstní, zdržovali se toho času v cizině nebo byl jejich majetek pod národní správou, přecházela tato povinnost na uživatele nebo národního správce příslušného pozemkového majetku.⁹⁰ Zbytkové statky převzalo do svého vlastnictví ministerstvo zemědělství. Pozemkový majetek získaný tímto zákonem po účely přidělu spolu s ostatním zabraným majetkem byl přidělován malozemědělcům, aby si doplnili své nesoběstačné usedlosti, zemědělským zaměstnancům k vytvoření zemědělských usedlostí, malozemědělcům a rolníkům, kteří se jako krajané vraceli do vlasti,⁹¹ dělníkům, veřejným a soukromým zaměstnancům a maloživnostníkům. Výměra takto přiděleného majetku byla maximálně půl hektaru. Tato půda mohla být využita například na stavbu vlastního domku, zřízení zahrádky

⁸⁷ § 23 zákona č. 90/1947 Sb.

⁸⁸ Zákon ze dne 16. dubna 1919 č. 215/1919 Sb., o zabránění velkého majetku pozemkového.

⁸⁹ Vládní nařízení ze dne 25. ledna 1925 č. 22/1925 Sb., kterým se ruší Pozemkový úřad (Státní pozemkový úřad).

⁹⁰ § 3 zákona č. 142/1947 Sb.

⁹¹ Ústavní zákon ze dne 12. dubna 1946 č. 74/1946 Sb., o udělení státního občanství krajanům vracějícím se do vlasti.

nebo k rozšíření provozních zařízení. Samozřejmě i v tomto případě mohli oprávnění uchazeči využít přednostního práva na příděl. Přídělové řízení provádělo ministerstvo zemědělství za součinnosti rolnických komisí.⁹²

Následující **zákon č. 46/1948 Sb. o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě)**, který byl přijat dne 21. března 1948, upravoval především vlastnické vztahy k půdě. Obecně platilo, že půda, které se využívalo k zemědělské výrobě, měla patřit těm, kteří na ní pracují. Stát za náhradu vykupoval půdu výkonného zemědělce, která svou výměrou (do které se zahrnovala i půda jeho rodinných příslušníků) přesahovala 50 ha. Stejně tak stát vykupoval zastavěné plochy, nádvoří a soukromé cesty, které sloužily k zemědělské výrobě, ale nebyla jich potřeba pro řádné hospodaření v dosavadním podniku. Tuto vykoupenou půdu pak stát přiděloval za splnění určitých podmínek oprávněným uchazečům. Bez ohledu na výměru stát vykoupil také půdu, na které její vlastníci sami nehospodařili. Těmto vlastníkům ponechal stát, pokud o to požádali, půdu o výměře jeden hektar. Pokud vlastník požádal také o ponechání zastavěné plochy, započítávala se tato výměra do stanovené výměry jednoho hektaru. V případě, že se jednalo o spekulativní půdu, tedy půdu přesahující výměru jednoho hektaru, kterou vlastník (nezemědělec) koupil a od té doby na ní nepracoval, odkoupil jí stát všechnu.⁹³ Vlastník půdy, která podléhala výkupu, měl možnost vybrat si do povolené výměry půdu podle svého uvážení – zemědělskou, lesní anebo obojí v průměrné bonitě. Vždy byla snaha ponechat vlastníkovu souvislý hospodářský celek, aniž by byly ohroženy veřejné zájmy a možnosti účelného používání vykoupené půdy. Vlastník půdy, která svou rozlohou přesahovala povolenou výměru, musel příslušnému místnímu národnímu výboru odevzdat soupis své půdy včetně všech práv, spojených s jejím vlastnictvím. Spolu se soupisem mohl podat vlastník odůvodněnou námitku, že v jeho případě nejsou splněny podmínky pro výkup půdy. Místní národní výbor zaslal jeden výtisk soupisu ministerstvu zemědělství a zároveň informoval místní rolnickou komisi, aby zahájila řízení o výkupu půdy.⁹⁴ Povinnost vytvářet soupis půdy měly všechny fyzické a právnické osoby. Místní národní výbor vypracoval soupis v případě, že ho osoba soupisem povinna ve stanovené lhůtě nepodala, nebo pokud se jednalo o půdu

⁹² § 8 zákona č. 142/1947 Sb.

⁹³ § 1 zákon č. 46/1948 Sb.

⁹⁴ § 7 zákon č. 46/1948 Sb.

opuštěnou.⁹⁵ Místní rolnická komise a místní sdružení příslušného Jednotného svazu zemědělců se měly v jednotlivých případech vždy pokusit dohodnout s vlastníkem, zda a které z jeho pozemků se měly vykoupit. Po schválení místním národním výborem se dohoda předkládala k dalšímu řízení okresnímu národnímu výboru. Okresní národní výbor pak předkládal opis právoplatného rozhodnutí o výkupu ministerstvu zemědělství. Okresní národní výbor následně požádal také knihovní soud o zaknihování provedeného výkupu do pozemkové knihy a zahájil řízení o náhradě za vykoupený majetek. Poznámka o výkupu, zaznamenaná v pozemkové knize, měla účinky přechodu vlastnictví vykoupené půdy na stát, který se pak zaznamenával v pozemkovém katastru jako držitel vykoupené půdy.⁹⁶

Ministerstvo zemědělství (nebo orgán jím pověřený) podávalo výpověď z hospodaření na vykoupené půdě minimálně tři měsíce dopředu a to tak, aby se převzetí půdy mohlo uskutečnit až po sklizni. Hospodaření na půdě podléhající výkupu bylo ošetřeno zákonem č. 55/1947 Sb.,⁹⁷ a v případě potřeby bylo možno na tuto půdu dokonce zavést národní správu podle dekretu č. 5/1945 Sb.⁹⁸ Vlastníci živého a mrtvého zařízení, které dosud složilo k hospodaření na půdě podléhající výkupu, museli při převzetí vykoupené půdy prodat státu i většinu tohoto zařízení. Pokud si stát neponechal vykoupenou půdu pro účely veřejné nebo pro budoucí příděl, přidělovalo jí ministerstvo zemědělství oprávněným uchazečům.

⁹⁵ § 8 zákon č. 46/1948 Sb.

⁹⁶ § 10 zákon č. 46/1948 Sb.

⁹⁷ Zákon ze dne 1. dubna 1947 č. 55/1947 Sb., o pomoci rolníkům při uskutečňování zemědělského výrobního plánu.

⁹⁸ Dekret presidenta republiky ze dne 19. května 1945 č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů.

3. Charakteristika katastrálního území Cudrovice

Katastrální území Cudrovice se skládá z dnes již zaniklé obce **Cudrovice** a znovu obydlované osady **Plešivec**. Území se nachází v hornatém terénu, v nadmořské výšce cca 775 metrů. Pozůstatky obce Cudrovice leží přibližně osm kilometrů jihozápadně od města Prachatic a pět kilometrů severně od obce Záblatí.⁹⁹ Do Plešivce se pak dostaneme zhruba po jednom a půl kilometru cesty, jižně od Cudrovice ve směru na Záblatí. Místem, na kterém později vznikla právě vesnice Cudrovice, vedla kdysi Zlatá solná stezka spojující město Prachatic s bavorským Pasovem. Asi kilometr od tohoto místa vznikl v první polovině 14. století hrad Hus,¹⁰⁰ který měl střežit stezku, po níž putovali soumaři se solí. Kolem hradu protéká také řeka Blanice. První zmínky o osadě Plešivec pochází z roku 1359, o Cudrovicích se poprvé dovídáme téměř o sto let později, tedy v roce 1456.¹⁰¹ Název obce Cudrovice prošel několika obměnami. Od původního staročeského názvu Czudrowicze, přes Czudrłowicze, Cuderlenslag, Czuderschlag a od r. 1840 se používalo soustavně názvu **Zuderschlag** až do konce druhé světové války.¹⁰² Objevují se ale i další názvy, nebo spíše zkomoleniny mezi českou a německou variantou, tedy Sudrlovice nebo Sudralovice.¹⁰³ Požívané české názvy Cudrovice nebo Curlovice (i ve svých staročeských variantách) znamenaly vlastně „ves lidí Cudrových/Cudrlových.“ V němčině je tomu obdobně, pod názvy Zuderschlag a Zuderlenschlag se skrývá označení „Cudrova/Cudrlova paseka.“ Samotné příjmení Cuder pochází ze středohornoněmeckého výrazu „zûder,“ později „zauder,“ což do překladu znamená „soudce“ a můžeme k němu naleznout rovněž český ekvivalent „cúdař.“¹⁰⁴ Samozřejmě i název osady Plešivec prošel nejrůznějšími změnami a obměnami. Ve 14. století, ze kterého pocházejí o Plešivci první zmínky, byl udáván pod názvem „villa Plessiwecz“, později se objevují jména jako Rzemdihowicze, Kholmperg, Kulmperk, Kolmberg, Kolneprek, Kolmpergk, Kahlenberg a od roku 1790 se užívalo již zmíněných názvů Kahlenberg a **Kolmberg**.¹⁰⁵ V některých dokumentech jsem se setkala i s různými obměnami názvu jako např. Kohlenberg, Kollenberg

⁹⁹ PODHOLA, R., *Prachaticko známé i zapomenuté*, Český Krumlov, 2008, s. 17.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ KOBLASA, P., ZÁRUBA, V., *Šumava: Mistopisný slovník*, České Budějovice, 2000.

¹⁰² PROFOUS, Antonín, *Místní jména v Čechách – Jejich vznik, původní význam a změny, Díl I., A – H*, 2. vyd., Praha: 1954, s. 286.

¹⁰³ PODHOLA, R., *Prachaticko známé i zapomenuté*, Český Krumlov, 2008, s. 17.

¹⁰⁴ PROFOUS, A., *Místní jména v Čechách – Jejich vznik, původní význam a změny, Díl I., A – H*, Praha: 1954, s. 286.

¹⁰⁵ PROFOUS, A., *Místní jména v Čechách – Jejich vznik, původní význam a změny, Díl III., M – Ř*, Praha: 1951, s. 375.

a Kolnberg. Vlastní český název Plešivec vznikl jako substantivum odvozené od adjektiva „*plešivý*“ (popř. plešatý). Obrazné přenesení z člověka na horu sice v českém názvu není zřetelné, zato v německé variantě „Kahlenberg“ je to jednoznačné. Jelikož se tento výraz vyslovoval v dialektu také jako Kholmperg, docházelo prý u českého obyvatelstva k mylné představě, že právě první část názvu, tedy „*Kholm-*“, pochází od spisovného slova „*Kolben-*“ a tak byl celý název překládán (hlavně v době husitství) jako „*Řemdihovice*“, tedy jako odvození od husitské zbraně řemdihu.¹⁰⁶ Obě vesnice původně patřily k panství Vimperk, jehož vlastníkem byl rod Schwarzenbergů. Od poloviny 19. století pak byly Cudrovice ustanoveny samostatnou obcí, ke které kromě Plešivce patřila i osada Mlynářovice. Jako obec tedy poté náležely Cudrovice k soudnímu okresu Prachatice.¹⁰⁷ V roce 1850 se v Cudrovicích z iniciativy vitorazského děkana Jana Matiaše Pauleho začal stavět kostel zasvěcený Korunování Panny Marie, který byl roku 1894 povýšen na kostel farní, a od té doby se tu vedla také matrika.¹⁰⁸ Kostel je v některých publikacích nazýván kostelem Zvěstování Panny Marie. Dokladem správnosti názvu může být například pamětní deska, která je umístěna na místě zničeného kostela, věnovaná děkanstvím Volary, na které stojí: „*Zde stál farní kostel Korunování P. Marie v Cudrovicích. Kostel postaven a posvěcen r. 1894, zničen r. 1966.*“ Hlavní a postranní oltář pocházely od akademického malíře a sochaře Jana Biebla z Prachatic.¹⁰⁹ U příležitosti povýšení cudrovického kostela na kostel farní, dodala českobudějovická firma Rudolfa Pernera k původnímu kostelnímu zvonu ještě tři další, které kostelu věnovala obec a dva manželské páry, Vavřinec a Kateřina Zaunmüllerovi z Řemdikovic (*sic*) a Ferdinand a Terezie Hopfingerovi z Cudrovic.¹¹⁰ Varhany sestavené Bedřichem Smerádem do Cudrovic dorazily po zakoupení z kostela v Chrobolech.¹¹¹ V roce 1871 byla v Cudrovicích zřízena také škola. Německá obecná dvoutřídká tu fungovala až do konce druhé světové války. Po následném odsunu německého obyvatelstva, jehož následkem zůstala obec takřka prázdná, bylo již zbytečné školu obnovovat.¹¹² V roce 1953 se Cudrovice staly součástí politické obce

¹⁰⁶ PROFOUS, A., *Místní jména v Čechách – Jejich vznik, původní význam a změny, Díl III., M – Ř*, Praha: 1951, s. 375.

¹⁰⁷ PODHOLA, R., *Prachaticko známé i zapomenuté*, Český Krumlov, 2008, s. 17.

¹⁰⁸ PULKRÁBEK, J., *Cudrovice, Vítaný host na Šumavě a v Českém lese*, 2008, roč. 2, č. 3, s. 32–33.

¹⁰⁹ PODHOLA, R., *Ozvěny šumavských zvonů*, Český Krumlov, 2006, s. 70.

¹¹⁰ MAREŠ, F., SEDLÁK, J., *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Prachatickém*, Prachatice, 1995, s. 29–30.

¹¹¹ PULKRÁBEK, J., *Cudrovice, Vítaný host na Šumavě a v Českém lese*, 2008, roč. 2, č. 3, s. 32–33.

¹¹² PODHOLA, R., *Prachaticko známé i zapomenuté*, Český Krumlov, 2008, s. 17.

Mlynářovice a o tři roky později zanikly úplně.¹¹³ Podobný osud měla i osada Plešivec. Na rozdíl od Cudrovic ale nezanikla úplně, neboť zde zůstala bydlet rodina Šrajerových a jejich původní usedlost se zde dodnes nachází. Dnes patří katastrální území Cudrovice pod správu města Volary.

¹¹³ SOkA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 3, kart. 1, Úřední název obce – sloučení obcí Cudrovice-Milešice.

4. Cudrovice a Plešivec po druhé světové válce – konfiskace majetku

Obě lokality, jak obec Cudrovice, tak i osada Plešivec, se nacházejí v hornatém terénu, vcelku obtížně dostupném. Převážná část půdy byla německému obyvatelstvu konfiskována. Právě nepříznivé životní podmínky měly za následek, že obě lokality nebyly zcela dosídleny a postupně téměř zanikly. Vzpomínky několika účastníků odsunu jsou zaznamenány v knize *Sudetské příběhy* autorů **Sarah Scholl-Schneider, Miroslava Schneidera a Matěje Spurného**.¹¹⁴

Podle Místopisného slovníku¹¹⁵ v Cudrovicích při sčítání obyvatel z roku 1910 žilo 140 obyvatel německého původu ve dvaceti domech. V Plešivci to bylo 66 německých obyvatel ve dvanácti domech. Prvorepublikové sčítání lidu z roku 1921 prokázalo v Cudrovicích sice mírný úbytek obyvatelstva – žilo jich zde v té době 133 – zato přibýlo jedno stavení (národnost nezjištěna, pravděpodobně pouze Němci).¹¹⁶ Takřka dvojnásobný přírůstek obyvatel byl zaznamenán k roku 1921 v Plešivci. V té době tu pobývalo 121 obyvatel ve 12 domech (národnost nezjištěna, pravděpodobně Němci a čtyři osoby národnosti české).¹¹⁷ Podle blíže nedatovaného „Seznamu Němců“¹¹⁸ z doby po skončení druhé světové války žilo v Cudrovicích před nuceným odsunem v 26 domech už 150 pouze německých obyvatel. Plešivec zažil od posledního sčítání velký úbytek, neboť zde ke konci druhé světové války žilo přibližně 48 obyvatel, z toho čtyři z nich byli národnosti české.

Příjmení původních německých majitelů, respektive majitelek jsem se rozhodla zanechat v původní podobě, tedy nepřechylovat v případě žen „mužská“ příjmení koncovkou „-ová“, ale rodová a mužská příjmení budu skloňovat podle pravidel českého pravopisu. Křestní jména jsem, po prozkoumání více jmenných seznamů,

¹¹⁴ SCHOLL-SCHNEIDER, S., SCHNEIDER, M., SPURNÝ, M., *Sudetské příběhy/Sudetengeschichte*, Praha, 2010.

¹¹⁵ KOBLASA, P., ZÁRUBA, V., *Šumava: Místopisný slovník*, České Budějovice, 2000.

¹¹⁶ BERAN, Pavel, *zanikleobce.cz* [online], 2005 – 2011 [cit. 11. 3. 2013], dostupné z: <http://zanikleobce.cz/index.php?obec=536>.

¹¹⁷ BERAN, Pavel, *zanikleobce.cz* [online], 2005 – 2011 [cit. 11. 3. 2013], dostupné z: <http://zanikleobce.cz/index.php?obec=3415>.

¹¹⁸ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Seznam Němců.

přepsala do jejich německé podoby. Pokud se mi podařilo z dalšího seznamu¹¹⁹ zjistit u žen i rodné jméno, je uvedené v závorce a psané kurzívou.

V domě **čp. 1** v Cudrovicích žil Rudolf (r. 1911) a Barbara (r. 1915, roz. *Sitter*) **Rauscherovi**, jejich děti Theresia (r. 1939), Johann (r. 1941) a Anna (r. 1944). Rudolf Rauscher pracoval jako zemědělec a jeho manželka Barbara obstarávala domácnost. Na usedlosti s nimi žila také matka Theresia Rauscher (r. 1884) jako výměnkářka, její dcera Franziska Rauscher (r. 1909), která vypomáhala v domácnosti, a syn Adolf (r. 1913) zde pracoval jako mladý zemědělec.¹²⁰

Usedlost **čp. 2** obývala rodina zemědělce Wenzela (r. 1881) a jeho ženy Aloisie (r. 1884, roz. *Schöttel*) **Kiewegových**. Na usedlosti žila i rodina jejich dcery Anny **Matschi** (r. 1910) a jejího manžela Aloise Matschiho (r. 1906), dělníka, se čtyřmi dcerami Annou (r. 1930), Friedou (r. 1936), Hedvigou (r. 1940) a Waldtraut (r. 1945).¹²¹

Na usedlosti **čp. 3** žila rodina dalšího zemědělce Josefa (r. 1869) a Aloisie (r. 1874, roz. *Andraschko*) **Kiewegových** spolu s dcerou Annou Kieweg (r. 1896) a vnučkou Rosalií **Müller** (r. 1938). Rodina zaměstnávala kočího Ottu Florianu (r. 1929) a spolu s ním na usedlosti čp. 3 žila i jeho rodina, otec Franz **Florian** (r. 1900), který zde pracoval jako dělník, matka Agnes Florian (r. 1899, roz. *Hanus*), jejich dcera Erna (r. 1940) a syn Franz (r. 1926). Ten byl v roce 1945 veden jako student. Rodina zaměstnávala ještě pastorkyni Annu **Hanus** (r. 1924). Vdovec Alois **Schöttl** (r. 1888) obýval společně se svou sestrou Mariou Schöttl (r. 1881), svým synem Aloisem Schöttl (r. 1916), zedníkem, a snachou Mariou (r. 1923) dům **čp. 4**.¹²²

Statek **čp. 5** vlastnil zemědělec Rudolf **Macho** (r. 1891) se svou ženou Annou (r. 1893, roz. *Hopfinger*), kteří zde zaměstnávali kočího Aloise **Stinla** (r. 1878) a dvě služebné, Aloisii **Heleler** (r. 1918) a Veroniku **Tischler** (r. 1922). Právě Anniny rodiče věnovali zdejšímu kostelu jeden ze čtyř zvonů.¹²³

¹¹⁹ SOkA Prachatice, Archiv obce Cudrovice, inv. č. 3, fasc. 1, Seznamy domů a obyvatel, Häuser in Zuderschlag, Häuser in Kolmburg.

¹²⁰ SOkA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Seznam Němců.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Tamtéž.

¹²³ Tamtéž.

Vdova rolnice Adelheid **Mauritz** žila se svými dvěma syny Johannem (r. 1926) a Herbertem (r. 1940) na usedlosti **čp. 6**. Společně s nimi zde bydleli i dva kočí Heinrich **Zech** (r. 1875) a Adolf **Kieweg** (r. 1883).¹²⁴ Adolf Kieweg byl v květnu 1944 odsouzen k pěti měsícům vězení a pokutě. Jako přestupek je uváděno odmítnutí pracovat.¹²⁵

V domě **čp. 7** bydlela vdova po zemřelém manželovi české národnosti Franziska **Tischler** (r. 1898, roz. *Paule*) se synem Josefem (r. 1937). Společnou domácnost obývali ještě jako výměnkáři rodiče Franzisky, Johann (r. 1871) a Eleonora (r. 1975) **Paule**. Zemědělec Johann **Baier** (r. 1884) s manželkou Theresií (r. 1902, roz. *Galischko*) a dcerou Mariou (r. 1936) obývali stavení **čp. 8**.¹²⁶

Na usedlosti **čp. 9** hospodařil zemědělec Engelbert **Lang** (r. 1870) s manželkou Theresií (r. 1873, roz. *Kieweg*). Společně s nimi zde žil jejich syn Josef Lang (r. 1911), pracující jako zedník, s manželkou Annou (r. 1917) a dvěma dětmi, synem Franzem (r. 1937) a dcerou Annou (r. 1940).¹²⁷

Usedlost **čp. 10** vlastnil zemědělec a hostinský v jedné osobě Franz **Heisler** (r. 1904). O chod domácnosti se staraly jeho dvě sestry Emma Heisler (r. 1903) a Maria Heisler (r. 1908) a matka výměnkářka Maria Heisler (r. 1886). Rodina zemědělce Johanna (r. 1877) a Marie (r. 1889, roz. *Kieweg*) **Kaserových** obývala dům **čp. 11**. V domě s rodiči žili i dva synové, Franz (r. 1902), profesí elektrotechnik, a Josef (r. 1918).¹²⁸

Na usedlosti **čp. 12** žili dělník Georg **Schöttl** (r. 1908), jeho žena Barbara (r. 1908, roz. *Fiedler*) a jejich šest dětí, dcery Barbara (r. 1930), Anna (r. 1936), Rosalia (r. 1936) a Elfriede (1941) a synové Georg (r. 1942) a Helmut (r. 1943).¹²⁹

Ignaz (r. 1890) a Marie (r. 1898, roz. *Krautsieder*) **Kowarschovi** bydleli v domě **čp. 13**. Spolu s nimi dům obývaly i jejich dvě děti, syn Franz (r. 1922), pracující jako zedník, a dcera Anna (r. 1926), která pomáhala v domácnosti.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ SOKA Prachatice, Archiv obce Cudrovice, inv. č. 1, fasc. 1, Trestní listy.

¹²⁶ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Seznam Němců.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Tamtéž.

Hájovna **čp. 14** patřila k panství Vimperk, které vlastnil rod Schwarzenbergů.¹³⁰ Hájovnu v Cudrovicích spravoval dělník Josef **Melchart** (r. 1905). Žila tu s ním jeho žena Pauline (r. 1909, roz. *Lang*) a děti, Rosalia (r. 1934), Emma (r. 1935), Theresia (r. 1938), Erich (r. 1942) a Paula (r. 1942). Rodina zaměstnávala i vlastní služebnou Evu **Marahurt** (r. 1910).¹³¹

Usedlost **čp. 15** patřila prachatickému Právovárečnému měšťanstvu. Na usedlosti žili tři rodiny. Richard **Sexlinger** (r. 1884) zde provozoval hostinec. Jeho žena Maria (r. 1891, roz. *Kolmberger*) se starala o domácnost a syn Johann (r. 1920) pracoval jako truhlář. Další rodinou, která na usedlosti žila, byla rodina koláře Johanna **Steppani** (r. 1911). Jeho žena Marie (r. 1914, roz. *Sexlinger*) pracovala rovněž v domácnosti a starala se o jejich dvě dcery Rosalii (r. 1935) a Gertu (r. 1942). Třetí rodinou zde žijící byla rodina Krautsiederova. Otec Rudolf **Krautsieder** (r. 1911) pracoval jako kočí. Jeho žena Anna (r. 1914, roz. *Fiedler*) se starala o domácnost a děti, syna Rudolfa (r. 1934) a dceru Rosalii (r. 1939).¹³²

V domě **čp. 16** se nacházela fara, kterou obýval místní farář Emil **Hübsch** (r. 1887) spolu s hospodyní Rosinou **Maurer** (r. 1877) a pomocnicí Annou **Hille** (r. 1876).¹³³

Na usedlosti **čp. 18** žili kupec Karl **Kaser** (r. 1908), jeho žena Anna (r. 1912, roz. *Kieweg*), syn Oswald (r. 1933) a dcera Anna (r. 1934). Zedník Franz **Robl** (r. 1901) a jeho manželka Aloisie (r. 1906, roz. *Marko*) vlastnili stavení **čp. 19**. Vychovávali zde své čtyři děti, Franze (r. 1933), Josefa (r. 1936), Karla (r. 1939) a dceru Friedu (r. 1941). Společně s nimi tu žila ještě Franzova matka Barbara Robl (r. 1877) a Johann **Marko** (r. 1926), který zde působil jako zemědělský pomocník.¹³⁴

Domek **čp. 20** obýval Robert **Weber** (r. 1890),¹³⁵ bývalý lesní kontrolor, který ale byl dne 26. listopadu 1946 jako funkcionář NSDAP odsouzen k 18 měsícům těžkého žaláře. Celý trest si odpykal ve zvláštních nucených pracovních oddílech. Celé jeho

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Tamtéž.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Tamtéž.

jmění propadlo ve prospěch státu a navíc byl po dobu pěti let zbaven politických práv.¹³⁶

Usedlost **čp. 21** patřila zemědělci Ferdinandu **Sitterovi** (r. 1906). Jeho žena Maria spravovala domácnost a starala se o čtyři dcery, Mariu (r. 1935), Emmu (r. 1937), Annu (r. 1939) a Irmu (r. 1941). Ve společné domácnosti s rodinou žil ještě otec Josef Sitter (r. 1871).

V domě **čp. 22** bydlel stavitel mlýnů Hermann **Rubenwolf** (r. 1870) s manželkou Johannou (r. 1870) a jejich dcerou Sofií Rubenwolf (r. 1894).¹³⁷

Na usedlosti **čp. 23** žil zemědělský pomocník Johann **Raubmann** (r. 1884) a jeho žena Maria (r. 1894). S nimi na usedlosti bydlela ještě rodina Sabiny **Müller** (r. 1908, roz. *Zappl*) a jejího manžela, dělníka Antona Müllera (r. 1910). Vyrůstalo zde i jejich sedm dětí, Franz (r. 1930), Friedrich (r. 1931), Josef (r. 1932), Anna (r. 1933), Ernest (r. 1938), Paula (r. 1940) a Elfriede (r. 1944). Ernest (r. 1877) a Maria (r. 1888, roz. *Kaser*) **Kiewegovi** bydleli se svými syny Franzem (r. 1920), soustružníkem, Josefem (r. 1926), zedníkem, a Ottou (r. 1931), truhlářským učedníkem, na usedlosti **čp. 24**. Na usedlosti pracovala jako dělnice vdova Terezie **Gabauer** (r. 1877). Její dcera Anna (r. 1929) pomáhala v domácnosti a s výchovou bratrů Alfreda (r. 1937) a Franze (r. 1939).¹³⁸

Usedlost **čp. 25** patřila zemědělci Rudolfu **Krautsiederovi** (r. 1898). Na usedlosti bydlel s manželkou Mariou (r. 1899, roz. *Kieweg*), s tchýní Annou **Jarosch** (r. 1876) a dvěma dcerami Mariou Krautsieder (r. 1932) a Annou **Robl** (r. 1922), která zde vychovávala své dvě dcery Krystinu (r. 1942) a Ingeborg (r. 1943).

Poslední usedlostí v Cudrovicích bylo stavení **čp. 26**, které vlastnila rodina hostinského, rolníka Leopolda **Pomje** (r. 1888) a jeho ženy Berty (r. 1879, roz. *Zech*). Na usedlosti s rodiči žili ještě syn Walter (r. 1915), pracující jako kočí, dcery Rosa Pomje (r. 1917), Barbara Pomje (r. 1922), povoláním krejčka, a Erna Pomje (r. 1924). Rodina vychovávala také chlapce Rolanda Pomje (r. 1939), podle seznamu ale bohužel

¹³⁶ SOKA Prachatice, Archiv obce Cudrovice, inv. č. 1, fasc. 1, Trestní listy.

¹³⁷ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Příkladové řízení, K. Ú. Cudrovice, Seznam Němců.

¹³⁸ Tamtéž.

není zřejmé, či syn byl. Je označován pouze jako vnuk Leopolda a Berty.¹³⁹ Leopold Pomje byl od roku 1925 do roku 1938 devětkrát soudně trestán pro krádeže ze zjištěnosti (odcizil tak kruhové pily, jízdní kolo, brusné dříví i malé smrkové stromky) i z nouze. V únoru 1937 byl spolu s Leopoldem přistižen při krádeži dříví z nouze i jeho syn Walter.¹⁴⁰

Podle seznamu osob pro přiděl petroleje se mi také podařilo zjistit, že v srpnu roku 1945 pobývalo ve vesnici pět uprchlic. Jedna z nich, Christa **Walter**, přebývala toho času na usedlosti patřící Právovárečnému měšťanstvu z Prachatic. Další čtyři ženy, Erna **Heinmann**, Edith **Közle**, Marie **Nave** a Frieda **Neinmann**, nocovaly na **čp. 17**, tedy v budově dřívější cudrovické školy.¹⁴¹

V domě **čp. 1** v Plešivci žil zemědělec Franz **Heidlinger** (r. 1879) s manželkou Mariou (r. 1888, roz. *Pablitschko*) a jejich provdaná dcera Maria **Sitter** (r. 1912) s manželem Johannem Sitterem (r. 1918), mladým zemědělcem. Rodina vlastnila v osadě ještě usedlost **čp. 10**. Vdova Marie **Schwarz** (r. 1918, roz. *Eder*), pracující jako dělnice, bydlela se svým synem Josefem (r. 1943) v domě **čp. 2**. Vdovec, rolník Adalbert **Wild** (r. 1882) vlastnil domek **čp. 3**. O domácnost se mu starala služebná Marie **Hanus** (r. 1921).¹⁴²

Usedlost **čp. 6** obývala rodina Reisingerova. Rolník Richard **Reisinger** (r. 1900) a jeho žena Elisabeth (r. 1906, roz. *Fiedler*) na usedlosti vychovávali dvě děti, syna Huberta (r. 1932) a dceru Mariu (r. 1939) Společně tu s nimi žil i Richardův otec Adalbert Reisinger (r. 1864).¹⁴³

Stavení **čp. 7** patřilo hospodyně vdově Anně **Sitter** (r. 1901) a jejím třem synům, Johannovi (r. 1928), Rudolfovi (r. 1930) a Josefovi (r. 1935). V domácnosti s nimi žil i Annin bratr Pius Sitter (r. 1900). Rodina Sitterova také zaměstnávala vlastní služebnou Mariu **Schöttl** (r. 1917). Dělník Johann **Tischler** (r. 1901) žil se svým synem Josefem (r. 1938), sestrou Mariou Tischler (r. 1910) a jejím synem Johannem **Tomaschko** (r. 1929) v domě **čp. 8**. Rodina dělníka Ludwiga **Edera** (1904) bydlela v domě **čp. 9**.

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ SOKA Prachatice, Archiv obce Cudrovice, inv. č. 1, fasc. 1, Trestní listy.

¹⁴¹ SOKA Prachatice, Místní národní výbor Prachatice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví, Petroleumaufteilungsliste für die Gemeinde Zuderschlag.

¹⁴² SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Seznam Němců.

¹⁴³ Tamtéž.

Na usedlosti žil se svou ženou Adelheid (r. 1899, roz. *Mixa*), dcerami Annou (r. 1935), Wilhelmine (r. 1936), synem Aloisem (r. 1938), tchánem Piem **Tischlerem** (r. 1870) a švagrovou Mariou **Mixa** (r. 1890).¹⁴⁴

Usedlost **čp. 11** vlastnila hospodyně Maria **Hanus** (r. 1886). V společné domácnosti žila její dcera Anna **Jirgal** (r. 1912) s manželem Johannem Jirgalem (r. 1906) a dvěma syny Arthurem Johannem (r. 1935) a Wilfriedem (r. 1938).¹⁴⁵

Stavení **čp. 14**, poslední v obci Plešivec, patřilo rodině dělníka Hermanna **Neuwirtha** (r. 1903). Jeho matka Marie Neuwirth (r. 1874) a manželka Aloisie (r. 1906) se staraly o domácnost a šest dětí, Annu (r. 1933), Hedwigu (r. 1934), Josefa (r. 1937), Rosu (r. 1938), Adolfa (r. 1940) a Johanna (r. 1942).¹⁴⁶ Hermann Neuwirth byl také soudně trestán. V květnu 1933 totiž odcizil svému „spoludělníkovi“ dýmku, za což ho soud poslal na 48 hodin do vězení.¹⁴⁷

Podle **návrhu na konfiskaci** a rozdělní majetku Němců¹⁴⁸ ve smyslu dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.,¹⁴⁹ požádala Místní správní komise v Cudrovicích dne 11. října 1945 okresní národní výbor (ONV Prachatice) o provedení konfiskace zemědělského majetku. Seznam byl seřazen podle čísel domů. Návrh vždy obsahoval jméno a bydliště dosavadního majitele a výměru zemědělské a lesní půdy. Takto byla sepsána všechna půdu v Cudrovicích i blízkém Plešivci. Tento návrh se samozřejmě netýkal čp. 16 a čp. 17 v Cudrovicích, neboť budova čp. 16 fungovala jako fara římskokatolického kostela a v čp. 17 se nacházela místní škola. V Plešivci byly konfiskace ušetřeny budovy čp. 4, čp. 5 a čp. 12 patřící české rodině Šrajzerových.¹⁵⁰ Okresní národní výbor v Prachaticích pak vydal 13. prosince 1945 **vyhlášku**,¹⁵¹ která

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ SOKA Prachatice, Archiv obce Cudrovice, inv. č. 1, fasc. 1, Trestní listy.

¹⁴⁸ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Návrh na konfiskaci a rozdělení majetků Němců neb zrádců ve smyslu dekretu presidenta republiky.

¹⁴⁹ Dekret presidenta republiky ze dne 21. června 1945 č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.

¹⁵⁰ SOKA Prachatice, Archiv obce Cudrovice, inv. č. 3, fasc. 1, Seznamy domů a obyvatel, Häuser in Zuderschlag, Häuser in Kolmberg.

¹⁵¹ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Konfiskační vyhláška z dne 13. 12. 1945.

označovala podle dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb.¹⁵² za osoby německé národnosti v Cudrovicích následující obyvatelé: Rudolfa Rauschera (čp. 1), Václava Kiewega (čp. 2), Josefa Kiewega (čp. 3), Aloise Schottela (čp. 4), Rudolfa Macho (čp. 5), Adalhait Mauritz (čp. 6), Františka Tischlera (čp. 7), Jana Baiera (čp. 8), Engerberta Langa (čp. 9), Františka Heislera (čp. 10), Jana Kasera (čp. 11), Jiřího Schttela (čp. 12), Ignáce Kováře (čp. 13), Paulu Melchart (čp. 14), Rufurda Selchingera (čp. 15), Emila Hübsche (čp. 16 – fara), Annu Kaser (čp. 18), Aloisin Robl (čp. 19), Ferdinanda Sittera (čp. 21), Hermana Rubenwolfa (čp. 22), Jana Rautmana (čp. 23), Ernersta Kiewega (čp. 24), Rudolfa Krautgiedera (čp. 25), Leopolda Pojme (čp. 26) a v Plešivci: Františka Hezdingera (čp. 1 a čp. 10), Vojtěcha Wila (čp. 3), Rūfarda Reisingera (čp. 6), Annu Sitter (čp. 7), Jana Tischlera (čp. 8), Ludvíka Edera (čp. 9), Marii Hanus (čp. 11) a Hermana Neuwirta (čp. 14). Samozřejmě tato vyhláška platila **pro celé rodiny a všechny příslušníky žijící na jedné usedlosti**. V některých případech bývaly v konfiskačních vyhláškách vyjmenování i všichni rodinní příslušníci, případně bylo uvedeno jen jméno vlastníka domu a zkratka „a spol.“. V této vyhlášce si také můžeme všimnout množství překlepů ve jménech, zkomolenin či počestěných jmen a v jednom případě dokonce záměny pohlaví. V Cudrovicích v domě čp. 7 totiž nežil František Tischler, ale Franziska Tischler. Rovněž je zde jako osoba německé národnosti uveden páter Emil Hübsch, což je špatně, neboť páter Hübsch byl **národnosti rakouské** a díky tomu mohl po odsunu ostatních obyvatel v Cudrovicích zůstat, stejně jako jeho hospodyně Rosina Maurer,¹⁵³ která zde sice není přímo ve vyhlášce jmenována, ale pokud by byla národnosti německé a nikoli rakouské, vztahovala by se na ní také. V této vyhlášce také není uveden Robert Weber (čp. 20), což se dá vysvětlit tím, že sice v Cudrovicích bydlel, nebo zdejší dům alespoň nahlásil jako své poslední bydliště, ale jeho **domovská příslušnost** se vážala k městu **Suchdol nad Lužnicí**, soudní okres Třeboň.¹⁵⁴ Patrně se tedy jeho jméno vyskytlo na tamější vyhlášce. Po schválení návrhu na konfiskaci majetku a po samotném provedení konfiskace následoval další, blíže nedatovaný dokument, a to **přehled**

¹⁵² Dekret prezidenta republiky ze dne 21. června 1945 č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.

¹⁵³ SOKA Prachatic, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví, Správa pro rakouské velvyslanectví.

¹⁵⁴ SOKA Prachatic, Archiv obce Cudrovice, inv. č. 1, fasc. 1, Trestní listy.

zkonfiskovaného nemovitého zemědělského majetku.¹⁵⁵ Dokument obsahoval jména a bydliště vlastníků, dále výměru půdy, podrobně rozepsanou v jednotlivých sloupcích, rozdělených na půdu zemědělskou – ornou (role, zahrady, vinice, chmelnice) a luční (louky, pastviny) – půdu lesní a ostatní (v tomto případě se do sloupce „ostatní“ zapisovaly rybníky), následoval sloupec s celkovým katastrálním výtěžkem a ještě sloupec na poznámky.

¹⁵⁵ SOkA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Přehled zkonfiskovaného nemovitého zemědělského majetku v katastrálním území Cudrovice.

5. Původní obyvatelé v nových podmínkách – rodina Šrajeroých

Manželům Šrajeroým, v některých dokumentech uváděni jako Schreierovi, jsem se rozhodla věnovat samostatnou kapitolu. Jelikož byli členové rodiny české národnosti, nebyl jim jako jediným z původních obyvatel osady Plešivce jejich majetek zkonfiskován, ale později částečně vykoupěn státem podle zákona č. 46/1948 Sb.¹⁵⁶ Přestože se v dřívějších dokumentech objevují německé ekvivalenty jak příjmení, tak i křestních jmen, sám pan František Šrajera užíval při podepisování dokumentů českou variantu, kterou tedy hodlám nadále v textu užívat i já.

S manžely Františkem (r. 1875) a Eleonorou (r. 1885, roz. Zaunmüller) Šrajeroými žily ve společné domácnosti také jejich dvě děti František Šrajera (r. 1904) a Lori Šrajeroová (Eleonora, r. 1915).¹⁵⁷ Šrajeroým v Plešivci patřily tři usedlosti, v domě čp. 5 žila celá rodina a zbylé dvě budovy, čp. 4 a čp. 12, byly využívány pravděpodobně pouze k hospodářským účelům.¹⁵⁸ Dne 16. září 1948 postihla rodinu Šrajeroých nešťastná událost. Slečně Eleonoře Šrajeroové zemřela třítýdenní dcera Marie. Holčička byla vedená jako nemanželské dítě, takže o otci žádná zmínka v zápise o úmrtí nebyla.¹⁵⁹

K výkupu půdy podle výše zmíněného zákona došlo ke dni 1. říjnu 1949. Manželům Šrajeroým bylo tehdy vykoupěno ve prospěch státu 17,47 ha půdy, jejímž obhospodařováním stát následně pověřil JDZ v Mlynářovicích.¹⁶⁰ Zbylých přibližně 47 ha půdy i se všemi budovami rodině zůstalo, neboť jako zemědělcům na půdě hospodařících se ponechávala výměra do 50 ha. V říjnu roku 1949 prosil pan Šrajera ONV v Prachaticích o přidělení jednoho tesaře na opravu střechy. Doposud byly všechny jeho žádosti zamítnuty. Tato prosba pana Šrajera mimo jiné obsahovala i omluvu, že nebude moci splnit povinný výměr brambor za stanovený rok, podloženou stížností: „*Těž si musím stěžovat, že studenti na letním bytě mi protrhaly (sic)*

¹⁵⁶ Zákon ze dne 21. března 1948 č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě).

¹⁵⁷ SOkA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví, Seznam členů v domácnosti.

¹⁵⁸ SOkA Prachatice, Archiv obce Cudrovice, inv. č. 3, fasc. 1, Seznamy domů a obyvatel, Häuser in Kolmberg.

¹⁵⁹ SOkA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 3, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví, Zápis o úmrtí.

¹⁶⁰ SOkA Prachatice, Okresní národní výbor, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Návrh přidělu půdy a budov pro katastrální území Cudrovice.

*brambory, takže mi klesla úroda a nebudu moci kontingent brambor splnit.*¹⁶¹ Bohužel ani tentokrát nebyla prosba pana Šrajera o opravu střechy vyřízena kladně. V té době totiž nebylo možné přidělovat stavební dělníky na jiné stavby, než které byly zařazeny v OF. Opravu střechy tak mohl pan Šrajer uskutečnit pouze vlastními silami, za pomoci sousedů, anebo mohl požádat o pomoc „přestárlé“ dělníky, na které se již nevztahovaly pracovní povinnosti.¹⁶² Dne 8. října 1950 byla na pana Šrajera podána stížnost za narušování pětiletého výrobního plánu a za neslušné chování. Zemědělský referent Otakar Urbánek z Plešivce při kontrole zjistil, že pan Šrajer nedodržel plánované plochy u zemědělských plodin a jako jediný z obce neprovedl úplný výmlat sklizeného obilí: „(...) vymlátil pouze část, aby splnil dodávky, zatímco ostatní obiloviny ze sklizně složil a uskladnil nedostatečně a závadně. Šrajer, jenž byl na tyto závady nepřipustnost chování upozorněn újezdním tajemníkem Pavlem Fajnozem, který ho také vyzval k zjednání nápravy, uchopil rozporku a tohoto [tajemníka] ohrožoval.“¹⁶³ S panem Františkem byl na MNV v Cudrovicích dne 22. dubna 1951 sepsán protokol o stížnosti na Stanislava Urbánka z vedlejší usedlosti čp. 6 v Plešivci. Pan Urbánek totiž zoral bez dovolení čtyři hektary louky pana Šrajera a z toho dva hektary již osel žitem. Hlavní problém byl ale ten, že louka, kterou pan Urbánek svévolně zoral, sloužila panu Šrajerovi jako krmná základna pro jeho 17 kusů hovězího dobytka, jednoho koně a 26 ovcí. Pan Urbánek tak vlastně uškodil hospodaření pana Šrajera, který přirozeně žádal o nápravu a zaprotokolování této události jako dokladu k vyslání okresního komisaře. K tomuto protokolu se připojil i sám MNV s žádostí, aby okresní komise co nejdříve tento spor mezi oběma zemědělci spravedlivě vyřešila.¹⁶⁴

Dne 4. října 1952 pan František Šrajer zemřel na své usedlosti čp. 5 v Plešivci. Zbylí členové rodiny v Plešivci sice zůstali, ale jejich osudy již nejsou známy.¹⁶⁵

¹⁶¹ SOKA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví, Žádost o přiděl tesaře.

¹⁶² SOKA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví. Žádost o přiděl tesaře – odpověď.

¹⁶³ SOKA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví, Narušování výrobního plánu zemědělského a neslušné chování.

¹⁶⁴ SOKA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví, Protokol o nedovoleném zorání pole.

¹⁶⁵ SOKA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví, Projednání dědictví.

6. Národní správa a pozdější přidělové řízení v Cudrovicích a Plešivci

Národní správa byla zavedena na všechny majetek státně nespolehlivých osob dekretem presidenta republiky č. 5/1945 Sb.,¹⁶⁶ za účelem obhospodařování tohoto, brzy na to zkonfiskovaného majetku. Podle zákona o přidělování zkonfiskované půdy č. 31/1947 Sb.¹⁶⁷ mohli původní národní správci požádat o přiděl jimi dosud spravovaného majetku a většinou ho nakonec také do vlastnictví dostali.

Tuto kapitolu jsem se – v rámci přehlednosti – rozhodla strukturovat, raději než podle čísel popisných, abecedně podle příjmení národních správců, pozdějších přidělců, neboť někteří z nich spravovali více jak jednu usedlost, jejichž čísla popisná nenásledovala za sebou, tudíž by v textu docházelo ke zbytečnému opakování, kterému bych tímto chtěla předejít. Přímé citace, které jsou v textu užity pro zachování autentické výpovědi, jsou ale upraveny podle platných pravidel českého pravopisu a doplněny o chybějící interpunkci.

Po skončení druhé světové války a vydání Benešových dekretů, nařizujících nucený odsun německého obyvatelstva došlo během druhé poloviny roku 1945 a první poloviny roku 1946 téměř k úplnému vysídlení Cudrovic a sousedního Plešivce. Odsun měl postihnout skoro dvě stě lidí. Ale ještě červenci roku 1950 evidoval Místní národní výbor Cudrovice ve svém správním obvodu – do správního obvodu MNV Cudrovice pařila i obec Mlynářovice – 28 osob německé národnosti a z toho jen dvě rodiny, celkem pět osob, požádalo o československé občanství.¹⁶⁸ Téhož roku došlo také k dodatečnému zrušení živnostenských oprávnění, a následně živností vůbec, předchozích majitelů odsunutých do Německa. Přestože některé z budov byly osídleny, fungovaly pouze jako zemědělské podstaty a s obnovením původních živností se v nich vůbec nepočítalo.¹⁶⁹ O tom, že vztahy, nejen mezi osídlenci samými, mezi osídlenci a místními z okolí, ale i mezi osídlenci a místními úřady, nebyly zcela bezproblémové, svědčí mnoho případů stížností, které musel řešit Okresní národní výbor v Prachaticích,

¹⁶⁶ Dekret presidenta republiky ze dne 19. května 1945 č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zárců a kolaborantů a některých organizací a ústavů.

¹⁶⁷ Zákon ze dne 14. února 1947 č. 31/1945 Sb., o některých zásadách při rozdělování nepřátelského majetku, zkonfiskovaného podle dekretu presidenta republiky ze dne 25. října 1945 č. 108 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.

¹⁶⁸ SOkA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví. Evidence osob německé národnosti.

¹⁶⁹ SOkA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví, Likvidace živností v Cudrovicích.

popřípadě i soud. Ale právě existence těchto materiálů dokresluje situaci nových osídlenců, kteří se snažili po svém vyrovnat s nelehkou úlohou zemědělce v oblastech ne zrovna příhodného šumavského podhůří. Většina rozmíšek se týkala převážně jednotlivců. Jedno z hlášení nepřístojnosti, která rozhořčila místní osídlence, ale i MNV, se týkalo urážky zdejších osídlenců, které se jim dostalo od vedoucího lesní správy. Ten totiž nadával místním osídlencům do cikánů. Osídlenců se to samozřejmě velice dotklo a připravovali výpravu zástupců se stížností na slovenské ministerstvo do Bratislavy, protože většina z nich byla slovenské národnosti, a předseda MNV měl co dělat, aby jim jejich cestu vymluvil. Toto hlášení ale nebylo posláno na ONV do Prachatic, nýbrž Lesní správě lesního hospodářství spíše jako upozornění, že MNV v Cudrovicích příště nebude takovouto nepřístojnost trpět, neboť jak se dále píše: „*předsednictvo MNV se neskládá jenom z předsedy, tj. spolužáka, nýbrž z pokladníka p. J. Říhy a osvětového referenta a předsedy akčního výboru, hajného Baštýře, kteří se prý na podobné výstřelky dívají jinak.*“¹⁷⁰ Ze vsuvky „tj. spolužáka“ se dá usuzovat právě přátelský charakter tohoto hlášení, nebo raději varování do budoucna. Osídlenci zde rozhodně neměli jednoduchý život, který byl často znepříjemňován podobnými excesy, takže někteří zde vydrželi déle, jiní tu pobýli kratší dobu. A právě tu část života osídlenců, kterou zde prožili, se snažím zmapovat v této kapitole. Podobným tématem, tedy osudy osídlenců v Cudrovicích, se zabývá i kniha pátera **Františka Hobizala** *Schreinerské kořeny*.¹⁷¹ Přesto, že v knize vystupují fiktivní postavy, si lze všimnout značné podobnosti.

6.1. Obec Cudrovice

Jediné budovy, které byly v Cudrovicích ušetřeny konfiskace, byly hájovna v čp. 14, patřící rodu Schwarzenbergů, fara římskokatolické církve v čp. 16 a budova čp. 17, tedy dřívější škola. Průvodní zprávou k přidělovému řízení byly v Cudrovicích navrženy ke zbourání usedlosti čp. 9 a čp. 13, ostatní budovy byly po menších úpravách nabízeny k přidělu.¹⁷²

V létě roku 1946 podal pan **František Brož** (r. 1907) přihlášku o přiděl půdy u Místního národního výboru ve Velkém Boru. Pan Brož, bydlištěm v Malém Boru, byl

¹⁷⁰ SOkA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví, Hlášení nepřístojnosti.

¹⁷¹ HOBIZAL, F., *Schreinerské kořeny*, České Budějovice, 1996.

¹⁷² SOkA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Průvodní zpráva k přidělovému řízení.

původně zaměstnáván jako hospodářský pomocník a působil i jako maloročník přes 25 let. Za tu dobu nabyl veškerých znalostí potřebných při pěstování obilí a chovu dobytka. Navíc byl členem Jednotného svazu českých zemědělců, od nichž samozřejmě dostal doporučení. Spolu s panem Františkem měl přijít i jeho mladší bratr **Václav** (r. 1921), který měl také výborné znalosti v oblasti zemědělství.¹⁷³ A tak nic nebránilo tomu, aby pan František dostal do správy usedlost čp. 3 v Cudrovicích, o kterou žádal. Dne 6. března 1947 byl s panem Brožem sepsán zápis o odevzdání usedlosti do správy a užívání, jehož součástí byl seznam živého a mrtvého inventáře podle stavu, v jakém byl ke dni odevzdání usedlosti. Ve výkazu tržby za dobytek se můžeme dozvědět, že z porážky krávy dostal pan Brož pouze třicet procent celé částky a zbytek jako národní správce musel odvést Národnímu pozemkovému fondu. Zajímavostí jsou i přiložené lístky se zvěrolékařskými osvědčeními. Jak se zdá rok 1947 nebyl pro pana Brože zrovna příhodný, co se týče úhynu jeho hospodářských zvířat. Zvěrolékař **Karel Felix** vydal v únoru tohoto roku potvrzení o tom, že bílá kráva pana Brože byla po porážce vyhublá a trpěla motolicemi v játrech. Ze dne 19. června 1947 pochází osvědčení, podle kterého tříletá klisna Kvítek pana Brože trpěla tichou jankovitostí, tzn. vodnatelností mozku. V září téhož roku přišel pan Brož o další klisnu, čtyřletou ryzku. Klisnu musel pan Brož nechat porazit, protože trpěla tzv. Žďárskou chorobou koní.¹⁷⁴ Zvěrolékařské osvědčení tedy potvrzovalo, že za úhyn kobyly není majitel zodpovědný, neboť klisnu řádně léčil a chorobu, vlekoucí se už delší dobu, hlásil na příslušných místech.¹⁷⁵ Dne 15. března 1948 zažádala Osidlovací komise ministerstva zemědělství v Prachaticích Pobočku NPF v Českých Budějovicích, aby s panem Brožem provedla vyúčtování. Teprve 31. prosince 1948 přišla osidlovací komisi odpověď, že po rozmluvě s referentem Osidlovací komise v Prachaticích, bylo upuštěno od provedení vyúčtování, protože osídlenec na usedlosti zůstává. Nakonec k vyúčtování s panem Brožem přece jen došlo ke konci ledna 1949, neboť na příkaz OKMZ Prachatice byla usedlost čp. 3 v Cudrovicích navržena ke zbourání.¹⁷⁶ Podle vyúčtování s NPF měl jako odcházející národní správce uhradit nedoplatek ve výši 3 772 Kčs

¹⁷³ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 3 Cudrovice, Přihláška o přiděl půdy v osídlení.

¹⁷⁴ Žďárská choroba koní = otrava způsobená alkaloidy starčeku způsobující chronické onemocnění jater (JAGOŠ, P., a kol., *Nemoci hospodářských zvířat*, Praha: 1982, s. 262.)

¹⁷⁵ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 3 Cudrovice, Výkaz tržby za dobytek.

¹⁷⁶ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 3 Cudrovice, Vyúčtování.

do 20. června 1949, který také řádně uhradil,¹⁷⁷ a dále už o panu Františku Brožovi nejsou v materiálech Okresního národního výboru v Prachaticích žádné zmínky.

Okresní rolnická komise v Prachaticích přijala den 17. června 1947 přihlášku o přiděl půdy od pana **Štefana Čurčíka** (r. 1920), který žádal do vlastnictví usedlost čp. 11 v Cudrovicích i s 5 ha půdy, pro založení svého hospodářství. Na usedlost s ním měla z Rumunska přijít i jeho žena **Agnesa** (r. 1916), ale jelikož neměl pan Čurčík žádné zvláštní zkušenosti se zemědělstvím, i když prý v něm pracoval od mládí a neměl ani v původní vlasti pozemky, které by směnil a dokonce nebyl ani členem Jednotného svazu českých zemědělců, nebyl mu přiděl přiznán a přednost dostal jiný manželský pár.¹⁷⁸

V případě paní **Marie Ďurišové** se, bohužel, nedochovala přihláška o přiděl, ale ze zápisu o odevzdání usedlostí do správy a užívání čp. 7 a 20 v Cudrovicích, se dovídáme, že sem paní Ďurišová přišla z Nových Hůt v Rumunsku a usedlosti spravovala od 1. srpna 1947.¹⁷⁹ Časem dostala paní Ďurišová do správy ještě usedlost v Cudrovicích čp. 2. Usedlosti neměly pravděpodobně potřebný inventář, neboť paní Marie žádala o investiční úvěr ve výši 23 000 Kčs u Spořitelny ve Volarech, který ale nakonec nepoužila. Dne 1. května 1949 zaslala paní Ďurišová Pobočce NPF Prachatice odůvodněnou žádost o vyúčtování na usedlosti čp. 2 v Cudrovicích. Odůvodnění bylo takové, že jako „přestárlá“ vdova (66 let) je neschopna polních prací a chce odejít opatrovat děti dceři **Charlotě**, která je provdána za **Antonína Chromka** v Mlynářovicích. Navíc její druhá dcera byla provdána za pana Karla Sekáče, se kterým se rozvedla, a paní Marii trápilo bydlet v jeho sousedství. Její prosba byla podpořena i místní rolnickou komisí a Jednotným svazem československých zemědělců.¹⁸⁰ Vyúčtování ze všech třech usedlostí proběhlo 26. května 1949. V tento den byl rovněž splacen i nedoplatek 1 520 Kčs.¹⁸¹

¹⁷⁷ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 3 Cudrovice, Vyúčtování s NPF.

¹⁷⁸ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 11 Cudrovice, Přihláška o přiděl půdy v osídlení.

¹⁷⁹ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 7 + 20 Cudrovice, Zápis o odevzdání usedlosti do správy a užívání.

¹⁸⁰ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 2 Cudrovice, Žádost o vyúčtování.

¹⁸¹ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 7 + 20 Cudrovice, Vyúčtování.

Na cudrovické faře, tedy čp. 16, žil stále místní farář **Emil Hübsch** a minimálně ještě v roce 1948 tu s páterem Hübschem pobývala i farní hospodyně **Rosina Maurer**. O jejím dalším osudu záznamy nejsou, patrně pak odešla do Rakouska.¹⁸² Páter Hübsch měl rakouské občanství, proto nemusel z Cudrovic po skončení druhé světové války odejít, jako většina tamější obyvatelstva. V květnu 1951 rozhodl okresní národní výbor o přemístění pátera Hübsche z Cudrovic do prachatického kláštera a ústavu Neumannium, ze strachu, že by mohl poskytovat úkryt emigrantům a záškodníkům. Snaha úřadů dostat pátera Hübsche z Cudrovic došla svého cíle pravděpodobně v polovině roku 1952, kdy byl páter Hübsch viděn naposledy na nádraží v Prachaticích, odkud směřoval pravděpodobně do Rakouska,¹⁸³ kde také nakonec ve vysokém věku v roce 1967 zemřel.¹⁸⁴ O životě pátera Hübsche pojednává například jeden článek v rubrice Z dějin kléru Prachaticka vikariátního měsíčníku „sv. Jan Prachatický“.¹⁸⁵

Pan **Josef Lavrinčík** (r. 1923), původem z Markasku v Rumunsku, podal dne 25. srpna 1947 ve Sviňovicích přihlášku o přiděl půdy. Od mládí byl zaměstnáván jako zemědělský pomocník a vyznal se tedy ve všech zemědělských pracích. Pan Lavrinčík původně žádal o usedlost čp. 12 ve Sviňovicích a o pozemky k založení vlastního hospodářství směnou za své pozemky v Rumunsku a zbylou úhradu měl zaplatit ve splátkách.¹⁸⁶ Pan Josef s manželkou **Šarlotou** nakonec od 1. října 1947 spravovali usedlosti čp. 1 a čp. 15 v Cudrovicích, což bylo potvrzeno i Zápisem o odevzdání usedlostí do správy a užívání, datovaným ke dni 26. květnu 1948.¹⁸⁷ O usedlosti čp. 1 už ale v dalších dokumentech zmínky nejsou. Manželé na usedlosti chovali pouze dvě krávy. Jedna z nich byla v prosinci roku 1947 prodána za 8 087,60 Kčs, z čehož dostal pan Josef pouze 100 Kčs, zbytek musel odvést ve prospěch Národního pozemkového fondu.¹⁸⁸ Druhá kráva byla při odchodu osídlenec převedena panu **Mamiňákovi** na usedlost čp. 19 ve Sviňovicích. Údaje o tom, kdy manželé Lavrinčíkovi z usedlosti odešli, se liší. Žádost o vyúčtování byla

¹⁸² SOkA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 16 Cudrovice, Zápis osobního popisu.

¹⁸³ STARÝ, V., Poslední cudrovický farář, *Česko-bavorské výhledy*, 1994, roč. 4, č. 8, s. 4.

¹⁸⁴ STARÝ, V., Poslední cudrovický farář, *Česko-bavorské výhledy*, 1994, roč. 4, č. 20, s. 7.

¹⁸⁵ *Sv. Jan Prachatický*, Prachatice, 2012, roč. 2011 – 2012, č. 8, s. 28 – 29.

¹⁸⁶ SOkA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 1 + 15 Cudrovice, Přihláška o přiděl půdy v osídlení.

¹⁸⁷ SOkA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 1 + 15 Cudrovice, Zápis o odevzdání usedlosti do správy a užívání.

¹⁸⁸ SOkA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 1 + 15 Cudrovice, Výkaz o tržbě za dobytek.

Osídlovací komisi ministerstva zemědělství v Prachaticích podána dne 21. března 1948. V zápisu o vyúčtování s odcházejícím národním správcem, datovaným ke dni 12. dubnu 1949, stojí, že pan Josef hodlá odejít 26. ledna 1948 do Volar z toho důvodu, že nemá dostatek pracovních sil. Našly se také dva záznamy o provedeném vyúčtování. Jeden ze dne 15. dubna 1949 a druhý datovaný ke dni 23. dubnu 1949.¹⁸⁹ Kdy přesně tedy manželé Lavrinčíkovi Cudrovice opustili a odešli do Volar a jaký byl jejich další osud, se už z materiálů ONV Prachatice nedovíme.

Osídlovací komisi ministerstva zemědělství v Prachaticích došla 9. září 1948 přihláška o přiděl půdy pana **Václava Palase** (r. 1903) z Přední Kopaniny. S manželkou a sedmi dětmi ve věku od jednoho roku do 15 let žádal pan Palas o přiděl 5 až 10 ha půdy i s budovami. V zemědělství byl toho času zaměstnán již pět let jako pomocný dělník a ovládal všechny zemědělské práce. Přesto, že nebyl členem Jednotného svazu český zemědělců, dostal od svazu v Přední Kopanině doporučení ke kladnému vyřízení žádosti, ale ani to rodině pana Palase v tomto případě nepomohlo a půdu v Cudrovicích a ani v Plešivci přidělem nedostal.¹⁹⁰

Budova hostince čp. 15 v Cudrovicích, patřící právozářnému měšťanstvu v Prachaticích, byla kolem roku 1948 pronajata panu **Karlu Sedlákov** a jeho ženě **Anně**. Mnoho zmínek o manželech Sedlákových v dokumentech osídlovací komise není, protože manželé v obci žádný majetek neosídlili, ani ho neměli v osobním vlastnictví.¹⁹¹ Manželé zde ale nežili příliš dlouho, neboť v dokumentu o likvidaci živností v obci z roku 1950 je napsáno, že hostinec není osídlen.¹⁹²

Dne 15. července 1947 podal pan **Karel Sekáč** (r. 1919) přihlášku o přiděl půdy u Správní komise Milešice-Cudrovice. Uchazeč o přiděl maďarského původu, pan Sekáč s manželkou **Annou** a dvěma dcerami **Etellou** a **Eržikou** byli prověřeni ve sběrném dvoře v Komárnu, kde jim byla vydána příslušná potvrzení, na jejichž základě jim mohla být do vlastnictví svěřena usedlost čp. 10 v Cudrovicích a 13 ha

¹⁸⁹ SOkA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 1 + 15 Cudrovice, Vyúčtování.

¹⁹⁰ SOkA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Přihláška o přiděl půdy v osídlení.

¹⁹¹ SOkA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 15 Cudrovice, Potvrzení.

¹⁹² SOkA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Likvidace živností.

půdy ke zřízení vlastního hospodářství.¹⁹³ Ke konci května 1948 byly manželům Sekáčovým oficiálně předány dvě usedlosti v Cudrovicích, a to již zmiňované čp. 10 a čp. 24 společně s potřebným mrtvým inventářem, pěti bahnicemi¹⁹⁴ a pěti kusy hovězího dobytka.¹⁹⁵ Referát národní bezpečnosti ONV v Prachaticích provedl s panem Sekáčem na začátku října 1948 výslech kvůli týrání koně. Svého devítiletého valacha totiž surově šlehal bičem a násadou biče a pak ho dokonce ležícího uvázal u stodoly a tloukl ho dál. Nakonec kůň utekl do Cudrovic, kde ho chytil jeden z osídlenců, pan Stolarik. Údajně pan Sekáč tímto jednáním přivodil koni zákal na obou očích.¹⁹⁶ V důsledku neustálých manželských rozepří bylo paní **Marii (roz. Ďurišové)**, manželce pana Sekáče, povoleno místní správní komisí přestěhování na konci listopadu 1948 do domku čp. 10 v nedalekých Mlynářovicích.¹⁹⁷ V lednu následujícího roku byl s oběma manžely sepsán protokol, ve kterém se popisuje, jaký živý a mrtvý inventář a v jaké hodnotě paní Marie od manžela dostala při odchodu a kolik peněz jí pan Sekáč ještě přislíbil zaplatit ve splátkách.¹⁹⁸ Jenže problémy mezi manžely pokračovaly nadále. Přestože byla sociální situace pana Sekáče obstojná, vzhledem k velikosti jeho hospodářství, neplatil na svou dvouletou dceru **Lotku**, která žila u matky, na což si přirozeně paní Marie stěžovala již v květnu 1949. V listopadu téhož roku požádala Okresní péče o mládež ONV Prachatice o prošetření ve věci opatrovnictví malé Lotky, to znamená, jak je postaráno o výchovu a výživu dítě v péči matky Marie. O výživu dcerky podle šetření bylo postaráno dobře. Matka Lotku ale prý nechávala venku bez dozoru a dítě pobíhalo po vsi. Navíc učila dceru sprostým nadávkám na otcovu adresu a dokonce se tím měla i vychloubat.¹⁹⁹ Souhrnné vyúčtování s bývalým národním správcem a pozdějším vlastníkem v jedné osobě Karlem Sekáčem proběhlo 25. června 1949 a pan Sekáč slíbil zaplatit do 22. června následujícího roku nedoplatek ve výši 9 349 Kčs. Živý a mrtvý inventář mu bylo dovoleno vzít s sebou při přesídlení

¹⁹³ SOkA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 10 Cudrovice, Přihláška o přiděl půdy v osídlení.

¹⁹⁴ **Bahnice** = březí, nebo pohlavně dospělá ovce připravená k plemenitbě.

¹⁹⁵ SOkA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 10 + 24 Cudrovice, Zápis o odevzdání usedlosti do správy a užívání.

¹⁹⁶ SOkA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 14, kart. 2, Trestní listy.

¹⁹⁷ SOkA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví, Povolení přestěhování.

¹⁹⁸ SOkA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednávání dědictví, Protokol o vyrovnání.

¹⁹⁹ SOkA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednávání dědictví, Šetření ve věci opatrovnické.

do nedaleké obce Mlynářovice na usedlost čp. 18.²⁰⁰ To, že se pan Sekáč přestěhoval do Mlynářovic, tedy stejné obce, kam se před tím přestěhovala i jeho žena Marie, samozřejmě s sebou přineslo jen další řadu nepříjemností. Dne 12. února 1951 pan Sekáč podal Okresnímu národnímu výboru v Prachaticích žádost o přesídlení, ve kterém žádal o povolení k přesídlení pro něho samého, nebo pro jeho bývalou manželku Marii Sekáčovou, se kterou se dobrovolně rozešel a vyplatil jí 50 000 Kčs, čímž se spolu finančně vyrovnali. Jenže neustále docházelo k různým hádkám, protože pan Sekáč se přistěhoval se svou družkou **Šarlotou Papájovou** a jejich společným synem **Karlem** do stejné obce jako jeho první manželka, které také dával za vinu neustále vznikající potyčky. V zájmu dalšího klidu a pořádku žádal tedy pan Sekáč ONV Prachatice o povolení přesídlit, „*protože takto nelze dále v jedné obci žít, (...). Prosím ONV, aby této žádosti vyhověl, protože takto je život pro mne jen stálým hádáním, a to už skutečně nemíním dál snášet.*“ Pan Sekáč se tedy dožadoval co nejrychlejšího vyřízení, neboť když předtím na doporučení přesídlil z Cudrovic, které byly zcela vysídleny, do obce Mlynářovice, bylo mu slíbeno panem **Adamcem** [předsedou ONV Prachatice], že jeho bývalá žena bude moci odejít do zaměstnání, poněvadž neměla žádnou přidělenou půdu, a pan Sekáč již tehdy poukazoval na to, že společný pobyt v jedné obci bude působit mezi bývalými manžely rozepře.²⁰¹ Dne 7. května 1951 poslal předseda MNV stížnost na paní Marii. Národní výbor totiž zjistil, že paní Marie už přes dva roky obývá domky čp. 10 a čp. 12 v Mlynářovicích a za celou dobu neplatila vůbec nájem ani z bytu, ani ze tří hektarů polí a luk, které používala. Navíc vzbuzovala u ostatních osídlenců roztrpčení tím, že se jim vysmívala, že ona nemusí platit a platit nebude. Proto žádal předseda o řádné předepsání nájmu pro paní Marii, jak do budoucna, tak i za uplynulou dobu.²⁰² Další problém nastal o den později, kdy musel Referát pro vnitřní věci a bezpečnost ONV řešit záležitost rušení veřejného klidu. Oba manželé byli předvoláni k okresnímu národnímu výboru, kde jim bylo domluveno a pohroženo potrestáním v případě, že se budou takovéto výtržnosti opakovat. Šetřením se však ukázalo, že není možné vyhovět žádosti o vysídlení paní Marie z Mlynářovic, protože její manželství dosud trvá a její zákonný manžel bydlí v obci. Pan Sekáč sice o rozvod žádal již v roce 1950, jenže rozvod nebyl soudem povolen. Zjistilo se totiž, že za rozpad manželství

²⁰⁰ SOkA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 10 + 24 Cudrovice, Vyúčtování.

²⁰¹ SOkA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 10 + 24 Cudrovice, Žádost o přesídlení.

²⁰² SOkA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 10 + 24 Cudrovice, Oznámení.

může sám pan Sekáč a podle platných předpisů nemohl soud dovolit rozvod na návrh manžela, který byl za rozvrat manželství zodpovědný, pokud s tím druhý partner nesouhlasil. A paní Marie se právě tehdy rozhodla nenechat se rozvést. Teď ale před okresním národním výborem slíbila, že se co nejdříve z Mlynářovic odstěhuje někam do Kaplického kraje.²⁰³ O paní Marii žádné další zmínky v dokumentech Místního národního výboru Cudrovice nejsou. Ze dne 4. listopadu 1952 pochází poslední dokument o panu Sekáčovi. Tehdy místní národní výbor žádal o pomoc Venkovní oddělení veřejné bezpečnosti Volary, protože pan Sekáč v měsíci říjnu vyměnil s cikány jednoho koně, aniž by to ohlásil místnímu národnímu výboru, který tak této výměně nemohl zabránit. Místní národní výbor dostal od ONV za úkol postarat se o vrácení koně do 20. dne téhož měsíce. Jelikož ale neměl MNV tušení, kde cikáni jsou, žádal o pomoc při jejich hledání oddělení veřejné bezpečnosti.²⁰⁴

Příhlášku manželů **Josefa a Alžběty Stolarikových** z Nových Hůt v Rumunsku o přiděl půdy se bohužel v dokumentech ONV Prachatice najít nepodařilo. Až ze zápisu o odevzdání půdy do správy a užívání ze dne 26. května 1948 se můžeme dozvědět, že manželé Stolarikovi spravovali usedlosti čp. 6 a čp. 11 v Cudrovicích i s mrtvým a živým inventářem již od 1. srpna 1947. Většinu mrtvého inventáře získali manželé od pana Brože z usedlosti čp. 3. Pan Brož manželům Stolarikovým dokonce prodal i jednu tažnou kobyly.²⁰⁵ Dne 5. ledna 1948 žádal předseda ONV Prachatice Místní národní výbor v Cudrovicích o prošetření rodinných a majetkových poměrů pana Josefa, který prosil o prominutí trestu. Předseda dále žádal o prozkoumání pravdivosti důvodů, které pan Stolarik uvedl ve své žádosti o prominutí trestu. Zejména bylo důležité zjistit, zda by jeho nástupem trestu byly ohroženy hospodářské práce na usedlosti. Z dostupných dokumentů se nepodařilo zjistit, jaký trestný čin pan Stolarik spáchal. Šetřením bylo zjištěno, že pan Stolarik žije ve spořádané domácnosti, a kromě ženy a tří dětí, ve věku jeden a půl roku, 12 a 17 let, vyživuje ještě svou třiasedmdesátiletou matku. Jeho majetkové poměry ale v té době ještě nebyly příliš dobré, neboť si jako rumunský reemigrant začínal teprve postupně budovat hospodářství na přidělené usedlosti. Nicméně předseda místní správní komise žádal o pokárání pana

²⁰³ SOkA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví, Projednávání ve věci rušení veřejného klidu.

²⁰⁴ SOkA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví, Nepovolená výměna koně.

²⁰⁵ SOkA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 6 + 11 Cudrovice, Zápis o odevzdání usedlosti do správy a užívání.

Stolarika, protože přes všechna nařízení nepřipravil půdu ani k podzimnímu ani k jarnímu setí. Dále bylo zjištěno, že pan Josef jezdil bez jakéhokoli důvodu dokonce i dvakrát týdně do Prachatic, kde obcházel různé úřady a popisoval tam nepravdivé události, čímž roztrpčoval ostatní osídlence v obci. Jinak se prý jako občan choval dobře a neměl ani žádný záznam v trestním rejstříku. A jelikož byly kromě něho v rodině ještě tři práceschopné osoby, nebyly by nástupem trestu nijak ohroženy hospodářské poměry. Přesto se MSK klaněla k prominutí trestu, ale s tím, že panu Stolarikovi bude udělena velmi důsledná důtka ohledně vedení jeho polního hospodářství.²⁰⁶ Od Okresního národního výboru žádal pan Stolarik v červenci 1948 tři deky pro koně, protože pár středních koní neměl při různých pracích jak přikrývat a tu třetí deku žádal pro vlastní potřebu při jízdě. Pravdivost údajů uváděných v žádosti panu Josefovi dokonce potvrdil předseda Místní správní komise.²⁰⁷ V červnu roku 1949 proběhlo vyúčtování s odcházejícím národním správcem, osídlelcem panem Josefem Stolarikem a bylo mu nařízeno uhradit do 11. prosince 1950 nedoplatek 10 723, 40 Kčs. Zároveň bylo Stolarikovům dovoleno převést si všechny živý a mrtvý inventář z jejich dosavadních usedlostí na usedlost do Chlumu čp. 1, kam jim bylo povoleno okresním národním výborem přesídlení.²⁰⁸

V případě manželů **Michala Süče** a **Anny Süčové, roz. Štichové**, se také nedochovala jejich přihláška o přiděl půdy. Ze zápisu o odevzdání usedlosti čp. 5 v Cudrovicích můžeme zjistit, že manželé na usedlost přišli opět z Rumunska a spravovali jí také od 1. srpna 1947. I Süčovi dostali téměř všechny mrtvý inventář z usedlosti čp. 3 od pana Brože.²⁰⁹ Investiční úvěr ve výši 80 000 Kčs, který byl manželům poskytnut u Spořitelny a záložny Prachatice, nikdy nevyužili. Dne 11. června 1949 došlo k vyúčtování s odcházejícím národním správcem a přidělcem Michalem Süčem a jeho ženou Annou, kteří měli do roka zaplatit nedoplatek ve výši 4 588, 20 Kčs. Manželům Süčovým bylo rovněž povoleno přesídlení do Chlumu,

²⁰⁶ SOKA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví, Odvolání – žádost o milost.

²⁰⁷ SOKA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví, Žádost o deky.

²⁰⁸ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 6 + 11 Cudrovice, Vyúčtování.

²⁰⁹ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 5 Cudrovice, Zápis o odevzdání usedlosti do správy a užívání.

přesněji čp. 30, i s mrtvým a živým inventářem, jako tomu bylo u manželů Stolarikových.²¹⁰

K oběma manželským párům, jak Stolarikovým, tak Süčovým, se vztahují ještě další dokumenty, které je i po odchodu z usedlostí pojí s Cudrovicemi, neboť dne 23. června 1949 žádal předseda Místní správní komise v Chlumu Místní správní komisi v Cudrovicích o sdělení, v jakém stavu byly usedlosti, které dotyční opustili, a zda byl jejich stav důvodem opuštění usedlosti. Dále si paní Stolariková stěžovala, že dobytek musela mít ustájen mimo obytné budovy na třech jiných chalupách, a že se nejednalo o další usedlost, ale o nouzový provoz. Dotyčné páry si také stěžovaly na vysoké dlužné částky z vyúčtování NPF, které měly v poměrně krátké době zaplatit, a které by je prý zatížily natolik, že by jim to znesnadnilo nový začátek a proto žádali o slevu, nebo alespoň nějakou úpravu. Předseda místní správní komise dále žádal o důvěrnou zprávu o pověsti, hospodářské zdatnosti a o politickém postoji výše jmenovaných. Předsedovi Holému do Chlumu se dne 27. června 1949 dostalo z Cudrovic takovéto odpovědi:

„K vašemu přípisu ze dne 23. VI. 49 oznamuji Vám následující. Stolarik Josef a Süč Michal měli skutečně přidělené usedlosti v Cudrovicích ve špatném stavu. Ovšem nedbali příliš na různé menší opravy, které si mohli sami provést.

Nouzový provoz na třech chalupách pí. Stolariková nemohla vést, poněvadž jí byla přidělena usedlost jedna. To že obsadila tři domy, dělala o své újmě bez dovození MSK a pravděpodobně bez svolení (písemného) NPF.

Nemohu Vám vystavit žádná dobrozdání pro zmíněné dva reemigranty, poněvadž bych musel pro příznivé doporučení lhát.

Z hospodářského/zemědělského stanoviska jsou to lenoši a nedbalci (zvláště Stolarik), kteří si nejraději zapřáhnou koně a jezdí po světě (Volary, Prachatice) a žalují na správního komisaře.

O polní hospodářství se mně zde vůbec nestarali. Dodávkové povinnosti plnili nedbale tak na 25%. Politický postoj jejich neznám. Je-li Stolariková hubatá, zařvěte na ní a vyhoďte jí z kanceláře. Nemohl jsem s nimi jednat v rukavičkách, poněvadž si

²¹⁰ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 5 Cudrovice, Vyúčtování.

*toho nezasloužili. Předepsal jsem jim úřední hodiny, neb jinak by mně navštěvovali denně, večer i v noci. Tolik asi důvěrně. (...)*²¹¹

Poslední dokument týkající se pana Stolarika a pana Sůče pochází z konce srpna téhož roku. Předseda Místní správní komise v Cudrovicích nahlásil Bezpečnostnímu referátu ONV Prachatice, že oba pánové odmítli zaplatit půlletní poplatek za obecního býka. Poplatek měli zaplatit, i když tvrdili, že u býka se svými kravami nebyli. A jelikož se prý jednalo o dva „staré podfukáře“, štítící se práce a neuznávající předpisy úřadů, žádal předseda MSK o přísný zákrok ze strany bezpečnostního referátu.²¹²

Později byly navrženy ke zbourání i usedlosti čp. 4 a po odchodu pana Brože i čp. 3. Na konci čtyřicátých let došlo v obci k menšímu požáru, který poničil další tři usedlosti, tedy čp. 7, 20 a 23, které byly poté určeny jako demolice pro vylepšení usedlosti čp. 2 pana **Juráše** na Libínském Sedle.²¹³ Průběhu roku 1949 odešli z Cudrovic poslední osídlenci. Kvůli malému počtu obyvatel (nepodařilo se mi zjistit přesný počet) bylo dne 25. srpna 1952 rozhodnuto o sloučení obce Cudrovice s nedalekou obcí Milešice v jednu politickou obec s názvem Mlynářovice. Sloučení obcí bylo totiž ve veřejném zájmu, neboť v málo osídlených obcích nebylo možno utvořit plénum MNV ve stanoveném počtu. Dne 6. prosince 1952 rozhodl ONV o sloučení obou obcí s účinností od 1. ledna 1953 pod společným názvem Cudrovice, ale beze změny původních katastrálních území obou sloučených obcí. Na základě souhlasného usnesení plén MNV povolilo ministerstvo vnitra, aby nově vzniklá politická obec používala název Mlynářovice, jak bylo původně v plánu, a definitivně tak změnila výnos ze dne 6. prosince 1952.²¹⁴ Toto usnesení mělo za následek zrušení Místního národního výboru v Cudrovicích a o tři roky později Cudrovice definitivně zanikly.²¹⁵ Byly strženy všechny dosud stojící budovy a demolice nebyl později ušetřen ani kostel. Teprve po listopadové revoluci se začal postupně obnovovat tamější poškozený hřbitov a na místě původního kostela byl v roce 2006 vztyčen červený kříž, u kterého stojí také pamětní deska. Dnes tuto obec připomínají kromě hřbitova a kříže jen dvě opravené

²¹¹ SOKA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví.

²¹² SOKA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví, Odmítnutí zaplatit poplatek.

²¹³ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Seznam domů.

²¹⁴ SOKA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 3, kart. 1, Úřední název obce – sloučení obcí Cudrovice-Milešice.

²¹⁵ PODHOLA, R., *Ozvěny šumavských zvonů*, Český Krumlov, 2006, s. 70.

kapličky. Dalším dokladem toho, že ještě před několika desítkami let na tomto místě stávala poměrně velká obec, mohou být hromady kamení jako pozůstatky někdejších stavení a několik ovocných stromů, prozrazujících místa, kde dříve bývaly sady.

6.2. Osada Plešivec

V Plešivci nebyla situace o moc jiná než v Cudrovicích. Taktéž zde byla většina budov zkonfiskována a po menších úpravách nabízena přídělčům. Z původních obyvatel zůstali v Plešivci po odsunu německého obyvatelstva pouze manželé **Šrajerovi**, kterým se věnuje předchozí kapitola.

Dne 19. května 1948 podala přihlášku o přiděl **Anna Hochmanová** (r. 1902). Paní Anna žádala o přiděl orné půdy a luk o celkové výměře 10 až 15 ha, neboť 15 let sloužila u rolníků a nabyla tak znalostí v hospodaření i v zahradnictví. Kromě ní a jejích osmi dětí, ve věku od šesti do 19 let, měl na usedlost přijít i její partner, zemědělec **Stanislav Ryšavý** (r. 1891). Na přiděl měla paní Hochmanová přednostní nárok, neboť o jednoho syna přišla v koncentračním táboře a další syn i s manželem přišli o život při bombardování Brna. A tak byla paní Hochmanové a panu Ryšavému přidělena do správy usedlost čp. 6 v Plešivci.²¹⁶ Osidlovací komise v Prachaticích podala 14. června 1948 Velitelské stanici SNB v Mikulově žádost o prověření těchto dvou nových přidělčů, na kterou se jí záhy dostalo odpovědi od mikulovského velitele stanice, vrchního strážmistra, **pana Hegera**:

„Oznamuji, že Stanislav Ryšavý žil po dobu svého pobytu v Mikulově v konkubinátě s Annou Hochmanovou. Ve zdejších služebním obvodě nepožívali dobré pověsti, neboť Stanislav Ryšavý byl 54x soudně trestán. /Tresty mu byly na jeho žádost zahlazeny./ Oba jsou osobami, majícími sklon k zahálčivému životu, žijí ze záhadných zdrojů příjmů apod. Ryšavý byl podezřelý, že páchá drobné krádeže, podvody, šmelí a tímto způsobem se živí. Podobnou pověst má i jeho družka Anna Hochmanová. Ryšavý jest opilec, takže jest nepravděpodobné, že by jim svěřenou, resp. do nár. [národní] správy danou usedlost řádně spravovali.“²¹⁷

²¹⁶ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 6 Plešivec, Přihláška o přiděl půdy v osídlení.

²¹⁷ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 6 Plešivec, Prověření nových přidělčů.

Přesto pan Ryšavý obdržel v dubnu potvrzení, že nemá žádný záznam v trestním rejstříku a na začátku května téhož roku i osvědčení o státní a národní spolehlivosti. Ale pravděpodobně nic z oznámení SNB nevadilo, neboť k vyúčtování s odcházejícími národními správci paní Hochmanovou a panem Ryšavým došlo až ke konci ledna následujícího roku. Na popud jakéhosi udání na pana Ryšavého ze dne 28. ledna 1949 zahájil Okresní soud v Prachaticích trestní řízení. Soud požadoval po Pobočce NPF v Českých Budějovicích vyúčtování a další účetní doklady, které by jasně usvědčily pana Ryšavého ze špatného hospodaření na usedlosti. Z odpovědi vyplynulo, že pan Ryšavý je povinen zaplatit do půl roku od vyúčtování nedoplatek NPF ve výši 13 080,30 Kčs, a hlavně, že bez povolení NPF prodal dva voly panu Sekáčovi z Cudrovice, který neoprávněně držené voly tedy musel vrátit.²¹⁸ Co se stalo s paní Hochmanovou a panem Ryšavým po odchodu z usedlosti čp. 6 v Plešivci, už není známo.

Na začátku dubna 1949 podal přihlášku o přiděl půdy **Otakar Urbánek** (r. 1930). Jako syn rolníka pracoval v zemědělství už od svých 14 let, vystudoval dva ročníky hospodářské školy v Pohořelicích a navíc byl členem Jednotného svazu československých zemědělců. Mladý pan Otakar v Plešivci pobýval vlastně už od roku 1948, kdy sem přišel s rodiči z obce Pasohlávky, ale teď žádal o usedlost čp. 7, nebo čp. 8, rovněž v Plešivci, a 15–18 ha půdy, aby si mohl založit vlastní hospodářství. Samozřejmě žádal o přiděl i nejdůležitějšího mrtvého inventáře. Nějaký živý inventář mu přislíbil otec.²¹⁹ Podle zápisu o odevzdání usedlosti ze dne 6. ledna 1950 dostal pan Otakar do užívání usedlosti čp. 7 a čp. 10 v Plešivci, dva lehké hospodářské vozy, dva voly od pana Sekáče a dvě krávy od pana Šenkýře.²²⁰ O měsíc později udělila Pobočka NPF v Českých Budějovicích panu Urbánkovi ještě čp. 2 a čp. 15 v Plešivci, které byly navrženy jako „bouračky“ k vylepšení jeho usedlosti. Na začátku září 1952 se Otakar Urbánek dobrovolně vzdal přidělené usedlosti ve prospěch Československého státu, na který tak přešlo vlastnictví usedlosti čp. 7 v Plešivci. Důvodem, proč se pan Otakar vzdal přidělu, bylo to, že od 15. ledna 1953 nastupoval vojenskou službu a jako svobodný a zatím bezdětný zemědělec si nemohl dovolit opustit usedlost, aniž by tím

²¹⁸ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 6 Plešivec, Šetření trestní věci.

²¹⁹ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 7 Plešivec, Přihláška o přiděl půdy v osídlení.

²²⁰ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 7 Plešivec, Zápis o odevzdání usedlosti do správy a užívání.

nestrádalo hospodářství. Vyúčtováním mu bylo vyměřeno zaplatit za dobu jeho hospodaření na 17 hektarech Národnímú pozemkovému fondu celkem 15 051 Kčs.²²¹ Zemědělský referát ONV Prachatice poté na konci ledna odprodal zkráceným přidělovým řízením veškerý živý inventář z likvidované usedlosti převážně osídlencům z Mlynářovic.²²²

Manželé **Stanislav** a **Cecilie Urbánkovi** podali přihlášku o přiděl půdy dne 29. ledna 1948. Rodina původem z jihomoravských Pasohlávek, žádala o přiděl usedlosti čp. 6 v Plešivci a 13 až 17 ha půdy. Z obce Pasohlávek byli Urbánkovi nuceni odejít, neboť „*obec se vysídluje, protože jest úplně zbořená,*“²²³ jak manželé uvedli v přihlášce. S manžely přišli do osady Plešivec i jejich tři děti, devatenáctiletý syn **Otakar**, který rok nato žádal o svou vlastní usedlost – jak je uvedeno výše, dále sedmnáctiletá dcera **Růžena** a ještě druhý, devítiletý syn **Vladislav**. Pan Stanislav byl členem Jednotného svazu českých zemědělců a od mládí pracoval v zemědělství. Za tu dobu si osvojil znalosti důležité pro chov hospodářských zvířat a drůbeže. Urbánkovi disponovali i vlastním živým inventářem, čítajícím pět kusů hovězího dobytka, jednu prasnici a pět prasat, ze svého předchozího hospodářství.²²⁴ Dne 24. ledna 1948 bylo panu Urbánkovi uděleno dobrozdání přednostou Úřadovny NPF v Mikulově, že odevzdal všechny dekrety o vlastnictví půdy a čeká u nich na vyúčtování. A protože se nepočítalo v brzké době s obnovou válkou zničených Pasohlávek, měla být obec vysídlena a přesídlení umožněno těm zemědělcům, kteří splnili kontingenty a zaplatili všechny splátky, jako tomu bylo i v případě pana Urbánka.²²⁵ Zápis o odevzdání usedlosti do správy a užívání proběhl dne 18. února 1949. Manželé dostali dva voly, čtyři krávy se třemi telátky, jednu jalovici a také jednoho valacha. Jako jedni z mála obdrželi také značné množství mrtvého inventáře a bytového zařízení.²²⁶ Urbánkovi měli rovněž povoleno předsedou Místního národního výboru v Pasohlávkách převoz

²²¹ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 7 Plešivec, Zápis o vyúčtování s odcházejícím osídlencem.

²²² SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 7 Plešivec, Odprodej živého inventáře.

²²³ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 6 Plešivec, Přihláška o přiděl půdy v osídlení.

²²⁴ Tamtéž.

²²⁵ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 6 Plešivec, Osídlení.

²²⁶ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 6 Plešivec, Zápis o odevzdání usedlosti do správy a užívání.

zásob obilovin, kukuřice, brambor a 60 kusů drůbeže.²²⁷ Následující roky v Plešivci byly pro rodinu Urbánkových celkem poklidné. Až ke konci října roku 1952 byla na pana Urbánka podána stížnost k ONV Prachatice, neboť údajně při zjišťování a kontrole dodávek brambor dne 22. října 1952 hrubě napadl tajemníka MNV a nadával předsedovi MNV a předsedovi MAV NF.²²⁸

„(...) Brambory nemá splněny a vymlouvá se na vysoký předpis 25 q [= 250 kg]. Pozemků v roce 1952 obhospodařoval celkem 37 ha, takže mohl lehce vypěstovat a odevzdat státu mnohem více. Rada MNV konstatuje, že kulak Urbánek hospodaří čistě za účelem zisku. Skot má přes celé léto venku i v noci po prázdných domech, takže hnůj z jeho stájí celé léto nevyklízí, jenom podojí krávy. Dále rada MNV konstatuje, že kulak Urbánek odešel ze své obce Mikulova z toho důvodu, že tam zakládali JZD. Řečmi, že nesplní brambory, ovlivňuje i místní reemigranty a kazí a podkopává v obci jejich plynulé dodávky. Jeho socialistické řeči jsou jenom rouškou, za kterou rada MNV odhalila v pravém světle vesnického kulaka a zavylého nepřítele lidu. Hrubě uráží funkcionáře lidosprávy a nejraději by roztrástil celý MNV, protože jsme ho vyloučili z funkcí v lidosprávě, aby si nemohl dělat sám předpisy a dodávky podle své chuti. Také jsme ho vyloučili z funkce proto, aby nám nepodryval další činnost v lidosprávě, eventuelně abychom neměli ve funkcích žádné kulacké vyzvědače. V roce 1951 se vetřel kulak Urbánek do místního JZD. Stroje traktorové stanice prováděly na jeho pozemcích orbu a on chodil s rukama na zádech a poroučel. Dnes máme dluh u strojní traktorové stanice přes 30 000 Kčs. Rada MNV se již zabývala otázkou na svých schůzích o dalším rozvoji a upevnění JZD. Bude se touto otázkou dále v příštích schůzích zabývat. Jak mohlo jít JZD kupředu, když tam byl kulak Urbánek? Štve proti celému MNV, proti MAV NF atd.

Že se o skot valně nestará, vyplývá z toho, že mu uhynuly již dva kusy tříměsíčních telat. Narozená jehňata byla hlášena od 1. ledna 1952 pouze čtyři. Má celkem 12 ovcí.

Předáváme tuto stížnost ONV a ptáme se, jak máme v této věci postupovat.“²²⁹

²²⁷ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 6 Plešivec, Povolení převozu.

²²⁸ SOKA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice, inv. č. 12, kart. 1, Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví, Stížnost.

²²⁹ Tamtéž.

Pan Urbánek byl sice označen za „kulaka“ (pojem viz první kapitola), což bylo v té době velice závažné nařčení, ale o „kulaka“ v pravém slova smyslu se zřejmě nejednalo, neboť jako přídělce by nikdy nemohl dostat 37 hektarů půdy, už z toho principu, že by z něho stát udělal „kulaka“ sám, přitom takovýchto osob se všemi možnými způsoby snažil zbavit, neboť brzdili samotnou kolektivizaci zemědělství. V samotném zápisu o vyúčtování²³⁰ se uvádí, že pan Stanislav Urbánek hospodařil na 20 hektarech půdy, takže do údajných 37 hektarů byla započítána zřejmě i výměra půdy jeho syna Otakara. Další nesrovnalostí ve stížnosti je poznámka, že pan Urbánek byl členem JZD, a to by jako „kulak“ s největší pravděpodobností nebyl. Ve stížnosti šlo podle mého názoru tedy o to, zdůraznit všechny „prohřešky“ pana Urbánka tím, že bude označen za „kulaka“ a tak ho dostat z osady pryč, aby nic nebránilo převzetí pozemků v osadě ve prospěch Státních statků Volary. V žádném dalším dokumentu jako „kulak“ označován nebyl. O tom, jak se zacházelo s vesnickými boháči, alias kulaky se můžeme dozvědět ve vynikající diplomové práci **Václavy Kodadové** *Kolektivizace a zakládání Jednotných zemědělských družstev v okrese Trhové Sviny, 1949 – 1959*.²³¹

Prohlášením ze dne 21. února 1953 se Urbánkovi vzdali přídělu ve prospěch Československého státu. Důvodem odchodu je převzetí usedlosti Státním statkem Volary. Urbánkovi odešli do Miletínek u Ktiše.²³² O pět dní později byl sepsán zápis o odevzdání usedlosti čp. 6 v Plešivci a jejím novým nabyvatelem se stal Státní statek Volary.²³³

Kromě nezkonfiskovaných usedlostí rodiny Šrajeroých, čp. 14, patřící samotné obci Plešivec a pár usedlostí, které bylo ještě možné osídlit, čekalo všechny ostatní usedlosti bourání, tzn. čp. 1 a 2, čp. 8 až 11 a čp. 15.²³⁴ Po odchodu posledních osídlenců z Plešivce na přelomu let 1952 a 1953 postihl tuto osadu stejný osud, jako tomu bylo v Cudrovicích. Téměř všechny chalupy byly srovnány se zemí. Na rozdíl od Cudrovic stojí dnes v Plešivci pár chalup a na loukách se opět pasou stáda krav.

²³⁰ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 6, Zápis o vyúčtování s odcházejícím přídělce zkonfiskovaného zemědělského podniku.

²³¹ KODADOVÁ, V., *Kolektivizace a zakládání Jednotných zemědělských družstev v okrese Trhové Sviny, 1949 – 1959*, České Budějovice: 2009, diplomová práce.

²³² SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 6 Plešivec, Prohlášení o vzdání se přídělu.

²³³ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Usedlost čp. 6 Plešivec, Zápis o odevzdání usedlosti.

²³⁴ SOKA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice, Seznam domů.

Závěr

Za cíl práce jsem si stanovila zmapování osudů malých vesniček v pohraničí po skončení druhé světové války. Jaký vliv na jejich další vývoj měl odsun původních německých starousedlíků a následné státem organizované dosídlení. Přestože jsem původně neměla v plánu v práci využívat informací z trestních záležitostí a šetření, v průběhu sestavování práce se tyto informace ale ukázaly jako zajímavá součást dokreslující osudy jedinců, kteří zde nějakou dobu pobývali. Tato trestní agenda tak spolu s dalšími archivními materiály dala vzniknout jedinečné práci spojující v sobě prvky kroniky, životopisů a soudniček, založených především na práci s dochovanými, dosud nepublikovanými archivními prameny.

První tři kapitoly, zpracované jako kompiláty, vznikly za účelem postupného seznámení nejdříve s dobovými událostmi, dále s potřebnou legislativou a konečně seznámení se s prostředím katastrálního území, do kterého je zasazena druhá část práce. Poté následuje kapitola, ve které je představeno původní německé obyvatelstvo, žijící zde na konci druhé světové války. Podle čísel popisných jsou v kapitole vyjmenovány všechny osoby, jejich rodinné vztahy a práce, které vykonávaly. Kapitola obsahuje rovněž zmínku o konfiskaci jejich majetku a vyhlášku, která všechny německé obyvatele prohlašovala za státně nespolehlivé osoby.

Poslední dvě kapitoly, tvořící stěžejní část práce, vykreslují obraz složení tamějšího obyvatelstva, dělicího se do tří pomyslných skupin. První skupinou byla rodina původních obyvatel, tedy rodina Šrajerových, druhou tvořili osídlenci z vnitrozemí státu (Brož, Hochmanová s Ryšavým a Urbánkovi) a třetí poslední skupinu pak tvořili reemigranti z Rumunska (všichni ostatní přídělci). Na fungování této uměle státem vytvořené jednoty se podepisoval, jak vliv rozdílných mentalit a životního stylu obyvatel, tak i jejich rozdílný přístup k majetku. Nemenší vliv na chod vesnic měly i politické podmínky, události a nařízení, zejména násilná kolektivizace zemědělství a omezování osobního vlastnictví. Nepříznivost osudu nakonec odtud všechny nově přistěhované obyvatele zase vyštvala. Zůstali zde pouze Šrajerovi.

Přestože jsem se snažila o objektivní práci, což se mi ze začátku i podařilo, kapitoly o německém obyvatelstvu, rodině Šrajerových a o ostatních rodinách přídělců již podle mého názoru tak objektivní nejsou. Není to zapříčiněno ani tak mým postojem k jednotlivým událostem, jako spíše odstupem času, změnou politické situace

a sociálních názorů. Rozhodně nebylo mým úkolem v této bakalářské práci, jakkoliv kritizovat proběhnuvší události, či činy jednotlivých zmiňovaných osob. Přesto bych chtěla na konci práce podotknout, že nikdo z obyvatel zde neměl jednoduchý život, jak vyplývá z celého textu. Šrajerovi se museli sžít se svými „novými“ sousedy a spolu s několika dalšími vcelku úspěšnými zemědělci byli tvrdě zkoušeni novým režimem, který s sebou přinesl řadu, pro ně (a nejenom pro ně) zásadních změn, silně narušujících jejich hospodaření a zasahujících do jejich životů. Reemigranti z Rumunska zde rovněž neměli jednoduché žití. Přijeli z daleka nalákáni sliby, co tu na ně všechno čeká a jak se budou mít dobře. Realita ale byla úplně odlišná slibům, které před odchodem do nových domovů dostali. Nelze se tedy divit, že jejich život na hospodářstvích, ke kterým neměli žádný vztah, a které navíc neodpovídaly slibovaným ideálům, byl provázen často různými přestupky či jinými problémy s úřady, ale i s dalšími obyvateli.

Seznam zkratek

cca – circa

cit. – citováno

č. – číslo

čp. – číslo popisné

ČSR – Československá republika

ed. – edice

fasc. – fascikl

ha – hektar

inv. č. – inventární číslo

JZD – Jednotné zemědělské družstvo

kart. – karton

Kčs – koruna československá

kg – kilogram

km – kilometr

KSČ – Komunistická strana Československa

K. Ú. – katastrální území

MAV NF – místní akční výbor Národní fronty

MNV – místní národní výbor

MSK – místní správní komise

NPF – Národní pozemkový fond

NSDAP – Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei

OKMZ – Osidlovací komise ministerstva zemědělství

ONV – okresní národní výbor

popř. – popřípadě

p. – pán

polit. okres – politický okres

r. – rok narození

roč. – ročník

roz. – rozená

s. – strana

Sb. – sbírka

SdP – Sudetendeutsche Partei

sign. – signatura

sv. – svatý/svatá

vyd. – vydání

Seznam pramenů a literatury

Prameny nevydané:

SOkA Prachatice, Archiv obce Cudrovice, Seznamy domů a obyvatel, inv. č. 3, fasc. 1.

SOkA Prachatice, Archiv obce Cudrovice, Trestní listy 1925 – 1944, inv. č. 1, fasc. 1.

SOkA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice 1945 – 1953 (1955), Evidence obyvatel, přiděly, šetření, projednání dědictví 1945 – 1953, inv. č. 12, sign. 2-4, kart. 1.

SOkA Prachatice, Místní národní výbor Cudrovice 1945 – 1953 (1955), Úřední název obce – sloučení obcí Cudrovice a Milešice v Cudrovice – katastrální území – přidělová listina – geometrický průzkum katastru obcí 1947 – 1953, inv. č. 3, sign. 1-1, kart. 1.

SOkA Prachatice, Okresní národní výbor Prachatice, Přídělové řízení, K. Ú. Cudrovice.

Prameny normativní:

Dekrety presidenta republiky č. 5, 12, 28, 108, 121/1945 Sb.

Zákony č. 31 a 90/1947 Sb. týkající se konfiskovaného majetku.

Zákony č. 142/1947 Sb. a 46/1948 Sb. o revizi pozemkové reformy a nové pozemkové reformě.

Literatura:

ADAMOVIČ, Karolina, MATEŠ, Pavel, *České dějiny v datech 1945 – 1999*, 2. vyd., Praha: Linde, 2000, ISBN 80-7201-216-9.

BENEŠ, Zdeněk aj., *Rozumět dějinám*, 1. vyd., Praha: Gallery, 2002, ISBN 80-86010-55-4.

BLAIVE, Muriel, MINK, Georges, *Benešovy dekrety. Budoucnost Evropy a vyrovnávání se s minulostí*, 1. vyd., Praha: CeFReS, 2003, ISBN 80-86569-65-9.

ČAPKA, František, *Dějiny zemí Koruny české v datech*, 4. vyd., Praha: Libri, 2010, ISBN 978-80-7277-469-2.

ČAPKA, František, SLEZÁK, Lubomír, VACULÍK, Jaroslav, *Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce*, 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2005, ISBN 80-7204-419-2.

DOBEŠ, Jan, HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan, *Dějiny správy v Českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, ISBN 80-7106-709-1.

GRUBE, Frank, RICHTER, Gerhard, *Flucht und Vertreibung, Deutschland zwischen 1944 – 1947*, Hamburg: Hoffmann und Campe, 1980, ISBN 3-455-08845-7.

HABEL, Fritz Peter, *Die Sudetendeutschen*, 3. vyd., München: Langen-Müller, 2002, ISBN 3-7844-2379-5.

HABAL, Fritz Peter, *Historische, politische und soziale Voraussetzung des Zusammentreffens zwischen Bayern und Sudetendeutschen nach 1945 (Ein Beitrag zum Strukturwandel Bayerns)*, München: 1968 (= kandidátská disertace, Ludwig-Maximilians-Universität v Mnichově, Filozofická fakulta).

HERTL, Hanns, *Němci ven! die Deutschen raus!: brněnský pochod smrti 1945*, 1. vyd. Praha: Dauphin, 2001, ISBN 80-7272-031-7.

HOBIZAL, František, *Schreinerské kořeny*, 1. vyd., České Budějovice: Sdružení sv. Jana Neumanna, 1996, ISBN 80-901602-5-5.

HOUŽVIČKA, Václav, *Návrat sudetské otázky*, Praha: Karolinum, 2005, ISBN 80-246-1007-8.

HOUŽVIČKA, Václav, *Odsun Němců z Československa 65 let poté*, 1. vyd., Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012, ISBN 978-80-7325-296-0.

HOUŽVIČKA, Václav, *Sudetoněmecká otázka v názorech a postojích obyvatel českého pohraničí*, Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 1996.

JAGOŠ, Přemysl, a kol., *Nemoci hospodářských zvířat*, 1. vyd., Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1982.

KAPLAN, Karel, *Československo v letech 1945 – 1948 1. část*, 1. vyd., Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, ISBN 80-04-25699-6.

KAPLAN, Karel, *Československo v letech 1948 – 1953 2. část*, 1. vyd., Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, ISBN 80-04-25700-3.

KAPLAN, Karel, *Československo v letech 1953 – 1966 3. část*, 1. vyd., Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, ISBN 80-04-25745-3.

KLEINDIENST, Jürgen, *Nichts führt zurück: Flucht und Vertreibung 1944 – 1948 in Zeitzeugen-Erinnerungen*, Berlin: JKL Publikationen, 2001, ISBN 3-933336-22-8.

KOBLASA, Pavel, ZÁRUBA, Vladimír, *Šumava: Místopisný slovník*, 1. vyd, České Budějovice: vydáno vlastním nákladem, 2000, ISBN 80-238-5546-8.

KODADOVÁ, Václava, *Kolektivizace a zakládání Jednotných zemědělských družstev v okrese Trhové Sviny, 1949 – 1959*, České Budějovice: 2009 (= diplomová práce, Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, Ústav archivnictví a pomocných věd historických)

KOSSERT, Andreas, *Chladná vlast*, 1. vyd., Brno: Host, 2011, ISBN 978-80-7294-414-9.

KREJČÍŘ, Jaroslav, SOJÁK, Stanislav, VÍT, Jaroslav, *Dějiny české. Chronologický přehled*, Dubicko: INFOA, 2010, ISBN 978-80-7240-682-1.

MACHÁČEK, Pavel, *Cesta Čechů a Němců ke dnešku*, 1. vyd., Praha: AVENTINUM, 2002, ISBN 80-7151-199-4.

MAREŠ, František, SEDLÁK, Jan, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Prachatickém*, fotoreprint 1. vyd., Prachatice: Galerie Nahoře, 1995.

MIKŠÍČEK, Petr, *Sudetská pouť aneb Waldgang*, 1. vyd., Praha: Dokořan, 2005, ISBN 80-7363-009-5.

MÜHLBERGER, Josef, *Zwei Völker in Böhmen*, München: 1973.

PAUL, Ernst, *Lidice – Brno – Ústí nad Labem: místa českého a německého utrpení*, Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1990.

PIVERKA, Walter, *Býti Němcem/Deutsch zu sein*, 1. vyd., Středokluky: Zdeněk Susa, 2006, ISBN 80-86057-37-2.

PODHOLA, Roman, *Prachaticko známé i zapomenuté*, 1. vyd., Český Krumlov: R. Podhola, 2008.

PODHOLA, Roman, *Ozvěny šumavských zvonů*, 1. vyd., Český Krumlov: R. Podhola, 2006.

PROFOUS, Antonín, *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny. Díl I., A-H*, 2. vyd., Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1954.

PROFOUS, Antonín, *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny. Díl III., M-Ř*, 1. vyd., Praha: Česká akademie věd a umění, 1951.

PULKRÁBEK, Jaroslav, Cudrovice, *Vítaný host na Šumavě a v Českém lese*, 2008, roč. 2, č. 3, s. 32–33, ISSN 1802-3622.

Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850 – 1970, Praha: Federální statistický úřad, 1978 (na základě výsledků sčítání lidu z let 1850 – 1970).

SCHOLL-SCHNEIDER, Sarah, SCHNEIDER, Miroslav, SPURNÝ, Matěj, *Sudetské příběhy/Sudetengeschichte*, 1. vyd., Praha: Antikomplex, 2010, ISBN 978-80-904421-0-8.

STANĚK, Tomáš, *Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa*, 1. vyd., Ostrava: Amosium servis, 1992, ISBN 80-85498-04-9.

STANĚK, Tomáš, VON ARBURG, Adrian, ed., *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945 – 1951. Dokumenty z českých archivů*, 1. vyd., Středokluky: Zdeněk Susa, 2010 - ?, ISBN 978-80-86057-67-5 (soubor).

STARÝ, Václav, *Poslední cudrovický farář, Česko-bavorské výhledy*, 1994, roč. 4, č. 8, s. 4.

STARÝ, Václav, *Poslední cudrovický farář, Česko-bavorské výhledy*, 1994, roč. 4, č. 20, s. 7.

Sv. Jan Prachatický, Prachatice: Římskokatolická farnost Prachatice, 2012, roč. 2011 – 2012, č. 8, ISBN 1801-4380.

TIGRID, Pavel, *Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu*, 2. vyd., Praha: Odeon, 1990, ISBN 80-207-0149-4.

ZIMMERMANN, Volker, *Sudetští Němci v nacistickém státě: politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety*, 1. vyd., Praha: Argo, 2001, ISBN 80-7203-390-5.

Archivní inventáře:

SOkA Prachatice, *Archiv obce Cudrovice 1925 – 1945*, inventář, archivní pomůcka č. 1061.

SOkA Prachatice, *Místní národní výbor Cudrovice 1945 – 1953 (1955)*, inventář, archivní pomůcka č. 1198.

Internetové zdroje:

Český ústav zeměměřičský a katastrální [online], 2004 – 2013 [cit. 2. 5. 2013], dostupné z: <http://nahlizenidokn.cuzk.cz/>

Geografický portál Zeměpis.com [online], 2002 – 2011 [cit. 14. 4. 2013], dostupné z: <http://www.zemepis.com/>

BERAN, Pavel, *zanikleobce.cz* [online], 2005 – 2011 [cit. 11. 3. 2013], dostupné z: <http://zanikleobce.cz/>

Mapy.cz, s. r. o., [online], 2001 – 2013 [cit. 2. 5. 2013], dostupné z: <http://www.mapy.cz/>

Seznam příloh

1. Obrazová příloha

Obrázek č. 1 – Vítání Němců v roce 1938 na Velkém náměstí v Prachaticích (zdroj: vlastní sbírka)

Obrázek č. 2 – Vítání Američanů na Velkém náměstí v Prachaticích o sedm let později (zdroj: vlastní sbírka)

Obrázek č. 3 – Celkový pohled na obec Cudrovice od J. Seidela (zdroj: zanikleobce.cz)

Obrázek č. 4 – Před cudrovickým kostelem někdy na přelomu čtyřicátých a padesátých let (zdroj: Prachatické muzeum)

Obrázek č. 5 – Pohled na krajinu, kde kdysi stávala obec Cudrovice (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 6 – Cesta k osadě Plešivec lemovaná kamennou zídkou (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 7 – První kaplička směrem od Blanického mlýna (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 8 – Druhá kaplička ve směru k Plešivci (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 9 – Kříž na místě dřívějšího hřbitova s několika dochovanými náhrobky (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 10 – Celkový pohled na dnešní cudrovický hřbitov (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 11 – Kříž s pamětní deskou na místě bývalého kostela (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 12 – Kromě hromádky kamení pravděpodobně jediný pozůstatek kostela (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 13 – Pohled na osadu Plešivec, vlevo vzadu Krejčovice (zdroj: zanikleobce.cz)

Obrázek č. 14 – Opravené původní stavení v Plešivci (zdroj: zanikleobce.cz)

Obrázek č. 15 – Řeka Blanice nedaleko obce Cudrovice (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 16 – Zříceni hradu Hus kousek od Cudrovic (zdroj: vlastní)

2. Mapová příloha

Mapa č. 1 – Turistická mapa

Mapa č. 2 – Přehledná mapa

Mapa č. 3 – Mapa pozemkového katastru (Zuderschlag/Cudrovice)

Mapa č. 4 – Mapa pozemkového katastru (Kolmberg/Plešivec)

Mapa č. 5 – Letecký snímek (2011) – Cudrovice

Mapa č. 6 – Letecký snímek (2011) – Plešivec

Obrázek č. 1 – Vítání Němců v roce 1938 na Velkém náměstí v Prachaticích (zdroj: vlastní sbírka)

Obrázek č. 2 – Vítání Američanů na Velkém náměstí v Prachaticích o sedm let později (zdroj: vlastní sbírka)

Obrázek č. 3 – Celkový pohled na obec Cudrovice od J. Seidela (zdroj: zanikleobce.cz)

Obrázek č. 4 – Před cudrovickým kostelem někdy na přelomu čtyřicátých a padesátých let (zdroj: Prachatické muzeum)

Obrázek č. 5 – Pohled na krajinu, kde kdysi stávala obec Cudrovice (zdroj: vlastní)

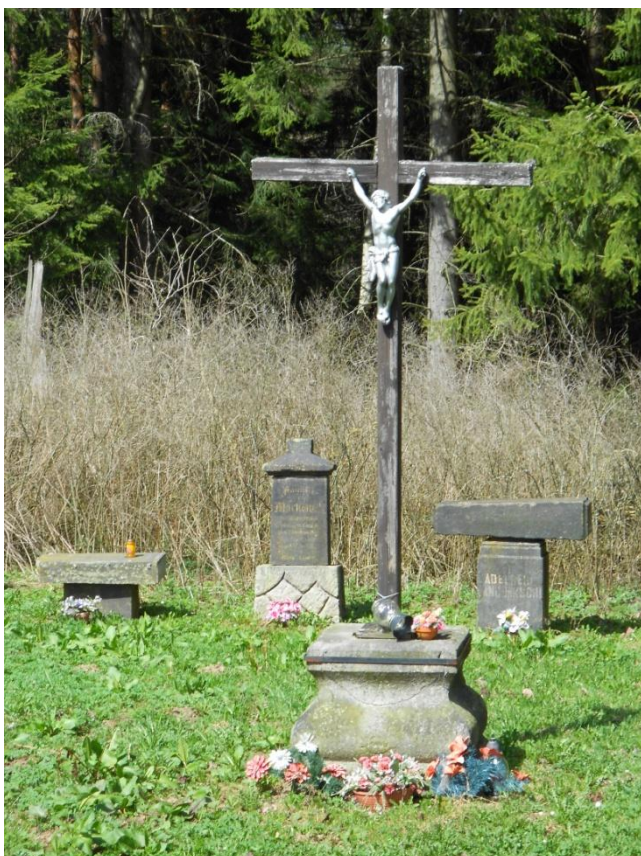
Obrázek č. 6 – Cesta k osadě Plešivec lemovaná kamenným tarasem (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 7 – První kaplička směrem od Blanického mlýna (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 8 – Druhá kaplička ve směru k Plešivci (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 9 – Kříž na místě dřívějšího hřbitova s několika dochovanými náhrobky (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 10 – Celkový pohled na dnešní cudrovický hřbitov (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 11 – Kříž s pamětní deskou na místě bývalého kostela (zdroj: vlastní)

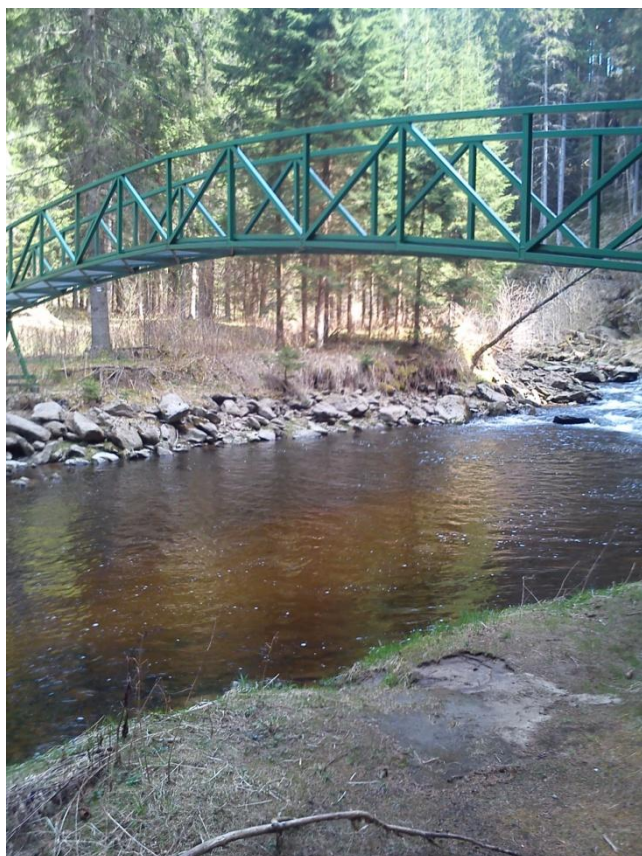
Obrázek č. 12 – Kromě hromádky kamení pravděpodobně jediný pozůstatek kostela (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 13 – Pohled na osadu Plešivec, vlevo vzadu Krejčovice (zdroj: zanikleobce.cz)

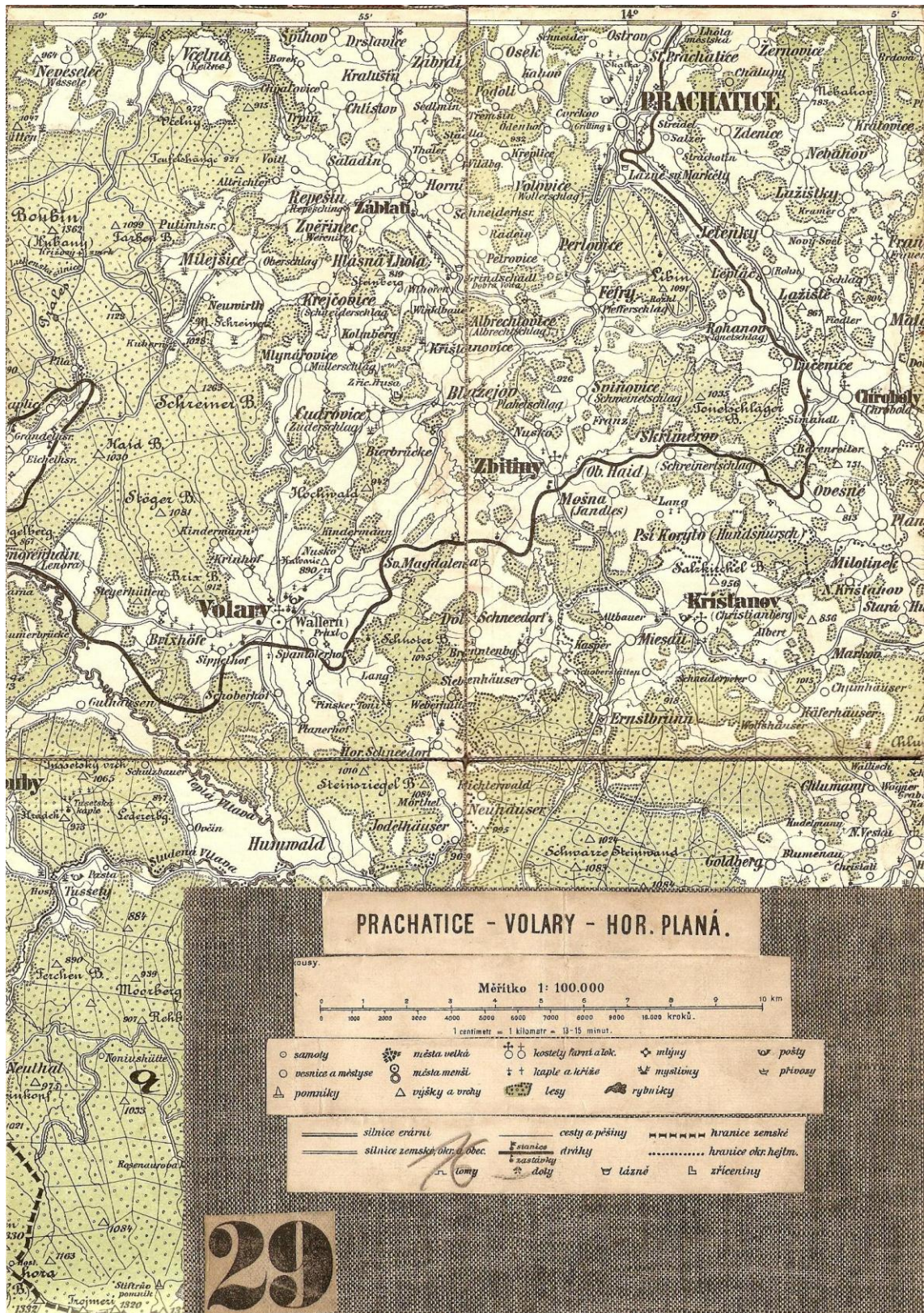
Obrázek č. 14 – Opravené původní stavení v Plešivec (zdroj: zanikleobce.cz)

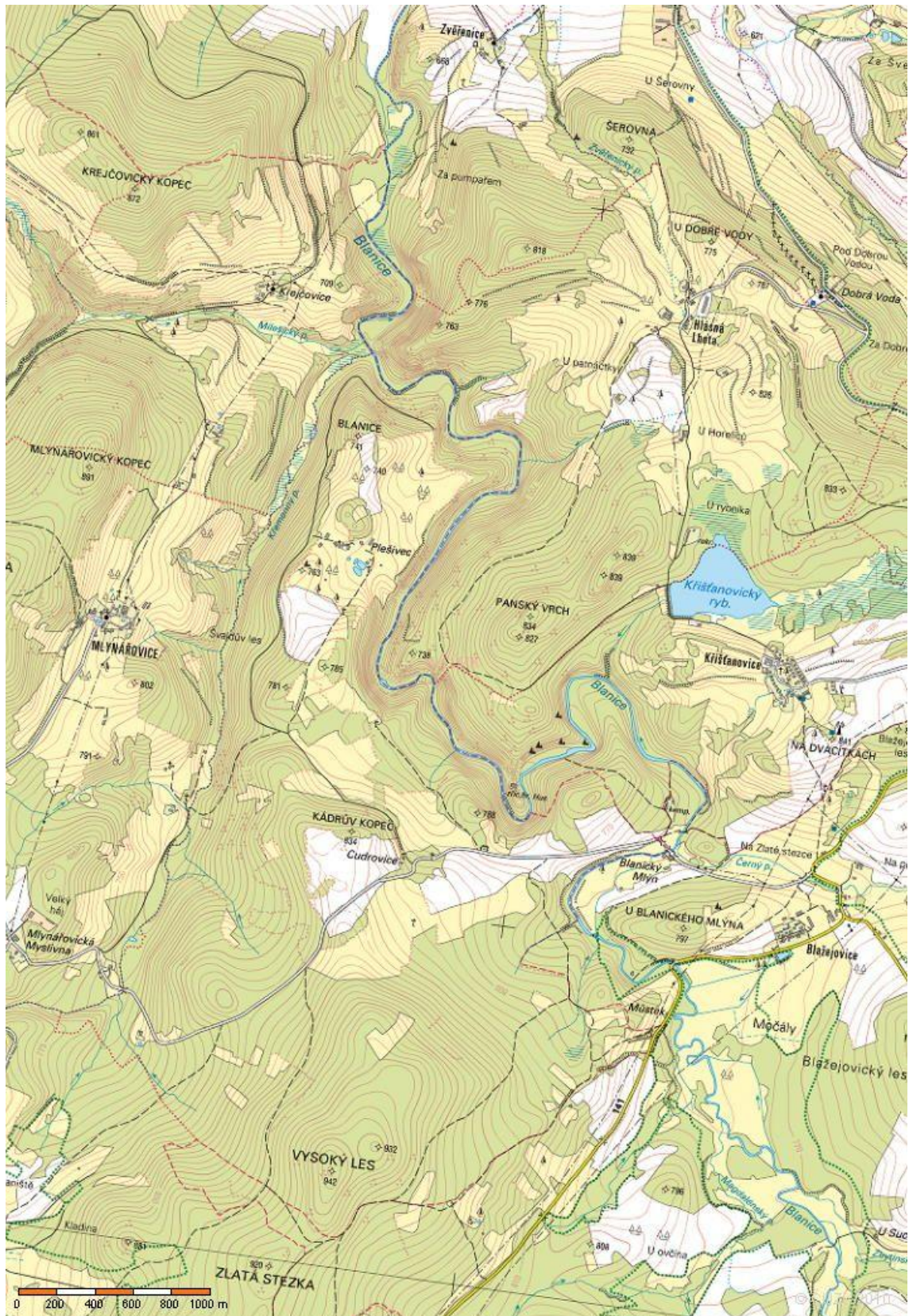
Obrázek č. 15 – Řeka Blanice nedaleko obce Cudrovice (zdroj: vlastní)

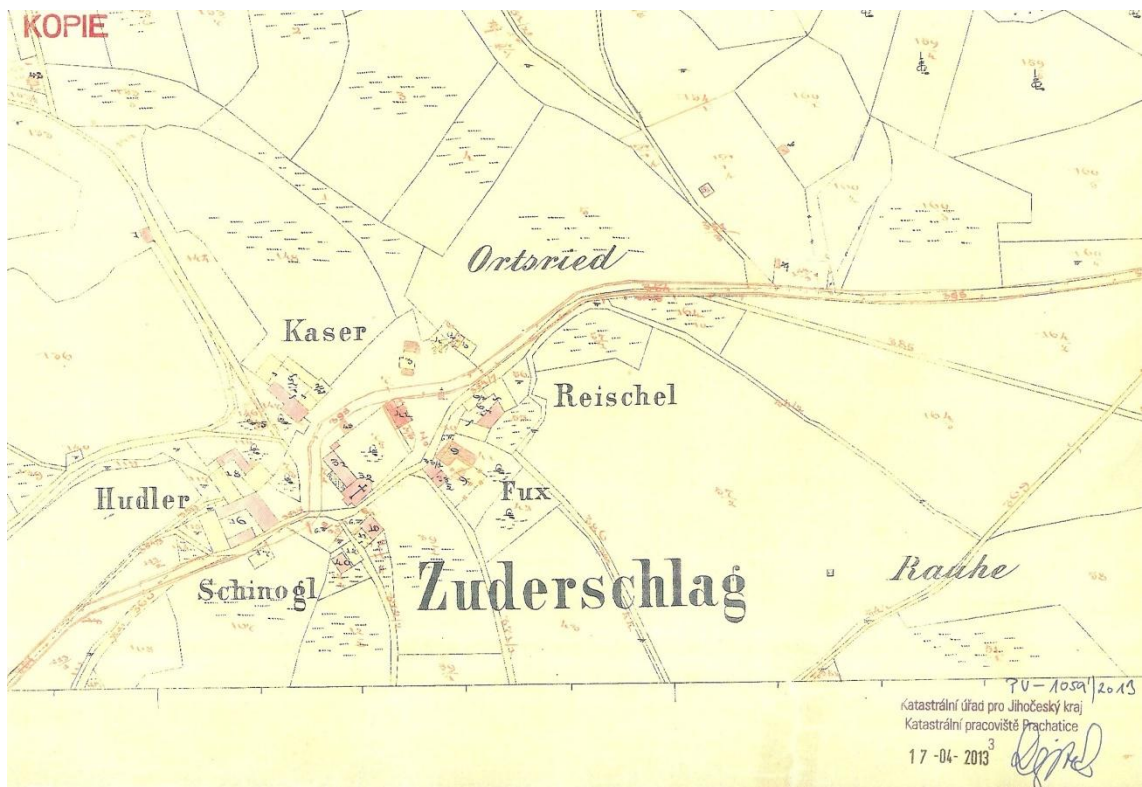
Obrázek č. 16 – Zříceni hradu Hus kousek od Cudrovic (zdroj: vlastní)

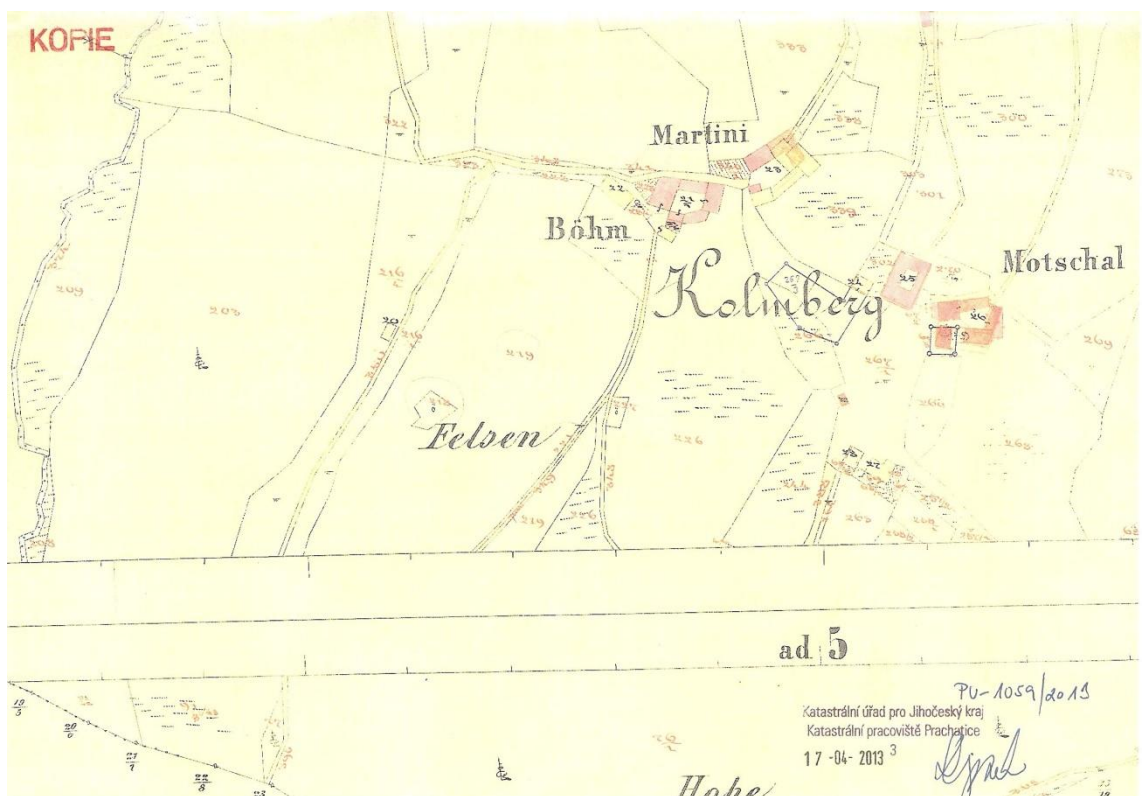
Mapa č. 1 – Turistická mapa Prachatice – Volary – Horní Planá (zdroj: vlastní sbírka)

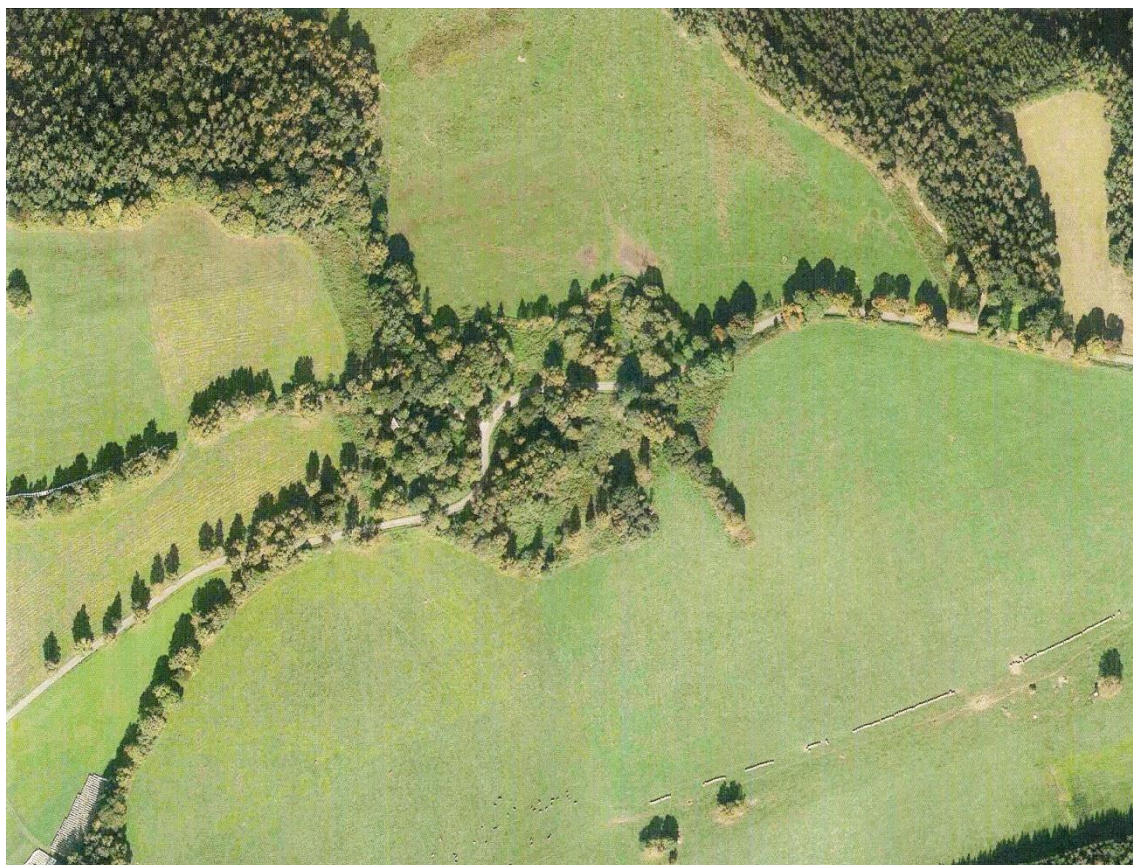
Mapa č. 2 – Přehledná mapa (zdroj: cuzk.cz)

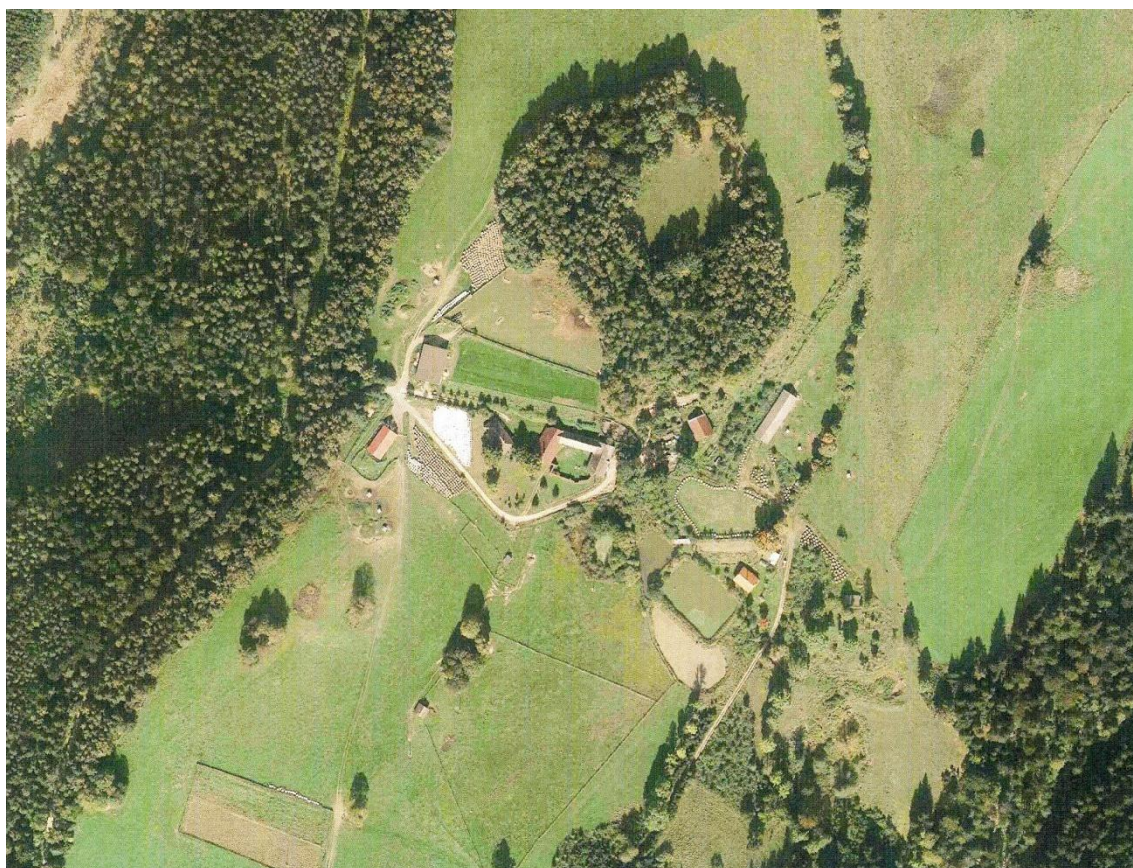
Mapa č. 3 – Mapa pozemkového katastru (Zuderschlag/Cudrovice)

Mapa č. 4 – Mapa pozemkového katastru (Kolmberg/Plešivec)

Mapa č. 5 – Letecký snímek (2011) – Cudrovice (zdroj: mapy.cz)

Mapa č. 6 – Letecký snímek (2011) – Plešivec (zdroj: mapy.cz)